

A CSONGRÁD MEGYEI HONISMERETI EGYESÜLET ÉVKÖNYVE

2018

Szeged, 2019

Évkönyvünk magában egyesíti az „annales”, az „értesítő” és a „közlöny” bizonyos vonásait.

Megvan benne a krónika szervező elve: az egyesületi eseményeink időrendi sorrendbe rendszerezése (programok), az „értesítő” érdemsora s a közlöny hivatalossága (szervezeti hírek,) illetve alapossága (tanulmányok).

Közreadásával elsősorban tagságunk figyelmére számítunk, de a megyei hon ismerete iránt érdeklődő olvasó is kedvét lelheti benne.

MARJANUCZ LÁSZLÓ

TANULMÁNYOK CSONGRÁD MEGYE
TÖRTÉNETÉBŐL
XLVIII.

Kötetünk kiadását anyagi támogatásban részesítették:

A CSONGRÁD MEGYEI HONISMERETI EGYESÜLET
TAGJAI
A CSONGRÁD MEGYEI HONISMERETI EGYESÜLETET
ADÓJUK 1 %-ÁVAL TÁMOGATÓK
A CSONGRÁD MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT
KÖZGYŰLÉSE

**A Csongrád Megyei Honismereti
Egyesület évkönyve**

2018

Szerkesztette:
Gergelyné Bodó Mária

Szeged
2019

SZERKESZTŐ: Gergelyné Bodó Mária

A FOTÓKAT KÉSZÍTETTÉK: Dr.Ávéd János, Ballo Andrea, Deli Albin,
Fáncsik Krisztina, Károlyi Attila, Kovácsné dr. Faltin Erzsébet, Lantos Imre,
Linczer Jánosné, Lőkös Sándorné, dr.Szerdahelyi Péter, Dr.Zalányi Sámuel

BORÍTÓ: Dobayné Deák Éva

NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS: Dobayné Deák Éva

NYOMÁS, KÖTÉS: Innovariant Nyomdaipari Kft., Szeged

KIADÁS ÉVE: 2019

KIADTA: Csongrád Megyei Honismereti Egyesület és Magyar Nemzeti Levéltár
Csongrád Megyei Levéltára

FELELŐS KIADÓK: Dr.Marjanucz László elnök és Biernacki Karol igazgató

ISSN 2064-3608

ISSN 0133-414X

Kedves Olvasó!

„Múlt nélkül nincs jövő, s mennél gazdagabb a múltad, annál több fonálon kapaszkodhatsz a jövőbe.”

Babits Mihály, az egyik legnagyobb magyar költő fönti sorainál aligha lehet pontosabban és tökéletesebben érzékeltetni, milyen sorsszerűen és milyen gyönyörűen épül egymásra az egyes ember, illetve kisebb és nagyobb közösségeink életében is a múlt, jelen és a jövő. A múlt, annak ismerete és tisztelete nélkül valóban nincs jövő, de még a jelen is értelmezhetetlen és értelmetlen. A nemzeti múlt, jelen és jövő isteni építőkockákként kísérik minden lépésünket, határozzák meg a magyarság újabb és újabb nemzedékeit. Hiszen mi más nyújthatna kapaszkodót a 21. századi modern technika felgyorsult világában sokszor útvesztőkbe kerülő, az elmagányosodástól rettegő ember számára, mint gyökerei: ősei, családja, szűkebb és tágabb pátriája? Hazája: országa, megyéje, települése – a maga gazdagságával, hatalmas és apró csodáival, évszázados kincseivel, mindennapi örömeivel és szépségeivel!

Ezért is kiemelten fontos és tiszteletet parancsoló az olyan hagyományörző, a múlt örökségét ápoló, értékeinket, kincseinket utódainkra átörökítő civil szerveződések, kezdeményezések tevékenysége, mint a Csongrád Megyei Honismereti Egyesületé, melynek 2018-as, a hagyományokhoz híven sokszínű és színvonalas, tartalmas és információgazdag Évkönyvét a kezében tartja az Olvasó. Jó szívvel ajánlom minden lelkes jelenlegi és leendő „honismerőnek”! Egyúttal nagy öröm és büszkeség számomra, hogy az egyesület színes, szerteágazó, Csongrád megye teljes közösségét gazdagító munkásságát a maga lehetőségei szerint a Csongrád Megyei Közgyűlés is támogatni tudta.

A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület közel húsz településről származó, példásan aktív tagjai hosszú évek óta igen széles spektrumú, közismerten magas színvonalú helytörténeti, honismereti, néprajzi, művészeti és egyéb témájú munkássággal szolgálják megyénket. A hozzájuk kapcsolódó értékes helytörténeti kutatások és publikációk közös múltunk felbecsülhetetlen lenyomatai. Az általuk szervezett és lebonyolított fórumok, találkozók – a teljesség igénye nélkül: a Honismeret napja, a Regionális Tanári Műhely, az Alkotó Honismerők vándorkiállításai, a csongrádi honismereti vetélkedő, a határon inneni és túli magyar történelmi nevezetességeknél tett kirándulások, a különféle szakkötetek és helytörténeti munkák bemutatói – nemcsak az egyesület tagsága

számára nyújtottak, illetve nyújtanak maradandó és felejthetetlen élményeket, de szavakkal nehezen megköszönhető szolgálatot tettek Csongrád megye teljes közössége számára is: egységbe kovácsolták és kovácsolják az itt élőket. Olyan, örökségünkre büszke, mindennapjainkban tevékeny, a közös jövőnket tervező és építő emberekké, akik tudják és értik a babitsi üzenetet:

„Múlt nélkül nincs jövő, s mennél gazdagabb a múltad, annál több fonálon kapaszkodhatsz a jövőbe.”

KAKAS BÉLA
a Csongrád Megyei Közgyűlés elnöke

Lecturis Salutem!

A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület évkönyve 2007-től folyamatos, a 2018-i sajátossága az, hogy az egyesületi tisztújítás során felállt új vezetőség szerkeszti. Köszönet a korábbi szerkesztőknek színvonalas munkájukért, csak remélni tudjuk, hogy a most kézbe vett kötet folytatja a korábbi évek kiadványainak értékes hagyományait.

Jelenlegi kötetünk műfajában talán hasonlít az „Értesítő” stílusára, amennyiben tagságunk tanulmányra érett kutatási eredményeiről kisebb terjedelemben, míg a szervezeti életünket érintő fontosabb eseményekről, belső műhely munkáinkról több szó esik. Nem tudatos arányváltatásról van szó, hanem a 2018. év tartalmi sokszínűsége alakította ki a mostani szerkezetet, amelynek igyekeztünk kifejezést adni.

A rangos fejezetnek számító „Termés” rovatban két tanulmányt közöl kiadványunk. Bél Mátyásra, mint mozgalmunk szellemi atyjára tekintünk, emlékének kéziratos hagyatéka tudományos hatásáról szóló írással adózunk. Antal Tamás az Arad által „német szomszédnak” nevezett Temesvárról írt dolgozatot, az ottani Királyi Ítéltábla szervezése kapcsán. Nem csak egy jogtörténeti eset, de az állami (Temesvár) és a lokális (Arad) érdekmechanizmusok nemzeti köntösben vívott politikai csatája is artikulálódik a cikkben.

Programbéli sokszínűség jellemezte működésünket 2018-ban. Ezek ismertetése, nemcsak az Olvasó tájékoztatása egyesületünk tartalmi munkájáról, hanem annak rövid értékelése is: mit adott hozzá tagjaink szellemi-kulturális gyarapodásához, közösségi erejének növeléséhez. Az ennek megítéléséhez leginkább alkalmas fórumoknak a magunk szervezte és magunk kivitelezte találkozók kínáltak: a Honismeret napja, a Regionális Tanári Műhely, az Alkotó Honismerők vándorkiállítás, a csongrádi honismereti vetélkedő, az évkönyvbemutató és a temesvári tanulmányi kirándulás. Ezek egyesületi szinten megvalósult programok, de számtalan egyéni kezdeményezés történt tagjaink részéről is. Civil jellegünk sehol sem nyilvánult meg szemléletesebben, mint abban, hogy az egyes tagjaink által más intézményekkel, illetve más társulásokkal közösen szervezett programjaik a „külön” egyéni aktivitásokba is betekintési lehetőséget kínáltak.

Tartalmi munkánknak van egy harmadik vonulata is: a helyi, települési illetve városrészi önálló szervezeti alakzatok működése. Mindhárom szervezeti forma 2018-as rendezvényeiről készült beszámoló, ami az Olvasót egyesületünk, tagjaink és tagszervezeteink munkájáról érdemben tájékoztatja.

Külön rovatban értesítjük az olvasó közönséget szervezeti életünk eseményeiről

(közgyűlés, elnökségi ülés, a Szövetséggel tartott kapcsolat eseményei), az aktuális év személyi változásairól (új tagok, kiválások, tisztújítás), illetve a tagjainkkal történt jeles eseményekről (kitüntetések, elnyert díjak, jeles személyi évfordulók alkalmából történt köszöntés, emléktábla-avatás stb.). Így a pontos, adatszerű közléssel nemcsak a hivatalból nyilvánosságot kívánó tényeket tesszük közzé, de igyekszünk személyessé is tenni a formális keretekben zajló szervezeti életünket. Önálló rovatot szentelünk (Könyvismertető) a tagtársak által írt könyvek, szerkesztett kiadványok, vagy egyéb publikált, nyilvánosságot kapott alkotások bemutatásának.

Tartalmi és formai jegyek alapján Évkönyvünk magában egyesíti az „annales”, az „értésítő” és a „közlöny” bizonyos vonásait. Megvan benne a krónika szervező elve: egyesületi eseményeink időrendi sorrendbe rendszerezése (programok), az „értésítő” érdemsora (kiemelkedő teljesítmények referálása, s a közlöny hivatalossága (szervezeti hírek,) , illetve alapossága (tanulmányok).

Közreadásával elsősorban tagságunk figyelmére számítunk, de a megyei honismeret iránt érdeklődő olvasó is kedvét lelheti benne.

Szeged, 2019. január 12.

Marjanucz László

I. Tanulmányok

Bél Mátyás tudós alakja „Csongrád vármegye leírása” c. munkája példáján

Bél Mátyás 1684. március 24-én született a Zólyom megyei Ocsován evangélikus családban iparos szülők gyermekeként. Ez a körülmény behatárolta tanulmányi lehetőségeit, hisz az evangélikusoknak egyetemi szintű képzésre külföldre kellett menniük. Életútja már nagyon korán soknemzetiségű közegben zajlott, ami részleges magyarázatul szolgál „internacionális” nyelvtudására. Az elemi iskolát lakhelyén végezte, de középiskolába, a kor peregrinus szokása szerint, Losoncra, Kállnóra majd Besztercebányára járt.¹

Utóbbi helyen olyan kiváló tanáregyéniségek szárnyai alá került, mint Pilárik János és Burius János, akik a hazai pietizmus meghatározó alakjai voltak. A német protestantizmus 1690-1730 közötti domináns irányvonala Németországban végzett diákok révén jelent meg Magyarországon a 17. század végén. Bél Mátyás e tanok hívévé szegődött, és indult el a magyar tudományos élet megújításának útján.² Etnikai hovatartozásáról vita van a szlovák és magyar történétírók között, előbbieket a szülők származására hivatkozva szlováknak tartják, utóbbiak, elismerve apja szlovák voltát, az anya magyar eredetét tekintik mérvadónak. Maga Bél inkább „hungarusnak” (magyarországinak) tartotta magát, de magyar nyelvismerete bizonyítottan anyanyelvi szintű volt. A magyar tudománytörténet ennek megfelelően magyar anyanyelvű tudósként tartja őt számon, aki beszélt a szlovákokat is, és vallása, tanulmányai miatt németül is megtanult, de tudományos médiumként a latint használta. Műveinek magyar orientáltsága miatt soha nem merült föl a szakirodalomban Bél hovatartozásának kérdése.

1704-ben a rozsnói és besztercebányai evangélikus egyházközség támogatásával megkezdhette tanulmányait a hallei egyetemen, ahol 1707-ig tanult. Az európai és a német tudományosság híres intézményében a különböző tudományok nem különültek el élesen egymástól, így a diákok együtt tanulták a kor magas szintű teológiai, történelmi, pedagógiai és természettudományos ismereteit.

¹Wellmann Imre: Bél Mátyás. In: Történeti Szemle 1984/1 391.

²Zombori István: Bél Mátyás és a Notitia Hungariae. In: Bél Mátyás: Csongrád és Csanád megye leírása. Szerk.: Zombori István. Szeged, Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1980-81/2 1984. 146.

⁴Kosáry Domokos: Művelődés a XVIII. századi Magyarországon, Budapest, 1996. 396.

ahogy ez Bél Mátyás későbbi sorsából is kiviláglik.

Halléban az élő hitet és a gyakorlati gondolkodást oktatták legfőképp. Elvként hirdették a hitviták történelemből való eltávolítását, a gondos forráskutatást, az ekkor kialakuló segédtudományok alapján végzendő forráskritikát, melyek a történettudomány módszertanára termékenyítőleg hatottak⁴.

Bél 1704-ben Burius János, a besztercei evangélikus líceum rektorának ajánló levelével érkezett Halléba, amely az egyetem legismertebb oktatójának, Agost Hermann Franckenak szólt. A professzor nagy hatást gyakorolt Bélre: az anyanyelvi oktatás reformja, a tanulói személyiség föltérképezése, a reáliák oktatása – mind olyan pedagógiai vívmány volt, amelyet Bél itthon is alkalmazni fog majd később.⁵

A Halle-ban eltöltött évek döbentették rá, hogy a külföldi emberek milyen kevés, vagy téves ismerettel rendelkeznek Magyarország történetéről, népeiről, azok szokásairól. Ennek elsődleges okát abban látta, hogy az országról nincs megfelelő térkép és nem állnak rendelkezésre megbízható adatok, jó leírások. Nem készült tudományos munka a magyar nyelvről, a népről és szokásairól. A hiányosságok –vélte- a hazai oktatás alacsony színvonalára vezethetők vissza, és emellett hiányoznak az alapvető tudományos tevékenységek.

1708-ban elfogadta a Besztercebányán fölkínált korrektori posztot és hazatért tanítani. A Rákóczi-szabadságharc időszaka volt ez, és bizonyos, hogy támogatta azt, mivel a fejedelem művelődéspolitikáját és a vallási türelmet kihasználva akarta fejleszteni az oktatást, de ebből kevés valósult meg. 1712-ben Besztercebányán átveszi mesterének, Pilarik Jánosnak a helyét a rektori székben, majd fölvirágoztatja a líceumot. Az iskolarendszer reformját a német példa alapján igyekezett véghezvinni. Sikere az egész országban elterjedt, ennek köszönhető, hogy 1714-ben meghívják a Pozsonyi Líceum rektori székébe.⁷

Életének pozsonyi időszaka jelenti pályájának csúcspontját. Rektorsága alatt (1714-1719) az ország leghíresebb intézményévé teszi az iskolát. Ezek után kéri föl, vegye át a pozsonyi evangélikus egyházközség vezetői posztját, ami rangos előrelépést jelentett. Életpályájának ezen éve (1719-1749) válnak tudományos tevékenységének legfontosabb szakaszává, Pozsonyt ennek nyomán nevezték a korban „kis Hallénak”. Tudományos munkáiból csak azok jelennek meg a jelzett időszak alatt, melyeket III. Károly király támogatásával ki tudott adni.Életművét

⁴Uo. 397.

⁵Zombori, 1980-81/2 147.

⁶Losonczy Zoltán: Bél Mátyás tudományos és neveléstörténeti jelentősége. Budapest, 1935. 49.

⁷Deák Antal: A tudós Bél Mátyás életrajza. In: Bél Mátyás a magyarországi halakról és azok halászatáról. Budapest, 1984. 11.

pontosan fémjelzi, hogy a Szentpétervári Tudós Társaság és a Londoni Royal Society tagjává választotta, miközben terve a hazai tudós társaság létrehozására nem sikerült.⁸

Pedagógiai tevékenysége során elsőként törekedett önálló tanterv létrehozására az anyanyelv oktatásának hangsúlyozásával a latin és a görög mellett. De szerepelt benne a történelem, földrajz, reália, alsó osztályosoknak a mennyiségtan. Nagy hatást váltottak ki tankönyvei is, de számunkra legjelentősebbek az államismerteti, történeti-földrajzi munkái. Ezekben mutatkozott meg német tanulmányainak igazi hozadéka, hogy történeti fölfogását alapvetően a forráskutatás határozta meg. Föltárásukat azonban a kor hozzáállása igencsak hátráltatta, mivel a családi levéltárak nem nyitották meg kapuikat előtte. Ezért fordulhatott Pálffy Miklós nádorhoz, aki biztosította támogatásáról, sőt később a királyhoz is beajánlotta. Innen az uralkodói segítség a *Notitia* megírásához. Okleveleket adott ki, elsőként kommentálta Anonymus művét.⁹

De mindezek pusztán előmunkálatok voltak nagy célja megvalósításához: Magyarország történeti és földrajzi leírásához. 1723-ban adta közre tervezetét, amelyben témáját ketté osztotta: a régi (*antiquae Hungariae*) és az új (*novae Hungariae*) Magyarország leírására, közülük nyomtatásban azonban csak az utóbbi látott napvilágot: „*Notitia Hungariae historico-geographica*” (Az Új Magyarország történeti-földrajzi leírása) címmel. Ugyanakkor a vármegyék szerinti földolgozás nem nélkülözi a néprajzi, művelődéstörténeti megközelítéseket, nem beszélve az igen komoly egyháztörténeti, genealógiai és oklevéltani kutatásokról. 11 vármegye leírása jelent meg nyomtatásban, köztük a mintapéldánynak szánt 1723-as Bél-tervezet (Szepes vármegye), míg a másik tíz leírás a *Notitia* 5 kötetében. A többi 37 vármegye és a jászkun kerületek anyaga kéziratban maradt, számos levéltárba, gyűjteménybe szétszóródva.¹⁰Munkái részben korábbi történetírói hagyományokat követnek (Parschitius Kristóf: *Comitatus Regni Hungariae*, Oláh Miklós, Michael Bombardus művei), ugyanakkor jelentősen el is térnek azoktól. A történeti forráskiadásokon kívül szüksége volt az ország aktuális állapotát tükröző kútfőkre. Így dolgozta ki szerteágazó adatgyűjtő rendszerét, melynek legfőbb módszere a kérdőíves kikérdezés volt.¹¹

Maga Bél az általános véleménnyel ellentétben- nem járt be egyetlen vármegyét sem, adatgyűjtőire illetve adatközlőire volt utalva, előbbieket saját hallga-

⁸Wellmann Imre: Bél Mátyás. In: *Történeti Szemle* 1984/1 392.

⁹Wellmann Imre: Bél Mátyás munkássága. Budapest, 1984. 16.

¹⁰Tóth Gergely: Bél Mátyás „*Notitia Hungariae novae...*” című művének keletkezéstörténete és kéziratának ismertetése. Doktori Disszertáció tézisei, 2. Elérhető: [doktori,btk.elte.hu/hist/toth-gergelytezis.pdf](http://doktori.btk.elte.hu/hist/toth-gergelytezis.pdf)

tóiból, munkatársaiból válogatta össze, míg az adatközlők bevonásához a megyéktől kért segítséget.¹² Ismereteket persze hivatalos szervektől is szeretett, mint a Kancelláriától és a Helytartótanáctól. Az ezek alapján összeállított kéziratos művek egyike Csongrád megye leírása, mely a szerző születésének 300. évfordulója alkalmából jelent meg Zombori István értékelő tanulmányával és Lakatos Pál magyar fordításában.¹³ Bél szövege több kéziratos változatban maradt fenn keletkezésük sorrendjét tekintve.

A Zombori István által gondozott kritikai kiadásban Lakatos Pál fordításának alapjául Bél legkorábbi szövegváltozata szolgált.¹⁴

A kézirat, az előlapon szereplő felirat szerint 1732-ben készült el. 1735-1742 között a Notitia 4 kötete jelent meg. Mivel a megyéket északról dél felé haladva vette számba Bél, a Helytartótanács számára tisztázott kézirati példány az utolsók között készülhetett el, de az átadás pontos időpontja ismeretlen. A vármegyék nehezen szánták rá magukat a kéziratokkal való érdemi foglalkozásra, mert többnyire a nemesi jogok megörökítését várták az országos méretű vállalkozástól. Nem sokban különbözött ettől a Helytartótanács állásfoglalása sem, mert pl. utasította a szerzőt a „nem tudományos munkába való értelmetlen és nevetséges népszokások” kihagyására. E bírálatok fényében különös értéke van annak, hogy a Zombori-féle kiadás olyan kéziraton alapul, amely nem ment keresztül a fölfogását és mondanivalóját. Így a Csongrád megyéről 1984-ben megjelent leírást, a főntebb említett, s az 1723-as tervezet témaajánlását követő első kéziratváltozat kritikai kiadásának tekinthetjük Bevezető része a vármegye földrajzi leírását foglalja magában. Áttekinti térbeli elhelyezkedését, természeti adottságait, majd kitér az itt lakó népek helyzetének (igazgatási, társadalmi, gazdasági) bemutatására. Súlyos és kiemelkedő jelentősége miatt külön fejezetben tárgyalja Szeged városát és történetét.

A mű második részében a várakkal, a harmadikban a mezővárosokkal (Vásárhely, Szentes) foglalkozik, míg a negyedik részben kerít sort a falvak és a birtokok leírására.

Földrajzi szempontból érdekes, hogy Csongrád megyét a Tiszáninneri részhez sorolta a jászkun kerületekkel és Bács megyével egyetemben. Azt is rögzíti, hogy a megye a Tisza két partján fekszik, és csekély erdője van. Az általa leírt határok

¹¹Lakatos Pál-Zombori István: Parschitius Kristóf leírása Csanád, Bodrog és Csongrád vármegyéről. In: Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1980-81/1. Szeged 1984. 221-245.

¹²Tóth Gergely: Bél Mátyás kéziratai a pozsonyi evangélikus líceum könyvtárában. OSZK-Gondolat, Budapest, 2006. 67.

¹³Bél Mátyás: Csongrád és Csanád megye leírása. Sajtó alá rendezte Zombori István. Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1980-81/2. Szeged, 1984. 116

¹⁴Tóth 2006. 287.

természetesen nem egyeznek a mai megyéével, mert hiányzik belőle a Tiszai Határőrvidék (ami 1741-ben szűnik meg), és értelemszerűen az akkor önálló „comitatust” képező Csanád vármegye. Tehát a Marostól délre eső településeket (Kiszombor, Szőreg, Deszk, Klárafalva, Ferencszállás) a Bánsághoz tartozás (Kiszombor) illetve határőrvidéki státusa miatt nem tárgyalja. Dorozsmát pedig a Jászkun-vidékhez sorolja.¹⁵

Lényeges tulajdonságként említi, hogy a megye hegyek híján csupa síkságból áll, ami miatt a folyók jelentősége nagyon megnőtt. A Tisza viszonyítási pont, mert a többi folyó (Maros, Körös, Kurca) járását ehhez igazítja, a Körös északon, a Maros délen ömlik bele. A Kurcával kapcsolatban megjegyzi, hogy Szentes környékén gyakran hajtanak vele vízimalmot, illetve maga a város átkelő hely és vámház található benne.

Vízrajzi leírását a tavak (Dóci-tó, Matty-tó, Balag-tó, Gyékény-tó) felsorolásával és a mocsaras helyek (Kondora, Kórügy, Hód, Andalics, Dongér) föltüntetésével egészíti ki. Ábrázolásából sűrű vízhalózat képe bontakozik ki. A vizes helyeket ugyanakkor járhatatlan nád és sáserdők borítják, ez viszont megmagyarázza a Bélt elkápráztató gazdag madárvilág létét. A tavak hasznát a - folyókéhoz hasonlóan - a halászatban látja. Nagy jelentőséget tulajdonít ennek a tevékenységnek a kiemelkedően magas halászati hozam miatt. A Tisza halállományát egyedülállóan nagynek jellemzi, rámutatva egyben gazdaságserkentő hatására, amennyiben ösztönözte a halsózás, illetve szárítás szabad ipari forma kialakulását.

A halfajtákat külön áruk szerint sorolja föl, hangsúlyozva, hogy drágán csak a ritkán előforduló nagyméretű halak kelnek el. A halászat azonban nemcsak emberi fogyasztásra szolgált. Többször említi ugyanis azt az érdekes hagyományt, hogy a sertések is kapnak apróhalból készült táplálékot.

A vízrajz és a halászat témakörét az árvizek kártevésének leírásával zárja. Közismert, hogy a medrűkből kilépő folyók a Duna-Tisza közén hetekre-hónapokra széles területet borítottak el. Bél olyan esetre is utal, amikor a Duna és a Tiszavízzel telt árterülete összeért, tengerré változtatva az Alföld nagy részét. Természetes a szerző emiatti aggályoskodása, hisz a termés nagy részét képes elpusztítani egy jelentős árvíz, ami annak ellenére nagyon káros, hogy növeli a halállományt. Nem beszélve arról, - érvel tovább - hogy nyomukban férgek támadnak, amelyek föleszik a termést és terjesztetik a dögvéset.

A kiszáritott földek viszont jó termést adnak, a körösi föld pedig kifejezetten jót tesz a szőlőnek. Megállapította, hogy a görögdinnye is bő termést hoz ezen a tájon. A megye legelőin szarvasmarhát, juhokat, lovat, disznókat tenyésztettek,

¹⁵ Zombori 1980-81/2. 147-148.

míg a vadállományt főleg a nyúl, róka, farkas adja, a szarvas és a vaddisznó kevés. Az állattenyésztést a külterjes sertéstartás jellemzi, de általánossá vált juhtenyésztés is. Utóbbi valószínűleg nem magyar fajtát jelentett, hanem a nyugatról bekerült merinóit.¹⁶

Rátérve a megye „politikai szakaszára”, népességének jellemzésével kezdi. A megye őslakosaiként a jazygokról szól, az ő utódaik a „mai jászok” –írja-, Magyarország régi kiváltságos nemzete. A történelemben mutatott példák alapján szögezi le, hogy a magyar etnikumot különösen alkalmasnak tartja katonáskodásra, de a kortársi nemzedéket már parasztiasnak, és az írásban járatlannak tekinti. A magyarság a török elől a mocsarakba menekült, és a hódoltság után már nemcsak magyarok, akiket egyébként dolgos, jó erkölcsű népnek tart, mert állandóan a földeken és mezőkön tartózkodnak, de németek, szlávok, rácok, görögök, bosnyákok telepedtek le Csongrádban – vonja meg Bél a hódoltság mérlegét. Nem tudjuk pontosan, hogy a különböző népnevek pontosan milyen népet jelölnek, de annyi kétségtelenül megállapítható, hogy a nemzetiségi arányok fölborultak a megyében, különösen a szláv etnikum javára.¹⁷

Juhász Antal tanulmányában külön figyelmet fordít a népek szokásait és jellegzetes tulajdonságait taglaló résznek, legértékesebbnek belőlük Bél személyes benyomáson alapuló temetkezési szertartás-leírását tartja.¹⁷ A nemzetiségek taglalása során a szerző vallási hovatartozásukra is utal, ami talán a legfontosabb kollektív azonosító jegy (rác – ortodox).

A megye közigazgatására térve felsorolja a nemesi családokat, majd a török utáni megye-szervezés nehézségeit veszi górcső alá. Csongrád várából már csak a romokat tudta följegyezni, míg az egyéb „váras” településekből Földvár, Martonos, Kis-Kanizsa és Szegvár helységekről tesz említést. E szempont kiemelése a megye korábbi, várközpontú igazgatási hagyományaira megy vissza. Hivatalai közül különösen a főispáni szék betöltését, és a megyei közgyűlés helyszínének kijelölését látta sokáig esetlegesnek.

Városai sorában említi Vásárhelyet, mint nagy népességű piacos települést, ahol bosnyák és görög kereskedők élnek. 1561-től tekinti Csongrád vármegyéhez tartozónak. Fontos tulajdonsága még - folytatja -, hogy a lakosság többsége a helvét hitvallást követi, és hogy Károlyi Sándor gróf, a város ura a katolikusoknak templomot épít. Gazdasági súlyát azzal jellemzi, hogy a megye adójának felét Vásárhely fizeti.

Szentes Bél szerint „nyaraló város”, egyben vámszedő hely az Erdély – Buda

¹⁶Juhász Antal: A korabeli népelet Bél Mátyás művében. In: Zombori 1980-81/2 1984. 163-169

¹⁷Zombori, 1980-81/2 153.

¹⁸Juhász, 1980-81/2 169.

úton. Helvét vallású magyarok lakják, szűkek a város határai, és van tisztavóvize – adja meg röviden a legfontosabb jellemzőket. A megye településeit földesurai szerint vette számba, eszerint a császárnak két (Győ, Mindszent), Károlynak szintén kettő (Szegvár, Csongrád), Szegednek pedig csak egy faluja (Tápé) van a megyében. Szentés és Kunszentmárton között 10 tagban feküdtek el Harruckern János birtokai, míg a Károlyi birtokok 19-ben. Erdődi birtok volt Pusztaszer és Tömörkény, az „Andrássiakhoz” tartozott Ányás, míg Szeged birtokaként tartották számon „Kis-Telek, Reszke, Zakany, Balag, Csorwa, Otemes” helységeket.

Szeged szabad királyi város leírása a munka tetemes részét képezi. Fontos kortörténeti mű a városról, egyben fontos forrása a modern kutatásnak is. Szeged város nevének etimológiája a mai napig azonos fogalmazásban szerepel helységneveink etimológiai szótárában.¹⁹ A város múltját Szeged privilegialis oklevelein keresztül mutatja be a szerző, amelyeket a város titkos levéltárában őriztek. Itt is kiütközik Bél azon álláspontja, hogy a történeti munka legfontosabb iratanyaga az oklevél és csak másodlagosan érdemes használni az egyéb elbeszélő forrásokat. Elsőként közli többek között Mátyás, I. Ulászló, III. Károly adománylevelét. Utóbbi Bél korában, 1719. május 21-én adta ki a király, a szabad királyi jogállást visszaállító törvény (1715: 37. tc.) után 4 évvel.²⁰

A város újkori történetét már nehezen tudta oklevelekkel alátámasztani így azt ismét elbeszélő forrásokból írja meg. De ezekben igen sok a legenda.²¹ Pl. okozott negatív hatásaihoz képest részletesen beszámol a pestisjárványról, míg a vele egy időben zajló Rákóczi-szabadságharcnak csak néhány mondatot szentel, egyszerűen „motusnak” (megmozdulásnak) minősítve azt. Egyetemi éve alatt még szimpatizált a kurucokkal, azonban 1711 után politikai szükségszerűségből (életcélja megvalósításának objektív föltételeiből kiindulva) császárpárti megítélés szerint szemléli a függetlenségi küzdelmet.

Ellentmondásai ellenére a korabeli Szeged leírása munkája legértékesebb forrásértékű része. Ámbár a várról pl. a valóságot nem fedő jellemzést ad (a vár nem erős volt, hanem rossz állapotú, nem négyszög alakú, s nem Szulejmán szultán építette) a templomok leírása azonban részletes és pontos, mivel mondanivalóját több adománylevelél közlésével teszi hitelesebbé. A ma ismertnél jóval több templomot mutat be, közöttük olyanokat is, amelyeket a későbbi idők tudományossága már nem ismert. A város 14 korabeli templomát sorolja föl, melyeknek ma csak a felét ismerjük. Napjaink fontos kutatása lehet e korrajz háttérének

¹⁹ Kiss Lajos (szerk.): Földrajzi nevek etimológiai szótára L-Zs. Budapest, 1988.

²⁰Vass Előd: A szabad királyi jogállás visszaszerzése és érvényesítése. In: Farkas József (szerk.): Szeged története 2. Szeged, 1985. 89.

²¹Zombori, 1980-81. /2 153.

kiderítése.²²

Szeged etnikai megoszlásának sajátosságára utal az a bejegyzése, hogy a „Palánkban már csak németül és rácul miséznek”, és hogy több ortodox templom található a városban. Erre is támaszkodva írja, hogy a lakosság egyharmadát a rácok és a németek teszik ki. Megállapítja, a szlávok igyekeznek hamar magyarrá válni, de külön kezeli a kiváltságos szerbeket, akik a szegedi előljáró alá tartoznak, és ritkán keverednek magyarokkal. „Szlávon” föltehetőleg a dél felől bevándorló bosnyákokat, horvátokat értette, míg a „rác” fogalom a privilégium védelmét élvező szerbségre vonatkozott. A város lakóiról általánosan megjegyzi, hogy kereskedelemmel és kézművességgel foglalkoznak.

Pontos értesülésekkel bír a város igazgatásáról. A határőrvidékhez tartozásból adódó katonai igazgatás és a városi létből fakadó polgári igazgatás kettőssége jellemezte Szegedet, amit Bél hitelesen mutat be. Nem igaz viszont az az állítása, hogy a város eltérő hatáskörű igazgatási szervei között ne lettek volna folyamatos feszültségek. Ezek főnálltak, és addig tartottak, míg meg nem szüntették a határőrvidéki igazgatóságot (1741).²³

A Városi Tanács tisztújításában és a bírói szerep leírásában igen pontos, lenyűgöző precizitással tudja nyomon követni a tanácsuléseket és az ott hozott fontosabb döntéseket.

Bél Mátyás Csongrád megye leírása c. művéről elmondhatjuk, hogy kézirati hagyatékának szerves részét képezi. A térség történetének ez a narratívája értékes lehet más diszciplinák számára, így a történeti földrajz, néprajz és a helytörténet is sokat kamatoztathat belőle. A falvakban élő nép gazdálkodása, a városi polgárság élete sokoldalú megvilágítást kap Bél munkájában, így fontos forrásként szolgálhat a társadalomtörténet számára is. Már eddig is sokan éltek a Notitia kínálta lehetőségekkel, s a Csongrád megyéről szóló rész magyar nyelvű kiadása újabb tudományos kutatásokra inspirálhatja a probléma iránt érdeklődőket.

Szeged, 2018. november 28.

Marjanucz László

Elhangzott: 2018. április 13-án

²²Nagy Zoltán: Az egyházi épületek följújítása. In: Szeged története 2. Szerk.: Farkas József. Szeged, 1985. 5

Vas Előd: A város igazgatása és önkormányzata. In: Szeged története 2. Szerk.: Farkas József. Szeged, 1985. 515-528.

Reizner János kézirata a városi tisztújításokról kiadja Ruszoly József : Tisztújítások Szegeden a 18. század első felében. Szeged, 2005.

A temesvári királyi ítélőtábla szervezése 1890–91-ben

A királyi ítélőtáblák decentralizációjára a Szilágyi Dezső igazságügy-miniszter által előkészített 1890. évi XXV. tc.-ben került sor, minek következtében az addigi budapesti és marosvásárhelyi királyi táblákat tizenegy felsőbb bíróság váltotta föl.¹ Ezek egyikét Temesváron szervezték meg, amely 1918-ig működött a magyar állam igazságügyi rendszerében.² Az alábbiakban az 1890–91. évi reform helyi eseményeit mutatjuk be a korabeli sajtó tudósításai alapján.³

1. Temesvár az országos mozgalomban

Az ítélőtábla elhelyezése végett 1890. január 20-ra hívott össze Telbisz Károly polgármester rendkívüli közgyűlést Temesváron, előtte azonban a külön e célra kiküldött ad hoc bizottság jelentését a városi szakosztályok – minden bizonynyal legalább a jogi és a pénzügyi – tárgyalták meg.² A rendkívüli közgyűlésen Molnár Viktor főispán elnökölt. A tagok vita nélkül, egyhangúlag fogadták el a következő határozatot: a város ideiglenes elhelyezésül a volt kormányszéki palotát, a koronaherceg bérházat vagy bármelyik kijelölendő ingatlant kész átalakítani és berendezni az ítélőtábla részére, a végleges elhelyezésül pedig hajlandó egy új ingatlant emelni. E szerint a város határozatilag kötelezte magát a tábla és a hivatalainak az állam megterhelése nélkül történő ideiglenes elhelyezésére, és a felmerülő költségek viselésére. Végleges megoldásként pedig legfeljebb tíz éve alatt megfelelő bírósági székházat kellett emelnie, s a helyül kijelölendő telket a kincstár tulajdonába bocsátania.

Ugyanakkor Temesvár nem érezhette magát és felajánlását teljes biztonságban: térségbeli vetélytársa Arad volt; s az már idejekorán megindította mozgalmát a temesváriak ellen egyelőre egy négytagú küldöttség formájában. Kissé meg is ijedtek ettől: Arad „még az utolsó órákban elhalászná” a királyi táblát Temesvártól – figyelmeztetett a helyi sajtó. ⁴ Érdekesség, hogy a kialakult versenyre reagálva a makói Maros című lapban az ottani közönség nem késlekedett állást foglalni: hangoztatták, hogy az ő törvényszékük ugyan Szegeden van – tehát

¹E témáról részletesen lásd: Antal Tamás: *Törvénykezési reformok Magyarországon (1890–1900)*. Ítéltáblák, bírói jogviszony, esküdtszék. = Dél-alföldi évszázadok 23. Szeged, 2006.; Antal Tamás: *A Szegedi Királyi Ítéltábla története 1890 és 1914 között*. = *Bíróságtörténeti könyvek*. Fejezetek a Szegedi Ítéltábla történetéből I. Budapest–Szeged, 2014.; Antal Tamás: *Szilágyi Dezső és műve*. = *Jogtörténeti Tár* 4. Szeged, 2016.

²DK 1890. január 21. (16. szám) 2–3. p.

rájuk nem lesz kihatással Arad és Temesvár küzdelme –, de ha már kérdezik: inkább Temesvár mellett törnének lándzsát.⁵

Talán az aradiak szervezkedésének hírére is, Deschán Achill Temes vármegyei alispán a várossal közös értekezletet hirdetett február 14-én délután fél háromra a temesvári városi vigadó nagytermébe. A felhívást február 9-én keltezték, és Telbisz Károly polgármester támogatván a kezdeményezést hamar csatlakozott ahhoz a saját maga által szerteküldött újabb felhívások által.⁶ A közelgő társadalmi esemény előestéjén a *Délmagyarországi Közlöny* a két város versengését nemesnek értékelte, de ugyanakkor azt óhajtotta, hogy legyen igazságos is. Végre az országos szempontoknak megfelelően a minisztérium Temesvárt vette tervbe az egyik ítélőtábla székhelyéül. Helyességének alátámasztására a lokálpatrióták első érvként a földrajzi fekvést említették: Torontál, Temes, Arad és Krassó-Szörény vármegyék mintegy középpontja volt Temesvár, ezzel szemben Arad a térség északi részén feküdt. Második szempontként felhozták, hogy a kormányzat egy „főintézményt” mindig abban a városban helyez el, „melynek vállaira kiválóbb nemzeti feladatok megoldása súlyosodik, s mely a feladatok megoldásában nagyobb akadállyal küzd, mint a másikkal.” Temesvár nemzeti feladatai pedig mindig jelentékenyebbek voltak Aradénál – legalább is ezt gondolták –, s a tábla által az ottani magyarosodás is tovább fejlődhetnék, mert ugyancsak célul jelölték meg a magyar nyelv általános elterjedésének biztosítását. Így argumentáltak a helybeliek, miközben Arad „monstre küldöttséget” indított Budapestre.⁷

Február 14-ének délutánján valóban nagy számban jelentek meg a városi és a megyei törvényhatósági bizottsági tagok. Vargics Imre országgyűlési képviselőt tették meg elnöknek, aki nyitó beszédében rögtön túlzottnak minősítette Arad agitációját. Ezek után Schweiger Bertalan ügyvéd érvelt Temesvár mellett. Végül Kormos Béla verseczi királyi közjegyző⁸ indítványára a következő határozati javaslatot fogadták el: „Tekintettel arra, hogy a kir. tábla decentralizációjánál első sorban figyelembe veendő igazságügyi és politikai szempontok legjobb szószólóink lesznek – az értekezlet egyelőre nem látja szükségesnek, hogy további lépéseket tegyen, és bizalommal néz a kormány s a törvényhozás elhatározása elé.” Ugyanakkor mégis felállítottak egy végrehajtó bizottságot: belé száz tagot a megyei, negyven tagot a városi törvényhatósági bizottság köréből választottak.

³DK 1890. február 4. (28. szám) 4. p., február 5. (29. szám) 3. p., február 7. (31. szám) 4. p.

⁴DK 1890. február 12. (35. szám) 4.

⁵DK 1890. február 11. (34. szám) 1. p.

⁶DK 1890. február 13. (36. szám) 1. p., 4. p.

⁷Rokolya Gábor: *Magyar közjegyzők a Délvidéken*. Budapest, 2017. 396–398. p.

⁸DK 1890. február 16. (39. szám) 3. p., 4. p.

⁹DK 1890. április 1. (76. szám) 1. p.

Elnöke Molnár Viktor főispán lett. Ezen higgadt állásfoglalás egyébként a Nemzet részéről kifejezett elismerést váltott ki.⁹

Március 30-án „barátságos lakomát” tartott a temesvári ügyvédi kar néhány tagja a Trónörökös Szállóban Eötvös Károly függetlenségi és 48-as képviselő, valamint Friedman Bernát tiszteletére (Friedman volt az ügyész az éppen folyamatban lévő, Temesváron nagy izgalmakat kiváltott „félmillió ternó perben”). A beszélgetés közben Bartha Ignác megkérdezte Eötvöst: számíthat-e pártjának támogatására Temesvár. A képviselő válaszában kifejtette: arra nézve, hogy e város királyi táblához jusson, a képviselőház minden pártja egyetért. Politikai különbség nélkül tudja mindenki, hogy Temesvár földrajzi helyzeténél és kulturális missziójánál fogva teljes joggal tarthat igényt egy táblára. Ő maga is ezt támogatta, s ígérte: ha felszólalna ellene valaki, mindjárt cáfolatba kezdene. Ez megnyugvással töltötte el a temesvári ügyvédek szívét, s örömmel nyugtázták: „ismerve azon összeköttetéseket, melyekkel Eötvös bír, [...] már most teljes biztonsággal vehetjük, hogy a kir. tábla kérdése Temesvárra nézve kedvező megoldást nyer. S ami örvendetes a dologban, nem csak az, hogy kir. táblát kapunk, de még inkább az a körülmény, hogy jóllehet nem kapaszkodtunk, nem futkostunk fűhöz-fához, nem vettük be ostrommal a miniszteri fogadótermek ajtóit, [mint mások,] mégis pártkülönbség nélkül mindenki a törvényhozó testületben meg van győződve jogunkról.”¹⁰

Az öröm azonban nem sokáig tartott: ugyanis a magát mindenhol feltaláló jogász-politikus néhány nappal később már Aradnak is ígért táblát az ottani látogatásakor, Békéscsabán pedig egy „fiók táblácska” lehetőségét lebbentette meg. Csalódottan helyesbített a temesvári sajtó: Eötvös „miniszternél miniszteribb módon tud – ígérni”.¹¹

A törvényjavaslat képviselőházi benyújtása végül megnyugvást hozott: „nagyobb örömet, nagyobb meglepedést egyhamar nem keltett semmiféle hír Temesváron – lelkendezett a Délmagyarországi Közlöny –, mint a helybeli lapok azon híre, hogy a kir. tábla decentralizációja tárgyában az igazságügyminiszter által a képviselőházban benyújtott törvényjavaslatban Temesvár mint a felosztandó kir. tábla egyik székhelye szerepel.” Egyúttal közölték a javaslat szövegét is. A riválissal szemben nem voltak kárörvendők, csupán azzal kommentálták a történeteket, hogy Aradnak meg kellett hátrálnia Nagyváraddal és Temesvárral szemben.¹² Az aradi sajtó azonban nem volt ily higgadt, s tovább folytatta szitkozódását Temesvár ellen. Ennek keretében „német szomszédnak”, a „magyarság

¹⁰DK 1890. április 17. (89. szám) 3–4. p.

¹¹DK 1890. április 19. (91. szám) 1–3. p.

¹²DK 1890. április 19. (91. szám) 4. p.

nem erős fészkének” csúfolták a várost.¹³

Érthető, hogy a szomszédbeli irigység ellenére a temesváriak boldogok voltak: „minden államnak – így a sajtó –, de különösen Magyarországnak jövője városaiban van, mert a városok exponensei egy nemzet gazdaságának és műveltségének, felmérői haladásának. S nálunk ezen felül ellenállhatatlan eszközei a nemzeti szellem és nyelv terjedésének, a különböző fajok harmonikus egybe oladásának.” Így Araddal szemben Temesvárnak igenis előny volt adandó – vélekedtek az utóbbi polgárai.¹⁴ Ugyanakkor az országos ellenzék szintén magának vindikálta a dicsőséget azért, mert a város táblát nyert. A szabadelvűek ezt határozottan elutasították, mivel szerintük éppen a függetlenségek kardoskodtak Aradért, a mérsékelt ellenzék pedig nyitva hagyta a kérdést. Maga a város is a kormánypárt álláspontját osztotta: „[Temesvár] ezt nem az ellenzék hallgatag elnézésének, hanem a geográfiai fekvésnek és annak köszönheti, hogy a kormány meg tudja különböztetni a közérdeket az aradi helyi érdekektől, s erős akarata nem rendült meg a legkülönbözőbb és legellentétebb befolyások között.”¹⁵ A törvényjavaslat képviselőházi vitája nem is hozott meglepetést: Temesvár mellett kedvező volt a hangulat, senki sem szólalt fel ellene. Megjegyezhető, hogy ez nem meglepetés: az egyik országgyűlési képviselője a nagy tekintélyű Horvát Boldizsár volt,¹⁶ aki valószínűleg jelentékenyen egyengette városa útját a Szabadelvű Pártban. Így május 7-én már olvashatta a helybeli közönség a távirati jó hírt: „A temesvári kir. tábla megszavazva” – ezért elismerően méltatták is a kormányt és az országgyűlést.¹⁷

A tábla elhelyezése végett a város vezetősége még a hír melegében lépéseket tett: május 14-én Telbisz Károly polgármester, Kovács Ákos királyi főmérnök és Bárczy László királyi pénzügyigazgató megsejmeltek a kormányzéki házat mint lehetséges megoldást. Ötvennégy szobát jelöltek ki benne az ítéletábla részére, amelyekben akkor éppen a járásbírószék, a jószágügyészség s a posta- és távírdai hivatal volt elszállásolva.¹⁸

¹³DK 1890. április 20. (92. szám) 1–2. p

¹⁴DK 1890. május 4. (104. szám) 1. p.

¹⁵DK 1890. május 4. (104. s 10DK 1890. április 1. (76. szám) 1. p.

¹⁶Horvát Boldizsár a dualizmus korának első magyar igazságügy-minisztere volt 1867 és 1871 között. A modern bírósági szervezet és bírói szolgálati jogviszony normatív alapjának kidolgozásával jelentős részt vállalt a hazai törvénykezési szervezet átalakításában, egyszersmind a történeti alkotmány fejlesztésében. Szilágyi Dezső mint miniszteri titkár mellette kezdte pályafutását. Később Horvát kormányzati megbízást nem vállalt, de a Deák-párt, illetve a Szabadelvű Párt tagjaként országgyűlési képviselő maradt.

¹⁷DK 1890. május 6. (105. szám) 5. p., május 7. (106. szám) 5. p., május 10. (109. szám) 1. p.

¹⁸DK 1890. május 15. (113. szám) 3. p.

2. A bíróság megszervezése

1891 januárjára az átalakítási munkálatok előre haladtak; ez ügyben versenytárgyalást tartott a városi tanács. Részt vett az ajánlati tárgyalási ülésen Geml József városi jegyző, Rózsa Imre tiszti főügyész, Reiber Henrik főmérnök, Kratochvill Henrik főszámvevő, Radislovits Ferenc mérnök, valamint több törvényhatósági bizottsági tag. A teljes költséget 18.260 ft és 67 kr összegben irányozták elő. Végül Bonn János mester ajánlatát fogadták el. A szobafestészettel a Zanker és Panits céget bízták meg. A segédhivatalok berendezésére is versenytárgyalást tartottak volna, azonban csupán egyetlen ajánlat érkezett a tanácshoz: Krauser Béláé, ki a hivatali szobák asztalosmunkáit 2032 forintért vállalta elvégezni. A beköltözést április elejére tervezték.¹⁹

Január 23-án érkezett egy távirat: az előző találgatásokkal szemben, melyek Sélley Sándor kinevezéséről szóltak,²⁰ Paiss Andor budapesti ítéltáblai tanácselnök lesz a temesvári királyi tábla első elnöke (Sélley Szegedre került). Róla tudni lehetett, hogy legelőször Somogy vármegye második aljegyzőjévé nevezték ki, azután 1867-ben országgyűlési képviselővé választották, majd 1869-ben segédelőadóvá vált a Kúria semmitőszékén. Még ugyanabban az évben bíróvá lépett elő a budapesti királyi táblán. 1882-től volt kúriai bíró, 1887-től pedig királyi táblai tanácselnök. Egyébként nős volt, egy lány édesapja.²¹

A város gratulálhatott magának a kitűnő elnökhöz, s nyomban elkezdtek a felkészülést a bírák fogadására. Ehhez megfelelő lakásokra nyílt szükség, ezért Kappusz József tb. tanácsnok vezetésével megkeresték azokat, akik birtokoltak megfelelő kiadni való ingatlant.²² Láthatóan nagy várakozással néztek a fórum és bírái elé: „ők lesznek hivatva nemcsak városunk területére nézve, hanem a kir. tábla hatásköréhez tartozó többi tekintélyes várost illetően is a szellemi irányt megadni.” Úgy vélték továbbá, hogy „az elnök személyében meg van adva az a biztosíték, hogy ítélő táblánk előkelő szerepet vihessen a társbíróságok között”. Szintén üdvözölték Fluck Ádám és Horvát Jenő budapesti királyi táblai bírák tanácselnökké való kinevezését is, azt azonban fájlalták, hogy a törvényszékük vezetőjét, a másfél évtizede elnöklő Mály Istvánt nélkülözniük kellett a tanácselnöki székből.²³

Február 3-án kiderültek a várható további kinevezések is: az ítéltáblán bíróvá

¹⁹DK 1891. január 8. (5. szám) 4. p., január 9. (6. szám) 4. p., január 13. (9. szám) 3. p.

²⁰DK 1891. január 3. (2. szám) 2. p.

²¹DK 1891. január 24. (19. szám) 5. p., január 25. (20. szám) 2. p., 4. p., január 27. (21. szám) 4. p.

²²DK 1891. január 30. (24. szám) 3. p.

²³DK 1891. február 1. (26. szám) 1. p., január 31. (25. szám) 4. p.

lettek Jekelfalusy Andor, Berlogia Ábrahám, Sey Andor, Ternovszky Béla, Burján Pál, Huszka Mihály, Istvánffy József és Seyfried József budapesti királyi táblai bírák, valamint Dogariu Tamás lugosi, Pap László sátoraljaújhelyi, Hidro László zalaegerszegi és Ludvig János nagyikikindai törvényszéki bírák (az utóbbiak ekkor már a budapesti ítélőtáblához voltak berendelve). Irodatiszteknek Kovács Kálmán, Szakállas Péter és Demetrovits Miklós budapesti táblai irodatiszteknek nevezték ki. Közülük az elnök és a két tanácselnök már február 2-án megérkeztek Temesvárra a jövőendő helyiségeik megtekintésére.²⁴ Paiss nemcsak mint jövőendő elnök, de mint miniszteri biztos is érkezett, s a hírek szerint Józsefkülvárosban bérelt lakást.²⁵

Az elnököt és a Szegedre kinevezett, szintén miniszteri biztosnak megtett Lobmayer István királyi főügyészt február 13-án fogadta Mály István törvényszéki elnök, s együtt tekintették meg a készülő ítélőtáblai helyiségeket. Molnár Viktor főispán díszebédet adott a tiszteletükre, amelyen a polgármester is részt vett. Paiss érdemileg azt jegyezte meg, hogy tizenhárom bírói szoba kevés lesz: tizenhatra lenne szükség, s egyúttal máris intézkedett a nyomtatványok és írószeranyagok iránt. A tábla szobáit és irodáit április 15-én szándékozta átvenni.²⁶

A temesvári királyi tábla személyi állományát egyébként akként tervezték, hogy működik ott majd egy elnök, két tanácselnök, tizenhat bíró, egy titkár, öt jegyző (berendelt albírák), egy segédhivatali igazgató, két irodatiszt, öt írnok és szükséges számú díjnok. Ugyanakkor látszott, hogy Temesváron nem állítanak fel önálló főügyészséget, hanem a várost a Szegeden szervezendőhöz csatolják majd.²⁷ Április elején kinevezték a segédhivatali igazgatót is Omaszta Lajos személyében, az irodatiszt Krsztics Lázár, az írnokok Ignai Sebő, Makoldy Miklós, Bogma Béla és Lówy Jakab lettek. Akkor még úgy látszott, elnöki titkár nem kerül Temesvárra.²⁸ A Budapestről elszármazott bírák az első találkozójukat április 11-én tartották a fővárosban. Összejövetelükön szó esett az ítélő tanácsok megalakításáról is.²⁹ Április derekán az utolsó kinevezések is ismertté váltak: ezek szerint Avarffy Gyula temesvári, Scherff János karánsebesi törvényszéki és Gál Lajos devecseri járásbíró, továbbá Biró János kolozsvári ügyész foglalhatott el ítélőtáblai bírói széket Temesváron, valamint Küthl Sámuel igazságügyi miniszteri fogalmazó az elnöki titkár lett.³⁰

Paiss Andor végül április 19-én vette át a tábla helyiségeit. Megérkezett egy-

²⁵DK 1891. február 5. (28. szám) 4. p.

²⁶DK 1891. február 14. (36. szám) 3. p., február 15. (37. szám) 4. p.

²⁷DK 1891. március 6. (53. szám) 3. p., március 29. (72. szám) 3. p.

²⁸DK 1891. április 11. (82. szám) 3. p., április 9. (80. szám) 4. p.

²⁹DK 1891. április 16. (86. szám) 3. p.

³⁰DK 1891. április 16. (86. szám) 3. p., 5., április 19. (89. szám) 5. p.

úttal a segédhivatali igazgató is, aki megkezdte a Budapestről származó iratok rendezését. Körülbelül 1500 ügydarabból álló restancia átvételére lehetett számítani. Maga a királyi tábla a kormányszéki palota első emeletén helyezkedett el, s teljesen igénybe vette a főoldalon és az élelmezési raktárral szemben álló oldalon lévő helyiségeket. Az Eisenstädter-házzal szemben fekvő sarokterem volt a tábla díszterme. E mellett helyezkedtek el az elnöki szobák és az elnöki könyvtár, valamint az elnöki titkár szobája. Utána következett az egyik tanácselnöki terem néhány bírói szobával és egy tárgyalóteremmel, majd pedig a másik tanácselnöké. Összesen három tanácsstermet és visszavonuló szobát alakítottak ki, s minden bírónak jutott saját irodahelyiség is. Külön szobák álltak rendelkezésre a szolgák, a jegyzők és a felek számára, a segédhivatalok pedig hét helyiségben lettek elhelyezve (igazgatói szoba, négy iroda és két irattári helyiség). Április 24-re a bebútorozás is majdnem teljesen elkészült; a berendezést kényelmesnek és külsőségekben látványosnak tartották – mint írták, nem kíméltek semmiféle áldozatot. A bútorok „valóságos remekei a temesvári műiparnak” – lelkesedett egy tudósító.³¹

A helybeli jogászság és a polgárság is készült a megnyitó ünnepségre. A város kulturális gyarapodását és a nemzeti erő növekedését dicsőítette címoldalón a napi sajtó: „az igazságszolgáltatás magyarosító hatása az egész országban érezhető. A magyar nemzet bátran nyújthatja – a bíróságoknak – az elismerés pálmáját, mert tűzszlopokként világítottak és világítanak ma is, főleg a nemzetiségi vidékeken.”³² Oda konkludáltak: Temesvár megérdemelte a királyi táblát.

A város törvényhatósága május 5-én átiratban üdvözölte az új ítélőtáblát: „Hazai jogszolgáltatásunknak – kezdődött az ünnepi köszöntő – az igazságügyi kormányzatot vezérlő lángelméjű államférfija [Szilágyi Dezső] által megindított új[j]ászervezésénél a törvényhozás bölcs intézkedése folytán Temesvár szab. kir. város közönsége azon kiváló szerencsében részesül, hogy az állami hatalom legmagasztosabb feladatának, az igazságszolgáltatásnak az ország ezen jelentékeny déli vidékén való érvényesítésére hivatott kir. ítélőtáblát áldást ígérő működésének kezdetén, a mai jogtörténelmi nevezetességű napon falai között hazafias mély tisztelettel üdvözölhesse.” A kiérdemelt öröm mellett azonban felismerték a pillanatban az államhatalom bizalmat szavazó atyai gondoskodását is, amely a magyar nemzeti állameszme zászlóvivőjeként jelölte meg Temesvárt. A város kivált kulturális közérdekeinek „nemzeti szellemű fejlődését” várták a déli országrészben.³³

³⁰DK 1891. április 16. (86. szám) 3. p., 5., április 19. (89. szám) 5. p.

³¹DK 1891. április 21. (90. szám) 2–3. p., április 25. (94. szám) 3. p., május 1. (99. szám) 4. p.

³²DK 1891. április 29. (97. szám) 1. p.

A május 5-i megnyitó ünnepség kilenc órakor hálaadó istentisztelettel kezdődött a római katolikus székesegyházban. Megjelent a város és a vármegye teljes notabilitása. Ott volt többek között Molnár Viktor főispán, Telbisz Károly királyi tanácsos és polgármester, Deschán Achill alispán és a vármegye főtisztviselői, Mály István törvényszéki elnök és a törvényszék összes bírái, Ambrózy Béla országgyűlési képviselő, Nagy György állami jószágigazgató, Bárczy László pénzügyigazgató, Kovács Ákos főmérnök, Eisenstädter Ignác kereskedelmi és iparkamarai elnök, valamint a tábla kerületéhez tartozó törvényszékek és járásbíróságok képviselői, a városi törvényhatósági bizottság tagjai és még számosan. A szentmisén Dessewffy Sándor püspök pontifikált gyönyörű egyházi zene kíséretében.

Délelőtt tíz órakor a közönség átment a királyi tábla székházába, ahol az ünnepélyes megalakulásnak a díszterem adott helyet. Paiss Andor megnyitotta az ülést, majd Róth László táblai jegyző felolvasta az elnök kinevezési okmányát, s ezt követően Paiss esküt tett.³⁴ Az igazságügy-minisztertől érkezett irat ismertetése következett, amely tartalmazta a tanácselnökök és az egyéb bírák névsorát, akik ott szintén esküt tettek.

A formális események után az elnök nyitóbeszédet mondott. Ebben a nagymértékben szaporodott bírói teendőkkal, a közvetlenség és a szóbeliség elvével, valamint a hatékonyabb felügyeleti jog gyakorlásával indokolta a reform szükségességét. „A decentralizált kir. tábla feladata – folytatta gondolatait – előkészíteni a bázist azon nagy szabású igazságügyi reformokhoz, melyek igazságügyünk mostani lángelméjű és kiváló miniszterének szemei előtt lebegnek.” Ismertette, hogy a budapesti ítélőtábláról 1214 polgári, 464 büntető, összesen 1743 ügydarab vétetett át, s ehhez járulnak majdan azok az ügyek, amelyeket a temesvári tábla területén működő öt törvényszék és huszonöt járásbíróság terjeszt fel hozzájuk (évenként várhatóan átlagosan 8424 ügy). Végezetül Isten áldását kérte mindannyiukra.

Horváth Jenő tanácselnök üdvözölte a bírói kar nevében az elnököt. Úgy vélte, a sikerük akkor következik be, ha a vezetés is jó kezekben van. „E tekintetben igen szerencsés a temesvári kir. ítélő-tábla, mert elnökének széles látóköre, bölcsessége, tudománya, lebilincselő, nemes modora máris teljesen meghódította a kir. tábla tagjait. Főlemelt fővel mondhatom – tette hozzá végezetül –, hogy az a kis raj, amely a budapesti központból ide jött, ily bölcs vezér vezetése alatt büszke önérzettel fog megfelelni hivatásának.”

A beszédek után a fegyelmi bíróság sorshúzás útján történő megalakítása

³³DK 1891. május 5. (102. szám) 3–4. p.

³⁴DK 1891. május 6. (103. szám) 2–3. p.

következett. Ennek eredményeként Bíró János, Sey Andor, Huszka Mihály és Ternovszky Béla lett rendes, Seyfried József, Ludwig János, Istvánffy József és Dogariu Tamás pedig póttag a fegyelmi tanácsban. Megalakultak az ítélő tanácsok is: egy polgári és úrbéri, egy polgári, kereskedelmi és váltó, valamint egy büntetőügyi osztály formájában. Az ünnepi eseményeket az elnöknél tett tisztelgések zárták.³⁵

Délután a városi vigadóteremben folytatódott a rendezvény pompás díszebéddel, amelyen mintegy kétszázötvenen vettek részt. A menü több mint felséges volt, a muzsika nem különben. A fiatal liba- és csirkepecsenyénél megkezdődtek a pohárköszöntők is: Molnár Viktor főispán mások mellett hálatelt szívvel mondott köszönetet az uralkodónak atyai jóindulatáért és fejedelmi kegyességéért. Desseffy Sándor püspök a temesvári királyi tábla testületére mondott áldomást. Paiss Andor a város hazafias közönségére, Vargics Imre országgyűlési képviselő pedig Szilágyi Dezsőre emelte poharát. Többek mellett Telbisz Károly megemlékezett Horvát Boldizsár érdemeiről is, majd a kormányt és a miniszterelnököt éltette. A köszöntők ezzel még nem értek véget, miként a tízfogásos lakoma is estig tartott.³⁶

A bírósági reform tiszteletére a *Délmagyarországi Közlöny* június 1-jétől új rovatot indított „Kir. táblai értesítő” címmel, szombatonként pedig egész oldalt terveztek szentelni a tábla működését bemutatóknak. A szerkesztői feladatokat Grósz Endre helybeli ügyvéd vállalta el.³⁷

A tábla május 12-én kezdte meg tényleges működését. Nagy erőmefeszítéssel láttak neki az akták feldolgozásának, amelynek állítólag már egy hét után is szép eredménye mutatkozott. Egyedül az ügyvédi kamara elnöke, Szuló Ernő nyilatkozott kissé kesernyésen: szerencsétlen dolog, de a bírák és az ügyvédek között nincs meg a „kollegiális együttérzés” – írta egy vezércikkben, s javasolta: ezen is javítani kellene.³⁸

Melléklet: a tanácsbeosztások 1891-ben

I. polgári tanács: elnök Horvát Jenő (v. budapesti ítélőtáblai bíró); a polgári ügyek előadói: Sey Andor (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Burián Pál (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Seyfried József (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Scherff

³⁴DK 1891. május 6. (103. szám) 2–3. p.

³⁵DK 1891. május 6. (103. szám) 3. p.

³⁶DK 1891. május 6. (103. szám) 3–4. p.

³⁷DK 1891. május 9. (105. szám) 2–3. p.

³⁸DK 1891. május 12. (107. szám) 1. p., május 15. (110. szám) 4. p.

János (v. karánsebesi törvényszéki bíró), Ludvig János (v. nagykikindai törvényszéki bíró, budapesti ítélőtáblai kisegítő bíró); szavazó bíró: Gidró László (v. zalaegerszegi törvényszéki bíró, budapesti ítélőtáblai kisegítő bíró). Az úrbéri ügyek előadói: Sey Andor (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Seyfried József (v. budapesti ítélőtáblai bíró); szavazó bírák: Huszka Mihály (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Scherff János (v. karánsebesi törvényszéki bíró) és Ludvig János (v. nagykikindai törvényszéki bíró, budapesti ítélőtáblai kisegítő bíró).

II. polgári tanács: elnök Fluck Ádám (v. budapesti ítélőtáblai bíró); a polgári ügyek előadói: Jekelfalussy Andor (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Ternovszky Béla (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Istvánffy József (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Avarffy Gyula (v. temesvári törvényszéki bíró), Gál Lajos (v. devecseri járásbíró); szavazó: Papp László (v. sátoraljaújhelyi törvényszéki bíró, budapesti ítélőtáblai kisegítő bíró). Kereskedelmi és váltó előadók: Ternovszky Béla (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Istvánffy József (v. budapesti ítélőtáblai bíró), szavazók: Dogariu Tamás (v. lugosi törvényszéki bíró, budapesti ítélőtáblai kisegítő bíró), Avarffy Gyula (v. temesvári törvényszéki bíró), Gál Lajos (v. devecseri járásbíró).

Büntető tanács: elnök Paiss Andor (v. budapesti ítélőtáblai tanácselnök); előadók Berlogia Ábrahám (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Huszka Mihály (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Papp László (v. sátoraljaújhelyi törvényszéki bíró), Biró János (v. kolozsvári ügyész), Dogariu Tamás (v. lugosi törvényszéki bíró, budapesti ítélőtáblai kisegítő bíró), Gidró László (v. zalaegerszegi törvényszéki bíró, budapesti ítélőtáblai kisegítő bíró). Szavazók: Jekelfalussy Andor (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Ternovszky Béla (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Istvánffy József (v. budapesti ítélőtáblai bíró).³⁹

Dr. Paiss Andor 1836-ban született Marczaliban, Somogy vármegyében. 1860-tól egy évig Somogy megye másod aljegyzője lett, 1867-ben pedig országgyűlési képviselő. Majd a Kúria semmitőszéki osztályánál segédelőadó volt 1869-ben. Még ugyanabban az évben a budapesti királyi táblához nevezték ki számfelületi bírónak. 1870-től ott mint rendes bíró tevékenykedett. 1882-ben a Kúriához rendelték be mint kúriai bírót. 1887-ben a budapesti tábla IV. büntető tanácsának elnökévé nevezték ki. Az országos ügyvédvizsgáló bizottságnak tagja, a bíróvizsgáló bizottságnak három cikluson át elnöke volt.⁴⁰ A temesvári ítélőtáb-

³⁸DK 1891. május 12. (107. szám) 1. p., május 15. (110. szám) 4. p.

³⁹A kir. táblák megalakulása. In: Ügyvédek Lapja. 1891. május 9. (19. szám) 7–8. p.; lásd még: Budapesti Közlöny. 1891. január 23. (18. szám) 1. p., 1891. február 1. (26. szám) 2. p., 1891. április 18. (88. szám) 1. p.

lát 1896-ig vezette; az utóda Laszy József korábbi pozsonyi ítélőtáblai tanácselnök lett.

Fluck Ádám Besztercebányán született 1845-ben. 1872-ben a budai kerületi járásbírósághoz albíróvá, 1875-ben a budapesti I–II. kerületi járásbírósághoz albíróvá, majd a 1877-től a budapesti I–III. kerületi járásbírósághoz szintén albíróvá, ezt követően a budapesti királyi törvényszékhez bíróvá nevezték ki. 1881-ben lépett elő a budapesti királyi táblánál pótbíróvá, 1886-tól rendes bíróvá, ahol a váltó- és kereskedelmi tanácsnak volt a tagja.⁴¹

Horvát Jenő Szombathelyen született. 1870-ben a budapesti királyi táblához segédfogalmazóvá nevezték ki, majd 1871-ben lett fogalmazó az Igazságügyminisztériumban. 1872-től a legfőbb ítélőszéken segéd-tanácsjegyző volt, 1876-ban a pestvidéki törvényszéken pedig bíró. 1880-ban került pótbíróként a budapesti táblához, rendes bíróvá 1885-ben nevezték ki. Az utolsó időkben a VIII. polgári tanácsnak volt a vezetője.⁴²

A tanulmány az egyesület temesvári kirándulása kapcsán készült.

Dr.Antal Tamás

Dr.Paiss Andor

⁴⁰Az új kir. táblai elnökök. In: *Ügyvédek Lapja*. 1891. január 3. (1. szám) 3. p.

⁴¹A kir. táblai tanácselnökök. In: *Ügyvédek Lapja*. 1891. január 31. (5. szám) 3. p.

⁴²Uo.

II. Egyesületünk sokszínű élete, programjaink 2018-ban

A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület 2018. évi programjai

- 2018. január 18. 15.00 Elnökségi ülés
- 2018. február 3. Tisztújító közgyűlés Csongrádon
- 2018. február 22. Elnökségi ülés Szegeden, a Piarista-gimnáziumban
- 2018. március 2. 2018. február 22-én elnökségi ülést tartottunk.
- 2018. március 2-án IV. Regionális Helytörténeti-Honismereti Tanári Műhely.
A műhelyben elhangzott előadások külön könyvben jelentek meg 2018
őszén Személyiség és személyesség a velünk élő történelemben és a
tájban címmel. Abban található Károlyi Attila Bevezetője.
- 2018. március 25. Honismeret napja alkalmából országos megemlékezés Buda-
pesten, és Kárpát-medencei középiskolások számára rendezett vetélkedő
döntője
- 2018. április 6. X.Megyei és határokon átívelő honismereti verseny Csongrádon
- 2018. április 13. Elnökségi ülés Szegeden, az Agórában
- 2018. április 13. Közgyűlés Szegeden, az Agórában
- 2018. április 13. Honismeret napjának megünneplése Szegeden, az Agórában
- 2018. április 20-22. XVII. Országos Honismereti Kiadványszerkesztői Konfe-
rencia Gödöllőn
- 2018. május 11. Emléktábla-avatás Szeged-Dorozsmán
- 2018. május 12. Honismereti nap Hódmezővásárhelyen
- 2018. május 18. A Honismereti Szövetség elnökségi ülése
- 2018. július 1-6. Országos Honismereti Akadémia
- 2018. augusztus 13-17. Országos Ifjúsági Honismereti Akadémia, Szigetvár
- 2018. augusztus 22. Elnökségi ülés Szeged, a Piarista-gimnáziumban
- 2018. szeptember 5. Az én Főlsővárosom c. könyv bemutatója
- 2018. szeptember 14. Alkotó honismerőink kiállításának megnyitója Makón
- 2018. szeptember 21. A Honismereti Szövetség elnökségének ülése
- 2018. szeptember 29. A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület egyesületi
kirándulása Temesvárra a Magyar Napokra
- 2018. október 26. Alkotó honismerők kiállításának megnyitója Hódmezővásárhelyen

2018. október 26-28. V. Országos Hon- és Népismeret Konferencia, Esztergom
2018. november 15. Magyar nyelv napja alkalmából rendezett gálaműsor Szegeden, az Agórában, és a regionális anyanyelvi vetélkedő díjazása
2018. december 7. A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület évkönyve 2016-2017 bemutatója Szegeden, a Somogyi könyvtárban
2018. december 8. V. Honismereti Civil Regionális Találkozó Tóthfaluban
2018. december 14. A Honismereti Szövetség elnökségi ülése
2018. december 14. Alkotó honismerőink kiállításának megnyitója Mindszenten

Tagjaink által szervezett programok, amelyekre a tagtársak is hivatalosak voltak:

2018. február 8. csütörtök 16. 30 - 17. 30 Liszt Ferenc Szegedi Nézőpontból, Dr. Bogoly József Ágoston előadása, helyszín: Szeged Hangoskönyvtár
2018. február 22. Újra színház Kiszomboron
2018. február 23. Miért szűnt meg az ipar Szegeden? (Szervező: Prof. dr. Blazovich László), helyszín: Szeged Dóm Látogató központ
2018. február 24. Busós télüzés Kiszomboron
2018. február 28. 16.00 Bencsik Péter és Miklós Péter könyvének bemutatója, helyszín: Szeged, SZTE BTK
2018. február 28. 18.00 Az első magyar királyi pár: Boldog Gizella és Szent István (könyvbemutató), szerző: Elisabeth Faltin, helyszín: Szeged SZAB székház
2018. március 14. 14.00 a forradalom nyomában c. konferencia, köszöntőt mond: dr. Miklós Péter, helyszín: Hódmezővásárhely Emlékpont
2018. március 17. Látogatás és megemlékezés a 170 éve kitört 1848/49-es forradalom és szabadságharc szentesi emlékhelyeinél, kalauz: Labádi Lajos
2018. március 22. A holokauszt gyermekei, előadás Kiszomboron
2018. március 26. hétfő, 16.30 óra Mikszáth Kálmán És Munkácsy Mihály Utazása Bogoly József Ágoston előadása, helyszín: Szeged, Hangoskönyvtár
2018. március 31. Jótékonyági süteményvásár Kiszomboron
2018. április 1. Húsvétolóra, helyszín: Kiszombor, Ady Endre Művelődési Ház
2018. április 11. Sándor Tivadar atyával, az aradi Szent Gizella templom plébánosával beszélget Kovácsné dr. Faltin Erzsébet, helyszín: Szeged SZAB Székház
2018. április 13. Kiátkozott katonák c. kiállítás megnyitója, köszöntőt mond

- dr. Biernacki Karol igazgató, helyszín: Szeged Dóm Látogatóközpont
2018. április 23. hétfő 16.30-17.30 Tömörkény István És Cserzy Mihály Táj szemlélete, Bogoly József Ágoston előadása, helyszín: Szeged Hangoskönyvtár
2018. április 27. Szeged vallási élete (Szervező: Prof. dr. Blazovich László helyszín: Szeged Dóm Látogatóközpont
2018. május 1. Majális Kiszomboron
2018. május 10. 16.30 Oppidum Csongrád 2017. évi számának bemutatója, helyszín: Csongrád, Művelődési Központ és Galéria
2018. május 12. Dorozsmán született Jerney János, a magyarság őstörténetét kutató tudós. Emlékét egykori szülőházának helyén emléktábla avatásával örökítették meg, helyszín: Szeged-Kiskundorozsma Negyvennyolcas u. 5.
2018. május 25. Klebelsberg Kuno (Szervező: Prof. dr. Blazovich László), helyszín: Szeged Dóm Látogatóközpont
2018. május 26. Magyar hősök emlékűnepe Dorozsmán, helyszín: Szeged-Kiskundorozsma Dísz tér
2018. június 7. 17.00 Pintér István- Ifj. Pintér István: a Románia elleni háború 1917-től a bukaresti békéig, helyszín: Hódmezővásárhely, Mátyás utcai Olvasó kör
2018. június 26. 18.00 Dugonics András, a szegedi piarista c. előadást tartja Károlyi Attila, helyszín: Szeged Városháza
2018. Szent Iván éji tűzugrás Kiszomboron
2018. június 29. Dugonics emlékülés, helyszín: Szeged SZAB Székház
2018. július 2-6. Honismereti tábor 2018, helyszín: Kiszombor
2018. július 9. Látogatás a szentesi Széchenyi ligetbe, kalauz: Labádi Lajos
2018. július 14-augusztus 11. Kiszombori Kukorica-útvesztő fesztivál
2018. július 28-augusztus 5. XI. Történettudományi találkozót a Vásárhelyi Történelmi Kör szervezésében Hódmezővásárhelyen, Szathmáry Kollégiumban
2018. augusztus 11. 16.00 A kezdetek c. kiállítást rendezte dr. Markos Gyöngyi, helyszín: Szeged Kecskés telep
2018. szeptember 5. Kristó László: Az én Fölsővárosom c. könyvének bemutatója, helyszín: SZAB Székház, szervező: Kovácsné dr. Faltin Erzsébet
2018. szeptember 6. Néprajzkutatók III. Makói Találkozója (2018) József Attila Múzeum
2018. szeptember 15. 10-14 óráig Kiszombori Honismereti Nap a Kiss Mária Hortensia Honismereti Kör szervezésében
2018. szeptember 21. 17.30, Kecskési Művelődési Házban, Helytörténeti estek – az első húsz év, dr. Fári Irén és dr. Markos Gyöngyi előadása
2018. szeptember 21. 18.00 A családfakutatás módszerei c. előadás a Kiss Mária

- Hortensia Honismereti Kör szervezésében Kiszomboron
2018. szeptember 22-től november 11-ig SZERB KULTÚRA NAPJAI SZEGEDEN
2018. szeptember 28. Szent-Györgyi Albert és intézete (Szervező: Prof. dr. Blazovich László), helyszín: Szeged Dóm Látogatóközpont
2018. szeptember 29-én 7.00 órától látvány-szilvalekvárfőzés Kiszomboron a Kiss Mária Hortensia Honismereti Kör szervezésében
2018. októberben XIV. SZEGEDI BOLGÁR KULTURÁLIS NAPOK
2018. október 4. Levéltári nap Szegeden
2018. október 9. Forgó Géza fotókiállítása Szegeden a Bibliotékában
2018. október 12. Évfordulók jegyében, Kecskési Művelődési Házban, Helytörténeti est 2.
2018. október 19. 19 órától Kiszomboron a Kiss Mária Hortensia Honismereti Kör által rendezett Jótékonysági koncert
2018. október 25. 15 órakor a makói József Attila Múzeumban tartotta szeptemberi rendezvényét a Makói Honismereti Kör
2018. október 26. Válságos évtizedek a második világháború után (Szervező: Prof. dr. Blazovich László), helyszín: Szeged Dóm Látogatóközpont
2018. november 3. 15 óra Temetőlátogatás keretében megemlékezés az I. vh. hősi halottairól Szentesen Labádi Lajossal
2018. november 9. 17.30 Helytörténeti estek Kecskésen: Boltok, kocsmák
2018. november 14. 9 órakor a Makói Levéltár épületegyüttesének átadója, 17 órakor Makó szobrai c. könyv bemutatója
2018. november 23-án 15 órától Juhász Antal: A dél-alföldi tanyavilág c. könyvének bemutatója a szegedi Móra Ferenc Múzeumban
2018. november 30. Tábla a Gogol utca sarán (Szervező: Prof. dr. Blazovich László), helyszín: Szeged Dóm Látogatóközpont
2018. december 4-én, kedden 18 órakor a Szegedi Akadémiai Bizottság Székházában, Mezőhegyes és az urbanizáció. A városiasodás konfliktusai címmel Kovács Zoltán előadását hallgathatjuk Kovácsné dr. Faltin Erzsébet szervezésében
2018. december 7. 17.30 óra Emlékek a múltból – Kecskésiek Kecskésről Szervező: Dr. Markos Gyöngyi
2018. december 14. 16 óra: A Makói Honismereti Kör 30 éves és karácsonyi műsor
-

Tisztújító közgyűlés Csongrádon

A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület 2018. február 3-án tartotta tisztújító közgyűlését Csongrádon a Művelődési Központ és Városi Galéria nagytermében. Az egyesület tagjai közül igen sokan vettek részt és meghozták a szükséges döntéseket.

A döntésekről a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület Alapszabálya III. fejezetének 9.§ (14) bekezdésének c.) pontja alapján az alábbi tájékoztatást adom. A leköszönő vezetők munkájának méltatása és ünnepi műsor is része volt a programnak.

A Művelődési Központ és Városi Galéria Konferenciatermében csongrádi művészek adtak ünnepi műsort. Varga Zsuzsanna dalokat adott elő Csák László hangszeres kíséretével.

Az ünnepi műsor keretében került sor Prof. Dr. Blazovich László, a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület leköszönő elnöke és Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna leköszönő titkár köszöntésére és tevékenységének méltatására Ormos Zsuzsanna előadásában, amit az alábbiakban szó szerint közzé teszünk.

Kedves Tagtársak!

Amikor Georgiádes Ildi megkért arra, legyek résztvevője vagy szereplője a műsornak, azt mondtam, hogy jó. Csakhogy, amikor felfogtam a megbízatásom tartalmát, rémültem meg egy kicsit, de akkor már késő volt. Itt vagyok, „lősz, ami lősz”. Az már mindannyiunk számára köztudott, hogy egyesületünk elnöke, Blazovich László és titkára, Pálné Zsuzsa megválnak tisztségétől, lemond pozíciójáról. Mint ahogyan mindannyiunk esetében a honismereti munka a főállásunk mellett plusz feladatot jelent, vagy jelentett. A kettő csak részben fedi egymást. Hogy hogyan, ezt elolvashattuk, vagy elolvashatjuk az elkészült évkönyvekből, amelyeknek megjelenéséért volt elnökünk és volt titkárunk nagyon is felelős.

A Honismeret Csongrád megyében című első könyv bemutatja a szervezett, mozgalommá szélesedő honismereti tevékenységet, a CSMHE létrejöttét, szerteágazó munkásságát. A további kötetek is egyesületünk nagyon sokszínű életéről adnak átfogó képet. Gondoltam, csak leveszem a polcra ezeket a köteteket, melyek annyi segítséget adnak, hogy csak ki kell gyűjtenem azokat az adatokat, amelyek elnökünk és titkár asszonyunk tetteire vonatkoznak. Igen ám, csakhogy annyi munka és az értük járó díj, elismerés, méltatás kiérdemlése terheli a lelküket, hogy nemhogy nincs idő a felsorolásukra, hanem mint a mindig kitűnő tanuló gyerek bizonyítványa – unalmas is –, sehol egy kettős. No meg különben is, ez az, amivel mindannyian tisztában vagyunk. Munkájukkal nagyban hozzájárultak az egyesület sikeréhez: együtt gondolkodtak, ötleteltek

(a szó jó értelmében), támogatták mások jó gondolatait, bátorítottak, ha kellett kritizáltak, bíráltak, véleményeztek, elmarasztaltak, dicsérték, aggódtak. Amit elvártak másoktól, azt önmaguktól is megkövetelték. Pálné Zsuzsa a két lábon járó precízség, pontosság. A maximalizmus maga. Ha egy mondattal kellene jellemezni, akkor úgy gondolom, hogy Oscar Wilde egyik mondata felel meg ennek: „Nekem van a legegyszerűbb ízlésem, mindig csak a legjobbal vagyok elégedett.” Blazovich László már az 1991-ben megalakult CSMHE alapító tagja, 2000-ig alelnöke, 2001-től elnöke. Ez testvérek között is 26 év (idén már 27). Még gombócból is sok, pláne ha az nem üres, hanem jól meg van töltve töltelékkel. Laktató töltelékkel. „Az egyetemi tanár az az ember, aki mások álmában beszél” – mondja egy ismeretlen szerző. Már középiskolai tanárként is hatással volt tanítványaira (hallom én ezt Vásárhelyen), és ezt a szuggesztivitást tapasztalhatjuk honismereti munkájában is. Tudására, széles látókörére szükség lesz ezután is.

„Sosem gondolok a jövőre, úgyis mindjárt itt van” - írja Einstein, és igaza van, rettenetesen rohan az idő. Bár arról nem mindig veszünk tudomást, hogy kezdünk öregedni, fáradni. Popper Péter szerint ez csak másokkal fordulhat elő. Janikovszky Évának is van egy-két jó tippje a jövőt illetően. „Ne panaszkodjunk folyton a Jóistennek, őrangyalunknak, vagy annak, akiben hiszünk. Vegyük észre, hogy vigyáz ránk, és legyünk hálásak neki. Köszönjük meg, hogy ha már hülye fejjel felmáztunk a létrára, le is tudunk jönni. Hogy sietve lelépve a villamosról, nem ficamítottuk ki a bokánkat. Hogy azt a nagy ronda nagy dongót kergetve úgy borítottuk föl a fikuszt, hogy csak a cserép tört el...és ez folytatható.” S befejezésül egy gyermeteg, ám hatékony javaslat. (Kipróbálva!) Azokban a pillanatokban, amikor jól érezzük magunkat – hazaértünk, hűvös a lépcsőház, a kinti hőséghez képest a lakás is elviselhető, levetettük a cipőnket, végre leültünk, ettünk egy falatot, ittunk is rá, sőt letusoltunk vagy beültünk a fürdőkádba – mondjuk azt, hogy ez jól esett. Hangosan. Csodálkozni fogunk, hogy naponta hány jó percünk akadt. Ha estig nem felejtjük el – ez memóriatréningnek is jó – köszönjük meg az illetékeseknek az elmúlt napot.” Látom az arcokon a mosolyt. A mosoly nem öregszik. Én részemről, de az egyesület tagsága nevében is kívánok mindkettőtöknek nagyon sok jó percet, sok szép napot, jó egészséget, és az a hatalmas vászon, amely jelképesen az életünk, csicsogjon még a sok színes festéktől! Mindketten versenyszerűen sportoltatok is.

Zárom a sport nyelvén. Szép volt, Tanárnő! Szép volt, Professor Úr!

KÖSZÖNJÜK!

Csongrád, 2018. 02. 03.

Ormos Zsuzsanna

A közgyűlés folytatta a munkáját, nyolc napirendet vitatott meg, 26 határozat született. Elfogadta a közgyűlésen résztvevő tagság a 2017. év munkájáról, a költségvetés teljesítéséről szóló beszámolót.

A Felügyelő Bizottság beszámolóját követően tisztújításra került sor, először az elnökségi tagok, majd az egyszemélyes szervek és a felügyelő bizottsági tagok választása következett.

Elnökségi tagok:

Georgiades Ildikó,
Gergelyné Bodó Mária,
Károlyi Attila,
Kemény Lajosné
Lőkös Sándorné,
Dr. Marjanucz László,
Dr. Markos Gyöngyi,
Urbancsok Zsolt.

Egyszemélyes szervek:

Dr. Antal Tamás
jogi tanácsadó
Bari Gyöngyi
gazdasági tanácsadó
Dr. Ósz Károly
általános tanácsadó
Virág Etelka
jegyzőkönyvvezető

Felügyelő Bizottsági tagok:

Endrész Erzsébet,
Gulácsiné Somogyi Ilona,
Dr. Szerdahelyi Péterné.

A választást követően a testületek megtartották első üléseiket és megválasztották a tisztségviselőket.

A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület

Elnöke: Dr. Marjanucz László lett,
Elnökhelyettese: Károlyi Attilát választották,
Titkári feladatok: Gergelyné Bodó Mária látja el.

A megbízatás 5 évre szól, 2018. február 3-tól 2023. február 2-ig.

A Felügyelő Bizottság elnök Gulácsiné Somogyi Ilona lett,
elnökhelyettes Endrész Erzsébet.

A megbízatásuk 5 évre szól. Az új vezetés a közgyűlés elé terjesztette a 2018. évre szóló munkatervet és a költségvetési tervet. Tagfelvétel is történt, Balassa Istvánné szegedi tanárnő lett az egyesület tagja.

Csongrád, 2018. 02. 22.

Gulácsiné Somogyi Ilona

Fellépő művészek

Bari Gyöngyi beszámolója

Dr. Blazovich László elnök úr beszámolója
a 2017-es évről

Dr. Marjanucz László,
a Csongrád megyei
Honismereti Egyesület
elnöke köszönetet mond
Dr. Blazovich Lászlónak

Csongrád megyei Honismereti Egyesület jelenlévő tagjai

Regionális Helytörténeti – Honismereti Tanári Műhely

Bevezetés

A hagyományt nem ápolni kell, hisz nem beteg.

Nem őrizni kell, mert nem rab.

Hagyományaink csak akkor maradhatnak meg, ha megéljük őket!

Sebő Ferenc

Regionális iskolai találkozó volt A IV. Regionális Helytörténeti – Honismereti Tanári Műhely. 2018. március 2-án rendezte meg Szegeden a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület és a Dugonics András Piarista Gimnázium. A tavaszi találkozóra három országból, tizenkét településről, huszonnégy iskola, ill. civil szervezet képviselője érkezett. Amikor terveztük a rendezvény időpontját, olyan tavaszi napot jelöltünk ki a naptárban, amely a sítáborok, a tél és a középiskolai

beiskolázás után van. A rendezvény napján a természet hóeséssel és ónos esővel gátolta az utazást, hat előadó sem jutott el Szegedre.

Az első regionális tanári műhelyt 2015. február 6-án szerveztük ketten házigazdaként Pál Lászlóné Szabó Zsuzsannával, a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület titkárával. Én a műhelybeszélgetés moderátora is voltam. Az eredeti szándékunk az volt, hogy dél-alföldi középiskolai találkozót hozunk létre. Nem gondolkodtunk történelmi földrajzi térben, hanem a mi szűk, Szeged körüli régiókban, amely száz éve három ország területe. Az itt élő magyar közösségek élete, hagyománya egymástól eltávolodott, még a szegedi nagytáj is különálló mozaikokká vált. Lehet-e közösségteremtő erő a közös táj és a régmúlt? Hogyan lehet közösségi élmény a helytörténet és a magyar történelem e régióban lejátszódott eseményeinek feldolgozása? Hogyan tudunk egymáshoz kapcsolódni, egymástól tanulni? A „szegedi régió” határa Nagyvárad, Temesvár, Zenta, Szabadka, Kecskemét, Csongrád, Gyula. Ám Szamosújvárról és a Tisza mentéről, Óbecséről, Adárról is voltak résztvevők.

Úgy véltük akkor, hogy a középiskola nagyobb beiskolázási körzete, intézményi apparátusa révén egy kistérséget vagy várost képvisel, és ezért ez az iskolatípus az általános iskolánál nagyobb anyagi önállósággal és szakmai adottságokkal rendelkezik. A regionális iskolai találkozót a honismeret-helytörténet témája fogja össze. Szándékosan elkülönítjük a civil munkától, még ha az adott személy pedagógus és egyben civil szervezetek tagja is. Amikor megosztják egymással gyakorlatukat, foglalkozásaik tapasztalatát, akkor a fórum pedagógiai mássága, hogy tanár vezeti (1), aki didaktikus anyagokat készít (2), iskolai környezetben valósítja meg (3), és ifjúsági csoportok foglalkozását szervezi (4). Az a hipotézis megcáfolódott, hogy a középiskola és a középiskolai tanár legyen a Műhely kiemelt résztvevője. A tanítók, a tanárok és egyetemi tanárok előadásai egymáshoz kapcsolódtak, a különböző helyi és más-más életkorú csoportok gyakorlatát mutatták be, a tanárszemélyiség varázsa hatott. Egy-egy találkozóra néhány múzeumpedagógus és civil megszólaló is kapott meghívást. Ők tervezett kivételek voltak.

A település hagyományos megemlékezéseinek részesei lehetnek az iskolák. Az intézményeknek van hagyományörző (pl. események, ünnepek tartása, helytörténeti, intézménytörténeti tartamhoz kapcsolódó) gyakorlata. Ki tart iskolai helytörténeti-honismereti foglalkozást? Kézenfekvőként vélhettük, hogy történelem, magyar szakosok, esetleg hagyományörző kézművesek vagy néptáncoktatók lesznek megszólítva. Egy-egy intézményben néhány tanár, akiknek jó a szakmai közeg, hogy megmutassa, mit csinál, mi az ötlete, milyen az iskolai gyakorlat. Nagyon hamar kiderült, hogy nem feltétlen szakfüggő, hogy melyik jelenlévő pedagógiai munkájának része a magyarságtudat erősítése, a hagyományörzés, a

helyi kulturális örökség megismertetése a fiatalokkal.

A helytörténeti munkák értéke, hogy tudományos igényűek. A helytörténet hátránya lehet, hogy sok háttérismeretet igényel, a tanárnak is sok felkészülésre van szüksége, kevés a diákbárát népszerűsítő irodalom, és az ifjúnak unalmas a sok, tőle távoli adat. Hiányoznak a didaktikus munkák, és az emelt szintű érettségire készülés sem ad sok mozgásteret, időkeretet a tanár számára, hogy helytörténeti anyagot emeljen be. Ezért is fontos a Műhely megosztó jellege, az egymást erősítő tartam. Külön erőnek tekintjük, hogy egymással összefüggő terület, „régió” mutatkozik meg.

A diákok nem szeretik a passzív információgyűjtést, leköti őket a tevékenység, ha saját magukat is megélik a munkában. A tanulói aktivitás a honismereti, helytörténeti foglalkozás értéke. A fiatal számára, hogy megélte, feldolgozta, nemcsak elsajátította az ismeretet. A történet, az idő, a múlt megértése bonyolult feladat. Egyfajta megfigyelési feladat, a természettudományos kísérletre emlékeztet a helytörténeti időutazás vagy terepgyakorlat. A mozgás önmagában is élményt jelentő foglalkozás. A városismereti séták kiegészülnek a természeti értékek megfigyelésével, a táj megélésével, a tájélmény megszerzését jelentő túrákkal. A Műhely a természettudományos és humán szakosokat és művésztanárokat egyaránt hívja.

A legutóbbi találkozó célja volt, hogy a helytörténeti, ill. a magyarságtudatot erősítő, ill. ifjúsági közösséget szervező pedagógiai gyakorlatnak nyilvánosságot adjon. Ösztönzés, a pedagógusok és diákok kötődjenek a régióhoz, ismerjék történeteit, értékeit, és minél több szép helyre jussanak el.

A Műhely témája a történelmi eseményeket megélő, ill. formáló személyiség. Hogyan válik értékke, példává a közösség számára vagy az ifjúsági programok tartalmává.

A Műhely a személyes történelem, az oral history módszertanának is helyet adhat. Intézményenként néhány képviselőt hívtunk beszélgetésre, ill. 5-7 perces időtartamú, a honismereti, helytörténeti témájú módszertant bemutató tartására.

Az alábbi témák szerint tervezzük a megszólalásokat:

1. Helytörténeti, honismereti foglalkozások, iskolai gyakorlatok;
2. Művészeti, zenés-nyelvi foglalkozások;
3. A természet felfedezése, tematikus túrák, tanulmányutak, partnerség;
4. A Község ünnepei, évfordulók, emléktáblák állítása.

Károlyi Attila

Átfogó történelmi tabló jelenetekben a dualizmus koráról

A 2017 szeptemberében a Honismereti Szövetség és Pedagógiai Munkabizottsága által meghirdetett A kiegyezés és a dualizmus kora Kárpát-medencei középiskolai művelődéstörténeti vetélkedő első két internetes fordulója után az értesítést a döntőbe jutásról és az előzetes felkészülést igénylő feladatokról 12 csapat kapta meg 2018. február 16-án. 5 hét állt rendelkezésükre, hogy felkészüljenek a számukra megadott témából egy 4 perces jelenet előadására, amelyhez előzetesen – 2018. március 10-ig – forgatókönyvet is kellett beküldeniük a zsűri számára.

A kiegyezés és a dualizmus kora Kárpát-medencei középiskolai művelődéstörténeti vetélkedődöntőjének jelenetei és a hozzájuk ajánlott (jórészt internetes) forrásanyagok:

1. jelenet:

Téma: Kiegyezési tárgyalások

Jelenítsétek meg az osztrák-magyar kiegyezést előkészítő tárgyalásokat, bemutattva, milyen kül- és belpolitikai érdekek és tényezők juttatták el a két felet a megegyezéshez. Építsétek be a vitákba az 1867-ben létrehozott dualista rendszer legfőbb államszerkezeti elemeit is!

Segítsétek a következő anyagok tanulmányozását ajánljuk:

- Csorba László: A tizenkilencedik század története. Magyar századok sorozat. Pannonica kiadó, 2000. 178-190. o.
- http://rubicon.hu/magyar/oldalak/az_1867_es_kiegyezes/
- <http://tortenelemklub.com/m/node/50>
- <http://historia.hu/archivum/2001/0104kosary.htm> - Kosáry Domokos: A kiegyezés

2. jelenet:

Téma: Ferenc József magyar királlyá koronázása

Korabeli újságírókként tudósítsatok Ferenc József magyar királlyá koronázásának ünnepségeiről! Mondjátok el véleményeteket arról is, mit várhatott a kor embere a régi-új uralkodótól!

Segítsétek a következő anyagok tanulmányozását ajánljuk:

- Ferenc József megkoronázásának ünnepe –
- <http://www.budapestcity.org/02-tortenet/1867-koronazas/index-hu.htm>
 - http://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/ferenc_jozsef_koronazasa

- <https://mult-kor.hu/cikk.php?id=17580&pIdx=1>
- epa.oszk.hu/html/vgi/kardexlap.phtml?id=30 Vasárnapi újság 1867. június 9. (eredeti cikk)
- <http://www.origo.hu/tudomany/tortenelem/20160929-ferenc-jozsef-eletenek-es-uralkodasanak-magyar-vonatkozasairrol-tartottak-konferenciat-becsben.html>
- <http://www.origo.hu/tudomany/20170608-a-kiegyezest-megpecsetelo-koronazassal-szuletett-meg-az-osztrak-magyar-monarchia.html>

3. jelenet:

Téma: Maradandó és előremutató törvénytervezetek a kiegyezés után

Az Andrássy - kormány egyik képzeletbeli ülésén vitassátok meg és tervezzétek meg a kormány előtt álló legfontosabb intézkedéseket, a legsürgősebb törvények meghozatalát az 1868-as év végéig!

Segítségül az első két fordulóhoz javasolt szakirodalmon kívül még a következő anyagok tanulmányozását ajánljuk:

- Izsák – Pölöskei- Romsics – Urbán: Magyar miniszterelnökök 1848-2002. Kossuth Kiadó, 2003. 18-25. o.
- http://multunk.com/index.php?title=Andr%C3%A1ssy_Gyula
- http://mta.hu/tudomany_hirei/az-akasztofa-arnyekabol-a-miniszterelnoki-szekbe-andrassy-gyula-es-kormanya-107413

4. jelenet:

Téma: A dualista rendszer megszilárdulása

Mutassátok be Tisza Kálmán politikust, mint a kompromisszumok emberét és az ellentmondást nem tűrő generálist! Bizonyító példákat a miniszterelnöksége előtti és a kormányzati időszakából vegyetek!

Segítségül az első két fordulóhoz javasolt szakirodalmon kívül még ajánljuk:

- Csorba László: A tizenkilencedik század története. Magyar századok sorozat. Pannonica kiadó, 2000. 202-2018. o.
- Izsák – Pölöskei- Romsics – Urbán: Magyar miniszterelnökök 1848-2002. Kossuth Kiadó, 2003. 34-41. o.
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Tisza_K%C3%A1lm%C3%A1n-korm%C3%A1ny

5. jelenet:

Téma: Millenniumi ünnepségek

Baráti társaságként tegyetek időutazást a világvárossá váló Budapestre,

tekintsétek meg a millenniumi országos kiállítást, vegyetek részt a különböző helyszínek ünnepi rendezvényein és értékeljétek a polgárosodás, a szellemi és gazdasági haladás eredményeit! (Vizuális eszközök felhasználásával tehetitek még élményszerűbbé bemutatótokat.)

Segítségül az első két fordulóhoz javasolt szakirodalmon kívül még ajánljuk:

- Estók János: A boldog békeidők. Magyarország története 1849-1914. Új képes történelem sorozat. Magyar Könyvklub – Helikon Kiadó, 1998. 74-75. o.

- Csorba László: A tizenkilencedik század története. Magyar századok sorozat. Pannonica kiadó, 2000. 224-234.

- hu.wikipedia.org/wiki/1896-os_millenniumi... 2012.május2.15:17

- https://multkor.hu/20120502_milleneumi_unnepsegek_az_ezereves_magyarorszag_unnepe

6. jelenet:

Téma: Az emigráció tervei

Jeleneteket építsétek a Kossuth és az emigráció tervei téma köré! Vitassátok meg, milyen célok és elképzelések formálódtak az emigráció köreiből Magyarország helyzetének megváltoztatásáról. Beszéljétek a tervek realizálásáról is!

Segítségül az első két fordulóhoz javasolt szakirodalmon kívül még ajánljuk:

- http://www.delmagyar.hu/szeged_hirek/pelyach_istvan_emigracio_es_a_forradalom_ujrakezdesenek_lehetosegei/2207742/

- <https://mult-kor.hu/cikk.php?id=9614>

adattar.vmmi.org/cikkek/5730/hid_1939.10_01fb.pdf

7. jelenet:

Téma: A gazdasági fejlődés útján

Jelenetekben próbáljatok gazdasági érvekkel meggyőzni egy bankárt és egy nagybirtokost, hogy a kiegyezés utáni évtizedekben érdemes jelentős tőkét befektetniük a magyarországi vasútépítésbe és a nagyiparba!

Segítségül az első két fordulóhoz javasolt szakirodalmat ismét ajánljuk, kiemelten:

- Harmat Árpád tömör tanulmányát: A dualizmus korának gazdasága és társadalma című mel -

<http://tortenelemcikkek.hu/node/118>

- Kozári Monika: A dualizmus kora. 1867-1914. A Kossuth Kiadó.

Pdf formában elérhető:

<https://crnl.hu/tantargyioldalak/tortenelem/archivum/mo/11.pdf> - letölthető

8. jelenet:

Téma: OMM diplomáciája az 1870-80-as években

Jelenetekben mutassátok be az Osztrák-Magyar Monarchia diplomáciájának és szövetségi politikájának főbb mozgatórugóit, céljait, elért eredményeit az 1870-80-as években! (Érdeemes falitérképet kellékként használni!)

Segítségül az első két fordulóhoz javasolt szakirodalmon kívül ajánljuk még:

- Diószegi István: Az Osztrák – Magyar Monarchia külpolitikája 1867 – 1918. Vince Kiadó Kft. / Tudomány – Egyetem sorozat, Főszerkesztő: Glatz Ferenc. / Budapest, 2001. (Csak a vonatkozó részek!)

- Harmat Árpád Péter: A Monarchia külpolitikája

<http://tortenelemcikkek.hu/node/221>

9. jelenet:

Téma: Ellenzéki politizálás

Jelenetekben adjatok képet az ifjúság álláspontjáról a századforduló körüli évek (1890-1914) március 15-i ünnepségei tükrében!

Segítségül ajánljuk a

Honismeret folyóirat 2018/1. számának cikkét:

- M. Lovas Krisztina: A pesti egyetemi ifjúság március 15-i ünnepségei a dualizmus évtizedei alatt III. (1899-1918) 3- 15. o. Elérhető: <https://honismeret.hu> –

Folyóirat cikkajánló

10. jelenet:

Téma: A júliusi válság – „Mindent meggondoltam,...”

Mutassátok be, milyen politikai megfontolások alapján döntöttek Ferenc József császár és tanácsadói a Szerbia elleni háború megindításáról!

Segítségül ajánljuk az eddig javasolt szakirodalmon kívül még:

- Galántai József: Az első világháború, Gondolat, 1980. 91-124. o.

- John Keegan: Az első világháború. Akadémiai Kiadó, Akadémiai Kiadó, 2014. 75-107. o.

11. jelenet:

Téma: Boldog békeidők – Kávéházi nosztalgiazás

Egy színházi-kávéházi jelenet keretében mutassátok be a Monarchiabeli boldog békeidők kulturális közéletének, irodalmi, képzőművészeti, zenei, színházi

szórakozási lehetőségeinek sokszínűségét. Törekedjete audio és vizuális eszközök és a korabeli divat alkalmazásával is megidézni a kor hangulatát!

Az előző fordulókhöz ajánlott szakirodalmon kívül felhasználható segítség:

- Sásdi Tamás áttekintő összefoglalója -

<https://korok.webnode.hu/products/sasdi-tamas-kultura-a-dualizmuskori-magyarorszagon/>

- A dualizmus korának Magyarországa (kávéházak, hetilapok, irodalom stb.)

<http://www.viszki.sulinet.hu/tananyagtar/irodalom/nagyneolah/dualizmus.pdf>

- Estók János: A boldog békeidők. Magyarország története 1849-1914. Új képes történelem sorozat. Magyar Könyvklub – Helikon Kiadó, 1998. 76-82. o.

12. jelenet:

Téma: Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása

1918 őszén (több időpontban!) az újságok az I. világháborús lehangoló katonai helyzetről szóló hírek között a nemzetiségek elszakadási törekvéseiről is beszámolhattak. Jelenetekben hírlapárus utcai rikkancsok szerepében adjátok hírül azokat a politikai szenzációkat, amelyek eredményeképpen néhány hét alatt szétesett az Osztrák-Magyar Monarchia! Érzéktessétek a széthullás alapvető okait és eseményeit! Utaljatok a várható következményekre és a nemzetközi okokra is!

A korábban javasolt szakirodalmon kívül felhasználásra javasoljuk még:

- Diószegi István: Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása -

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_a_20_szazad_egy-tort_1/ch02.html

- Szóts Zoltán Oszkár: Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása a modern historiográfiában –http://www.academia.edu/32405964/Az_Osztr%C3%A1k-Magyar_Monarchia_felboml%C3%A1sa_a_modern_historiogr%C3%A1fi%C3%A1ban._Pro_Minoritate_2016_4_51-58

A jelenetek témáit és az ajánlott szakirodalmat összeállította: Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna

2018. március 25-én került sor a Honismereti Szövetség A kiegyezés és a dualizmus kora című Kárpát-medencei középiskolai művelődéstörténeti vetélkedő döntőjére a Magyar Nemzeti Múzeum Dísztermében, melyben a dualizmus nagy része alatt az országgyűlés felsőháza ülésezett. A döntőbe jutott 12 csapatból 7 magyarországi, 5 pedig határon túli középiskolából érkezett.

A *Himnusz* eléneklése után Mészáros Rebeka, a Honismereti Szövetség Ifjú-

sági Tagozatának tagja, egyetemi hallgató adta elő ismeretlen szerző 1901 körül írott, Deák Ferenc című versét. Ezt követően Végső István, a Szövetség titkára olvasta fel Potápi Árpád János nemzetpolitikáért felelős államtitkár köszöntőjét, majd Debreczeni-Droppán Béla, a Szövetség elnöke köszöntötte a diákokat és felkészítő tanáraikat, valamint a vendégeket és a szervezőket. A döntőt az egész versenyt megszervező Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna (Makó), a Honismereti Szövetség Pedagógiai Munkabizottságának tagja vezette le, aki bemutatta a II. forduló és a döntő feladatainak elkészítését és a megoldások értékelését végző kollégáit: Titkos Sándornét (Miskolc), Rásky Mihálynét (Felsőörs), Ormos Zsuzsannát (Hódmezővásárhely), Nagy Éva Ritát (Budapest), Vereckei Andrást (Esztergom). Urbancsok Zsolt (Makó) és Zeitler Ádám (Makó) nemcsak feladatírók voltak, hanem a döntő játékvezetői is. A vetélkedő feladatait bíráló és pontozó zsűri igazi szaktekintélyekből állt: dr. Csorba László (a zsűri elnöke) történész, egyetemi tanár, dr. Fónagy Zoltán történész, az MTA Történettudományi Intézetének tudományos főmunkatársa és dr. Marjanucz László történész, a Szegedi Tudomány Egyetem Modernkori Magyar Történelem Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára.

Az izgalmas döntő vetélkedésen változatos, játékos, a dualizmus korának minden kultúrtörténelmi területét érintő feladatok (totó, zenefelismerés, képkirakás, 7 részfeladatból álló ki mit tud, művészek és alkotásaik, a kor kiemelkedő politikusainak felismerése életútjukról szóló információk alapján) megoldásával bizonyították tudásukat a csapatok. A versenyt záró feladatként a csapatok egy-egy – a korszak jelentős eseményéhez kapcsolódó - kosztümös jelenetet is előadtak, aminek célja az volt, hogy a kiegyezéstől a dualizmus korán át az I. világháborút lezáró békéig átfogó „élőképpel” elevenítsék fel a magyar történelemnek ezt a jelentős időszakát. A nagysikerű történelmi „tablóval” befejeződött a döntő és a diákok számára 6 hónapon át tartó vetélkedés, amelyen a következő végeredmény született:

I. Kassa/Szlovákia, Márai Sándor Magyar Tanítási Nyelvű Gimnázium

Csapattagok: Hrcka Alexandra, Faber Levente, Gabera Erik

Felkészítő tanár: Spišak Veronika

II. Szekszárd, Garay János Gimnázium 1. csapat

Csapattagok: Gujás Enikő, Németh Gréta, Vecsei Vivien

Felkészítő tanár: Dr. Gesztesi Enikő

III. Makó, József Attila Gimnázium

Csapattagok: Inokai Máté, Kurusa Anna, Molnár Bettina

Felkészítő tanár: Varga Bálint

IV. Nagyvárad/Románia, Mihai Eminescu Főgimnázium

Csapattagok: Kelemen Lilla Kornélia, Sebestyén Margaréta Zsanett, Visky Mirjám

Felkészítő tanár: Fazakas Gábor

V. Zenta/Szerbia, Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium és Kollégium

Csapattagok: Gubik Laura, Kratok Gyula, Szabó Imre

Felkészítő tanár: Basa György

VI. Szeged, Dugonics András Piarista Gimnázium és Kollégium

Csapattagok: Bali Erika, Miklós Ádám Pál, Odrobina András

Felkészítő tanár: Károlyi Attila

A további helyeken a következő csapatok végeztek:

VII. Szekszárd, Garay János Gimnázium 2. csapat

VIII. Dunaújváros, Széchenyi István Gimnázium és Kollégium 2. csapat

IX. Sopron, Széchenyi István Gimnázium 1. csapat

X. Sepsiszentgyörgy/Románia, Székely Mikó Kollégium 2. csapat

XI. Székelyudvarhely/Románia, Benedek Elek Pedagógiai Líceum csapata

XII. Miskolc, Fáy András Görögkatolikus Közgazdasági Szakgimnázium csapata

Az első három helyen végzett csapat nyert résztvételt a háromnapos kirándulásra, majd végül a lemondások után a szekszárdi, nagyváradi és szegedi csapat utazott el a koronázó városok: Budapest, Bécs és Pozsony történelmi nevezetességeinek megtekintésére, a további helyezettek pedig ott lehetnek majd idén augusztusban a Szigetváron megszerveződő Országos Ifjúsági Honismereti Akadémián. Valamennyi döntőbe jutott csapat és felkészítő tanárai a Magyar Nemzeti Múzeum értékes kiadványait és a megyei honismereti egyesületek által felajánlott könyveket kapott. A fődíjakat, a díszokleveleket és a vendéglátást a NEMZETI KULTURÁLIS ALAP Ismeretterjesztés és Környezetkultúra Kollégiuma biztosította.

Elismerés illeti a verseny résztvevőit, szervezőit, minden segítő munkatársat, kiemelten Bartha Éva, Debreczeni-Droppán Béla, Forróné Virág Zsuzsa (Esztergom) és Végső István titkár szervezést segítő munkáját, akik nélkül az élményszerű, nemes vetélkedő döntője és a szép kirándulás nem valósult volna meg. Köszönet mindazoknak, akik fáradoztak azért, hogy a fiatalok jobban megismerjék múltunkat, ezáltal mélyebben kötődjenek hozzá.

Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna

10. születésnapját ünnepelte a honismereti verseny

2018 áprilisában jubilált a hagyományörző, honismereti vetélkedő. A Honismereti versenyt Csongrádon azzal a céllal indítottuk el, hogy legyen a városunkban is megyei verseny. Céljaink meghatározásához figyelembe vettük a tantervi elvárásokat, az intézmény pedagógiai programját, építettem az előzetes tudásra. A feladatok kijelölésekor figyelek a tanulók motiválására. Ezt az elképzelést támogatta a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület is. Hasonló verseny nincs a megyében, de Dél-Magyarországon sem. A történelem munkaközösség szervezésében vette kezdetét a verseny, és először 8 csapat indult, de a szám minden évben növekedett.

A megyei verseny először regionálissá, majd Kárpát-medenceivé nőtte ki magát. A verseny folytonosságának feltétele a témák kijelölésének változatossága, az érdeklődés fenntartása. Nagy kihívás ez a vetélkedő, de fontosnak érezzük a hagyományok ápolását, őrzését.

A verseny akadályverseny jelleggel zajlik. A gyerekek előzetes feladataiból szemet gyönyörködtető kiállítást szervezünk. A kiállított munkák plakátok, makettek, kerámiák, összefűzött füzetek, könyvecskék. A menetlevelek díszítettségében, a népi játékok dramatizálásában az egyes tájegységek népviselete és szokásrendszere is megjelenik. Így jelen van a történelmi sokoldalúság.

A tizedik alkalommal rendezett megmérettetés mottója így hangzott:

”Gyermek vagyok, gyermek lettem újra, lovagolok fűzfásipot fűjva.”

Csongrád városa fontosnak érzi a rendezvényünket, minden alkalommal a polgármester úr és az önkormányzat komoly erkölcsi és anyagi támogatást nyújt a lebonyolításhoz. A köszöntésben Cseri Gábor alpolgármester úr gyermekkorának szép emlékeit elevenítette fel, és a hagyományok, népszokások fontosságát emelte ki, hangsúlyozta.

Dr. Marjanucz László, a Csongrád megyei Honismereti Egyesület elnöke, a néprajz, mint tudomány és a mai korok összekapcsolódását domborította ki. Balázs József, a Hódmezővásárhelyi Tankerület igazgatója, a hagyományörzés és a verseny összekapcsolódását tekintette fontosnak. Váradi Gáborné, a Csongrád és Térsége Általános Iskola Igazgatója a helyszínt biztosító Széchenyi István Általános Iskola helytörténeti gyűjteményét és a tantestület segítő munkáját méltatta.

Ezen a vetélkedőn mindig ízelítőt kapnak a résztvevők a megadott témák feldolgozásából műsor formájában, amely ráhangolódás a vetélkedésre. A népi játékok bemutatásán túl a néptánc is szerepel a megnyitónkon. Többször megtiszteltek bennünket a Röpülj páva kör tagjai, akik nemcsak népdalokat énekeltek, hanem

a citerázással is megismertettek minket. 300 főnél is többen hallgattuk, dúdoltuk a csongrádi dallamokat.

A határainkon túlról Kassa, Óbecse, Szabadka, Lendva, Ada, Törökfalú csapatai, összesen 8 csapat tisztelt meg bennünket. Ahogy említettem, más megyék is képviseltetik magukat, öregbítve versenyünk hírét. Mesterembereink, kiállítóink mindig az adott témához kapcsolódnak és színes kavalkádként, vásári forgatagként mutatják be a standokon portékáikat, mesterségüket. Nagyszerű, hogy a gyerekek és a felnőttek is több mesterséget kipróbálhatnak!

A tájjellegű ételek, amelyekkel vendégül látjuk csapatainkat, minden alkalommal új ízvilággal ismertetnek meg bennünket.

Külön öröm, hogy többen e-mailben, telefonon tartják a kapcsolatot, barátságot, melyek a verseny ideje alatt alakultak ki.

A versenyen a csongrádi csapatok bizonyultak a legeredményesebben küzdőknek, de a kassaiak különdíjban részesültek. Nagyon szoros volt a pontszám, hiszen fél pontonként alakult ki a sorrend. Ajándék csomagot minden csapat kapott és a játszva tanulás örömét is magukkal vitték.

Céлом, hogy a hagyományörzés, -ápolás elterjedjen a diákok körében, hiszen a honismeret a tradíciók felelevenítésének legnagyobb tárháza.

Rostáné Hajdú Erzsébet
Intézményi munkaközösség-vezető

A csongrádi verseny résztvevői

Táncosok a javából a versenyen

Néhány kép a honismereti versenyről

Tájékoztató a 2018. április 13-i közgyűlésről

A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület 2018. április 13-án tartotta rendkívüli közgyűlését Szegeden a Szent Györgyi Albert Agórában. Az egyesület tagjai határozatképesek voltak. A döntésekről a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület Alapszabálya III. fejezetének 9. § (14) bekezdésének c) pontja alapján az alábbi tájékoztatást adom:

Döntés született az alapszabály módosításáról, mely az egyesület székhelyét érinti. Új székhely: Dugonics András Piarista Gimnázium (Szeged, Bálint Sándor utca 14.)
Módosítás történt az egyszemélyes szervek megbízása hatáskörében. Ezentúl az

Elnökség bízta meg a feladatok ellátásával a tagokat. A változások 2018. április 13-tól hatályosak.

A Honismereti Szövetség Elnökségébe továbbra is a korábbi tag, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna a delegált. A végzett munkájáról a titkár részére tájékoztatást kell adnia haladéktalanul.

Katkó József és Katkóné Bagi Éva szegedi lakosok, a Móra Ferenc Múzeum nyugdíjasai egyesületbe való felvételéről döntött a közgyűlés.

Gergelyné Bodó Mária titkár tájékoztatta a közgyűlésen résztvevőket, hogy a tisztújítás bírósági átvezetése megtörtént, köszönet érte Georgiades Lászlónak. Felhívta továbbá a figyelmet a Honismeret című folyóiratra és megjegyezte, hogy a teljes tartalma a honismeret.hu címen elérhető.

A közgyűlésen résztvevők megnézték az alkotó honismerők kiállítását, melynek megrendezéséért Dr. Markos Gyöngyinek és Lőkös Sándornénak mondunk köszönetet.

Április 20-22. között kerül sor a XVII. Országos Honismereti Kiadványszerkesztői Konferenciára Gödöllőn..

Május 18-án a Honismereti Szövetség elnökségének lesz ülése.

Gulácsiné Somogyi Ilona

A hallgatóság

Az Agórában

Résztvevők az Agórában

Orbán Hedvig igazgatónő köszönti a résztvevőket

Dr. Ösz Károly beszámolója

Gergelyné Bodó Mária beszámolója

Károlyi Attila és dr. Marjanucz László

Dr. Marjanucz László

A közgyűlésen dr. Antal Tamással és Virág Etelkával

Berencsiné Dudás Katalin

Linczer Jánosné

Ábrahám Vera

Katkó József

Katkóné Bagi Éva

Alkotó honismerők bemutatkozása a Honismeret napján 2018-ban

A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület 2007-től megünnepli minden évben a Honismeret napját március 24. körül. 2018-ban április 13-án délután került sor a rendezvényünkre. Minden évben másként ünnepelünk. Hol kiállítást, hol felolvasó ülést tartunk. Az idén azok a tagjaink mutatkoztak be, akik munkájuk mellett képző-, ipar-, népművészettel vagy fotózással is foglalkoznak, minél magasabb szinten. E kiállítás tulajdonképpen vándorkiállítássá vált, hiszen az alkotó egyesületi tagjaink munkáiból már láthattunk kiállítást Szeged-Kecskésen. Most újra Szeged volt a színhely, az Agórában állíthatták ki művészeink a tárgyaikat. A megjelenteket Orbán Hedvig igazgatónő köszöntötte. A Honismeret napjáról megemlékezett, s a kiállítást megnyitotta Dr. Marjanucz László, a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület elnöke. Tagtársaink bemutatkozása előtt és után Nagy Gábor dudajátékát hallgathattuk.

Alkotó honismerőink bemutatkozása:

Dr. Ávéd János:

1958-ban Hódmezővásárhelyen születtem. Általános iskoláimat Mindszenten, középiskolámat Hódmezővásárhelyen és egyetemi tanulmányaimat Szegeden végeztem. Mindszenten élek feleségemmel és két fiammal együtt. Gyermekkoromban édesapámmal sokat „bütyköltünk” mindenfélét. Ő tanított meg a szerszámok használatára, különleges fortélyokra és arra, hogy meglássam a lábam előtt heverő apróságokat, az abban rejlő szépségeket. Szüleim sugallták, hogy mindenben a legjobb és legszebb a természetesség és az egyszerűség. Tőlük örököltem a kreativitásra való hajlamot is. Hamar megfogalmazódott bennem és vonzott is az egyszerű szépség mindenben. Így kezdtem foglalkozni kövel, csonttal, bőrrel, rézzel ... Úgy gondoltam és gondolom ma is, ilyen nemes ősi anyagokkal a természetességüket meghagyva, csak egyszerű formákban szabad dolgozni. Első tárgyaimat és az azóta készítetteket is elsősorban a szerelem és a szeretet inspirálta. Azóta már feleségemmé vált kedvesemnek és családom női tagjainak készítettem „ékszereket”, kíváncsian várva a reakciókat és a kritikákat. Ez a munka sajnos lefékeződött és csak nagyon ritkán van időm kellően elmélyedni és a terveket megvalósítani.

Berencsiné Dudás Katalin:

1955-ben születtem. 1978-ban diplomáztam az egi Ho Si Minh Tanárképző Főiskolán. Magyar- történelem szakos tanárként dolgoztam nyugdíjba vonulásomig. Már gyermekkoromban érdeklődtem a képzőművészet iránt. Rajzsakkörre, fotósakkörre jártam. Szerettem kézimunkázni. Megismertem a különféle hímzéseket, és szívesen díszítettem a lakásunkat az általam készített alkotásokkal. Nyugdíjasként ismét több időt tölthetek ezzel a hobbival. Csongrádon működik egy hagyományörző kézimunkaszakkör, amelynek én is tagja vagyok már négy éve. Elsősorban horgolt terítőket, díszpárnákat, kosarakat, dísztárgyakat (karácsonyi, húsvéti alkalmi tárgyakat) készítünk. Bokrosón, Tiszaal páron, Csongrádon minden évben rendeznek kiállításokat, amelyeken én is bemutakozom 2014 óta. Gyakran megyünk a csongrádi múzeum házakba, ahol kézműves foglalkozásokat tartunk, és tanítjuk az érdeklődőket.

Dobayné Deák Éva:

1957-ben születtem Mezőhegyesen. Az általános iskolát Pitvaroson a középiskolát Hódmezővásárhelyen végeztem, majd Szegeden a Juhász Gyula Tanárképző

Főiskola Rajz és művészettörténet tanszékén (Winkler. László festőművész, majd Lelkes István művészettörténész és Szathmári Gyöngyi szobrászművész tanítványaként) végeztem A 1980-ban, a főiskolai tanulmányaim befejezése után Mórahalomra kerültem, ahol általános iskolásokat tanítottam. Néhány év után a szegedi JATE Földtani és őslénytani tanszékén helyezkedtem el, ahol tudományos-szakmai munkákhoz és több egyetemi jegyzethez készítettem grafikákat és szakillusztrációkat. Itt végeztem el a földrajz szakot és a néprajz speciál kollégiumot Dr. Ferenczi István professzornál. Néhány év után egy szegedi általános iskolában folytattam a munkát. Ezt követően a szegedi középiskolában folytattam a tanítást, majd Szatymazra költöztem, ahol megalapítottam és megszerveztem az alapfokú művészeti iskolát. Közben elvégeztem a közművelődési szakot és a Csongrád Megyei Közművelődési Tanácsadó Központ művészeti előadója lettem, később pedig a felnőtt képzésben kezdtem el dolgozni, rajzot, gazdaság-földrajzot és művészetet tanítani. Közel 20 éves tanítási tapasztalattal kerültem a közigazgatásba, ahol az oktatás, szakképzés (önkormányzati, megyei, térségi, majd országos és minisztériumi szintű) oktatás-irányítás szakterületén vezető főtanácsosként, köztisztviselőként dolgoztam. A hivatali munka mellett kevés időm jutott alkotásra az elmúlt tizenöt évben. A honismeret iránti érdeklődésem már középiskolás korom óta élt bennem, különösen családom őshazája, a Csallóköz iránt. Az onnan kitelepítettek, elszármazottak élete, portréi, tárgyai, szűkebb és tágabb környezete, a honi táj szépsége vonzott, s kerül megjelenítésre grafikai munkáimban. A honismereti egyesület tagjaként is ez a kutatási területem. Emellett szívesen illusztrálok kortárs és XX. századi novellákat, írásműveket felkérésre. Szeretek szénnel, pasztellel, akvarellal és tussal dolgozni. Több kiállításon vettek részt illusztrációim, munkáim.

Katkó József:

1949. szeptember 20-án születtem Szegeden. 1967-ben autószerelőként végeztem, majd leérettségiztem. Tizenöt évet dolgoztam autószerelő mester mellett, majd harminc évig gépkocsivezetőként a Móra Ferenc Múzeumban. 2008-tól már nyugdíjas vagyok. Makettezni szeretek.

Katkóné Bagi Éva:

1952-ben Pusztaszeren születtem. 1970-ben női szabó bizonyítványt, majd érettségit szereztem. A restaurátor és becsüs szakmákat is kitanultam, miközben olasz nyelvizsgát tettem le. 2002-ben a Szegedi Tudományegyetemen művelődésszervező – média diplomát szereztem. Magamról: 1983-tól 2011-ig a szegedi Móra Ferenc Múzeum alkalmazottja voltam, és a textilgyűjtemény rendszerezésével, karban-

tartásával, restaurálásával foglalkoztam. Munkám során a szegedi Móra Ferenc Múzeum textilgyűjteménye rendszereződött és közismertté vált az általam írt cikkek, tanulmányok által. Két könyvem és számos dolgozatom nyújt betekintést a nagyközönség számára a múzeum tárgyi világába. 2011-től, nyugdíjasként is részt veszek a múzeum életében és fontosnak tartom írásban rögzíteni múltóféltben levő világunkat.

Kiss Árpádné Bodó Bernadett:

Közel 40 éve próbálgatom a különböző kézműves technikákat, mivel az alkotás mindig nagy örömmel tölt el. Köszönet érte szüleimnek, akiktől örököltem a vágyat, hogy az anyag átváltozzon a kezeim között és az oktatóknak, akik segítenek az új anyagokkal való megismerkedésben. Először a gyékényfonás és -szövés mesterségét mutatta meg nagy szeretettel idősebb oktatóm, majd a kosárfonás fortélyait sajátíthattam el. A tűz és fény ősidőktől elvarázsolja az embert, az üveg megszínesítése és a zománckristály átalakulása hő hatására csodálattal töltött el. A régi építészek különösen ügyeltek a fény-szín-forma összhangjára. 12 éves koromtól készítek maketteket, mely "megfoghatóvá" teszi az óriási épületeket és segít összességében megláttatni mindezt. Az általam készített tárgyak több kiállításom voltak láthatóak.

Kruzslicz István Gábor:

1944-ben születtem Hódmezővásárhelyen A gimnázium elvégzése után 1969-ben szereztem diplomát Szegeden a JATE történelem szakán. Az egyetem elvégzése után kezdtem el képzőművészettel foglalkozni. Először Fodor József festőművész rajzsakkörébe jártam, majd Kligl Sándor szobrászművész sakkörében folytattam. Elsajátítottam a mintázás és a gipszöntés technikáját. Amatőr kiállításokon szerepeltem. Nyaranként a Zebegényi Képzőművészeti Szabadiskola kurzusain vettem részt, ahol Mizsér Pál, Koffán Károly festőművészek és Csíkaszetmihályi Róbert szobrászművész irányítása mellett dolgoztam. Modell után mintáztam és rajzoltam. Megtanultam a rézkarckészítést, a linómetszést, a zománctechnikát és a mészkőfaragást. Zebegényben egy mészkő szobrommal díjat nyertem. 1979-ben, 35 évesen jelentkeztem a Képzőművészeti Főiskola nappali tagozatára szobrász szakra. Bejutottam a legjobbak közé, de akkor kevesen nyertek felvételt, nekem meg már volt egy diplomám, így nem vettek fel. Kárpótlásként 1979 és 1982 között elvégeztem a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola rajz szakát. Tanáraim voltak: Novák András, Hézsó Ferenc, Lelkes István, Dér István. 1981-től a szegedi, majd a hódmezővásárhelyi levéltárban dolgoztam, ahol tudományos munkát végeztem. Cikkeket, tanulmányokat írtam, könyveket szerkesztettem, így

a képzőművészetre nem maradt időm. 2006-ban nyugdíjba vonultam és újra elkezdtem képzőművészettel foglalkozni. A szobrászat mellett festészeti ismereteimet igyekeztem továbbfejleszteni. Elkezdtem kerámiával is foglalkozni. Elsősorban az ember és a természet érdekel. Megragadott a természet örök megújulása. Az állandó változásban meghúzódó örök változatlan dialektikus egysége. Míg a szobrászatban az ember van a középpontban, a festészetben elsősorban a természet szépségeit igyekeztem megörökíteni. A megismételhetetlen pillanatok megragadása, a természet kisugárzását saját magamon átszűrve. Igyekeztem a képeimen a természet reám gyakorolt hatását érzékeltetni, és ezt az érzést a nézőknek átadni, érzéseket és érzelmet kiváltani. Témaválasztásomban a magyar tájakon keresztül kapcsolódom a honismereti mozgalomhoz. A Tisza-partot, a Dunakanyart, a Körös vidékét ábrázoló festményeim a magyar vidék szépségeit idézi. A plaketteken a kiemelkedő magyar szobrásznak (Medgyessy) és költőnek (Ady) akartam emléket állítani.

Lantos Imre:

1965-ben születtem Szentesen. Jelenlegi munkahelyem a Koszta József Múzeum. Érdeklődési köröm többek között a helyi értékek felkutatása, dokumentálása (szobrok, emléktáblák, építészeti emlékek, múzeumok, magángyűjtemények, természeti értékek). Elsősorban Csongrád megyében, de szívesen megyek megyén kívüli érdekességek felkutatására is. Az alkotásokat több oldalon is publikálom. Fotó dokumentációkat készítek világháborús emlékművekről. Honismereti tevékenységemet 1998-ban kezdtem a szentesi TKME tagcsoportban. Ebben kiállítások, előadások, országjáró túrák szervezését, idelátogató csoportok vezetését végzem. 2007-től szerkesztem a Koszta József festőművészről szóló weboldalt, 2013-tól szerkesztem a Barangolás Szentes kincsei weboldalt, és 2015-től a Látnivalók a szomszédból, és a Szentesi időszak kiállítások című weboldalt. 2016-tól vagyok tagja a Csongrád Megyei Honismereti Egyesületnek. Több csoportos kiállításon szerepeltem képeimmel.

Licsicsányi István:

Személyesen nem tudott eljönni a kiállításmegnyitóra, de bemutatkozását és faragványait elküldte. A Magyar Kultúra Lovagja, helytörténész, a „Városért Díj” tulajdonosa, díszítő fafaragó, nyugállományú alezredes, aranydiplomás honvédtiszt vagyok. Fialtal korom óta faragok. Elemi iskolában kézimunkaórákon tanultunk szerszámismeretet, házi felhasználásra seprűt kötni, kosarat fonni, szerszámok farészeit készíteni. A díszítő faragás alapjait apai nagyapámtól tanultam.

. Katonaként a sorkatona mesteremberektől tanultam néhány megoldást. Elsajátítottam a parasztfaragás módszerét, technikáját, a pásztormesterség eszközeinek készítését, így a bölcső készítését, faragását, a csanak vésését, metszését, a pásztorbot faragását, a fokos készítését, faragását, a kanászbalta nyelének díszítését. Faragásaim, makettjeim mindegyike honismereti témához kapcsolódik. Jelentős részük elkészítését kutató munka előzte meg, szakirodalmat olvastam az elkészítésük előtt. Elkészítettem a Csongrádi Feketevár fametszetet, a Tombácós Vízi malom működő makettet, az első Hajóhíd makettjét. Ezek a makettek a csongrádi Dr. Tari László Múzeumban láthatók. Szintén általam készített makettek: „Európa híd” makettje, amely a Szentes II. Rákóczi Ferenc Műszaki Ezred emlékszobájában látható; „Doboj Hídja” makett Polonyi Tibor ny. mérnök alezredes tulajdona. (A híd eredetijét a magyar műszaki kontingens építette Horvátországban, a Boszna folyón Doboj városánál a háború idején.) „A csongrádi Pontonhíd” fiam, István tulajdona volt, ő elhunyt, ezért családja birtokában van. Makettjeimet történelmi hűséggel készítettem. Fafaragással díszítettem 27 db „csongrádi bölcsőt”, melyeket Pozsár István asztalos mester készített. Pásztorbotokból sokat faragtam.

Készítettem sok apró kazettát, ékszeres dobozt, irattartó dobozokat, varrós dobozokat, fűszertartót, különféle díszdobozokat, serlegeket, borosüvegtartókat, néhány oklevéltartót, éremfaragásokat kb. 600-at. Köszönettel tartozom feleségemnek, fiamnak, családomnak, hogy eltűrték forgácsolásomat, tanítóimnak, tanárainak, akik kézimunkát tanítottak: Id. Józsa István, Vitéz Faragó János, nagyapámnak, aki a díszítő fafaragás alapjait adta, sorkatona fafaragóknak, akik mesterségükből mutattak néhány megoldást. faragványaimat több kiállításon bemutatták már.

Linczer Jánosné:

Kiskoromban édesanyám hobbi műtermében fekete-fehér képeket hívtunk elő. Édesanyám engem is fotózott kiskoromtól kezdve, amelyeket most nézegetve, visszaidézik gyermekkoromat. Ő oltotta belém a fényképezés szeretetét. Később kaptam saját fényképezőgépet, amelyet én is vittem mindenhová magammal: osztálykirándulásokra, táborozásokra. Továbbra is otthon hívtuk elő a fekete-fehér kartonból a saját magunk által kialakított albumokba ragasztottuk és időként nézegetve, ismét átéltük az akkori eseményeket. Sok -sok örömet szereztünk így családuknak, kedves ismerőseinek is fotóink ajándékozásával. Amikor még nem volt internet, csak így tudtuk maradandóvá tenni mindennapi éltünk megőrzésre érdemes pillanatait. Beszereztünk diavetítőt is, és a színes diákat bekeretezve, sorrendbe szedve, kivetítve, élménybeszámolókat tartottunk a környezetünknek. Így színesítettük mindennapjaikat, kellemessé téve családi és társasági életünket.

Én felnőttként is kezdettől fotóztam a saját gyerekeimet, valamint a családi eseményeket, utazásokat. Lassan átváltottam a színes papírképekre, majd jónéhány éve a számítógépen tárolom a sok-sok albumot. Nemcsak a külföldi utazásaimat örökítem meg, hanem országjárásaimat is. A kiállított képeket a 2017-es honismereti egyesületi kiránduláson, Felvidéken készítettem. Igazi fotóparadicsom volt. A legszebb képeket válogattam ki a legemlékezetesebb helyekről. Úgy gondolom, hogy mostanra a fotózásommal dokumentum értékű anyagot is készítek az együttesen eltöltött programokról, e mellett emlékképeket is adva az ezeken részt vevőknek. A mai internetes technikával albumokba rendezve jól tárolhatók, előhívhatók, másolhatók a felvételek a felmerült igények szerint. Szívesen fotózom, és ha ezzel hasznosat teszek, örömet szerzek, nekem is felemelő érzés.

Lőkös Sándorné:

1965-ben kerültem kapcsolatba a fotózással mint fényképész tanuló a hódmezővásárhelyi Fényképész Szövetkezetben. Közel 30 évig műveltem a portré fotózás minden ágát. A 70-es évek végétől munkaköri kötelesség volt az évenként megrendezett országos és nemzetközi kiállításokon részt venni. A Fényszöv megszűnése után a hódmezővásárhelyi levéltárban mikrofilmezéssel foglalkoztam. A levéltári munkához hozzátartozott a helytörténeti és dokumentációs fotózás is. A most kiállított sorozatom a vásárhelyi Bodzasi út és a Tisza-töltés közt pusztuló tanyáról készült 2010-ben. Valószínűleg kihaltak az épületből, mert sok berendezési tárgy ott enyészett el.

Markos Anna:

Személyesen nem tudott eljönni, de bemutatkozását írásban megküldte nekünk: 1987. december 29-én születtem Makón. Szegedre, Kecskés telepre 2008-ban költöztem. Jelenleg a Móra Ferenc Múzeumban dolgozom, műtárgyfotósként. Tagja vagyok a hódmezővásárhelyi Lucien Hervé Kamera Klubnak. Két egyéni kiállításom mellett több csoportos kiállításon is részt vettem. A Csongrád Megyei Honismereti Egyesülettel édesanyám, Markos Gyöngyi révén kerültem kapcsolatba. A fényképeimen általában hétköznapi dolgok szerepelnek (hisz ki ne járt volna templomban vagy temetőben), melyek a kamera lencséjén keresztül szokatlanná, különössé válnak.

Nagy Gábor:

Népzeneész, néprajzkutató vagyok. A dudálást és a pásztorkultúrát Pál István

mellett ismerhettem meg. Szeretem a dudazenét és a népzene vonós részét is minél mélyebben megismerni, a kiváló zenész egyéniségek stílusát, zenei megoldásait magaménak mondani. Dudálásomért 1998-ban, a Rozsdamaró zenekar tagjaként pedig 2005-ben kaptam Népművészet Ifjú Mestere díjat. A dudáról és Pál Istvánról írtam szakdolgozatomat a Szegedi Tudományegyetem néprajz szakán, ahol 2005-ben szereztem meg a diplomámat. Vonós bandákban, a Rozsdamaróban és a Békés Bandában brácsázok. Néprajzkutató muzeológusként a makói József Attila Múzeumban dolgozom, illetve az SZTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola első éves doktorandusza vagyok. A pásztorkultúra egyik szegmense a pásztorfaragás, 2009-től gyakorlom a pásztorművészet ezen ágát. Hagyományos pásztoreszközöket faragok, így botokat, ostorokat, kobaktököket, kürtöket és tükörkereteket. A Felvidék és Dunántúl pásztorművészetéből táplálkozom, így szeretem a domború faragást, a vésett technikát, a karcolást és az ónöntést.

Ormos Zsuzsanna:

1947-ben születtem Hódmezővásárhelyen. A középiskola elvégzése után Szegeden a Tanárképző Főiskolán, majd a JATE Bölcsészettudományi Karán szereztem tanári diplomát. Negyven évig tanítottam szülővárosomban, ma már nyugdíjas vagyok. Rajz szakos lévén több alkalommal vettem részt művésztelepeken. Szakmai fejlődésemet, látásmódomat, a grafika iránti szeretetemet a gyulai telepvezetők irányító munkájának köszönhetem. Különösen hatott rám Morvay László festőművész, aki magas szintű szakmai tudással és ragyogó pedagógiai érzéssel „terelt” a sokszorosító grafika felé. A hidegtű számomra a lehetőfinom vonalak és a festői, lágy tónusok megvalósítója, mellyel nyugalmat, szeretetet, finom érzéseket lehet kifejezni. A barna szín pedig melegséget ad. Témáimat a természetből merítem. Kedvenc motívumaim a fák, nyesedékek, gyökerek, melyek görcseikkel, ágaikkal, formáikkal emberi mozdulatokat, jellemeket, karaktereket jelenítenek meg. Honismereti „bolyongásaink” során bőven van lehetőség a természeti motívumok megfigyelésére, rögzítésére. Grafikáim több kiállításon szerepeltek már.

Pál László György:

1947 –ben születtem Hódmezővásárhelyen.

A József Attila Tudományegyetemen végeztem kémia-fizika szakos tanárként. 45 éve Makón élek. A fényképezéssel hér képeket, illetve színes diákkal bővítettük az emlékeket. Az elkészült képeket diákkorom óta foglalkozom. Munkáim folyóiratokban, legutóbb a Honismeret folyóirat 2015/2 számában, kiadványokban, pl.

a CSMHE évkönyveiben, a Makói Honismereti Híradóban, továbbá az általam szerkesztett honlapokon jelentek meg. Az utóbbiak közül a honismerethez az *Eltűnt tanyai iskolák emlékezete* (<http://eltuntiskolak.uw.hu>) című kapcsolódik, amelyben a hagyományos tanyavilággal együtt eltűnt intézmények alapítóinak, fenntartóinak és tanítóinak kívánok emléket állítani, alapvetően a fényképes dokumentáció eszközével. A kiállításra küldött anyagomat is e honlap 2014 és 2015 között készült fényképeiből válogattam.

Dr. Szerdahelyi Péter:

Somogydöröcskén születtem 1954-ben. A szegedi egyetem elvégzése után kutatóként orvos-biológiai doktorátust és PhD-t szereztem. Két évig az Egyesült Államokban agykutatást folytattam. Mintegy négy évtizede foglalkozom fotográfiával. Az első évtizedekben analóg géppel, az utóbbi években digitális fényképezőgéppel örökítem meg a természet és az építészet csodáit. Szeretem megmutatni pusztuló kulturális örökségünket, kincseinket, amikre büszkék lehetünk, és azokat, amelyeket eltékozlunk. *Ars poeticám*: „Törekedni arra, hogy megmutassam a káoszban a rendet, az enyészetben a szépet, a részben az egészet. Akár natúra, akár architektúra, bármi, a teremtett vagy az épített világban.”. Kiállítottam már a szegedi Somogyi-könyvtárban, a dorozsmai Petőfi Művelődési Házban és a szegedi DÉMÁSZ Galériában.

Veszelinov Dánielné:

Újszentiváni szerb nemzetiségű tanítónő vagyok. Falumban helytörténeti gyűjteményt hoztunk létre. Ebben népviseleti ruhás babáimat is bemutatom. Ezen a kiállításon azok szerepelnek.

Gergelyné Bodó Mária

Dr.Ávéd János

Dobayné Deák Éva

Kruzslicz István Gábor

LőkösSándorné

Nagy Gábor

Ormos Zsuzsanna

Pál László György

Dr. Szerdahelyi Péter

Veszelinov Dánielné

Az Agórában a kiállítás részlete

A kiállítás részlete

A kiállítás részlete

A kiállítás részlete egy nézelődővel

Ávéd János természetes anyag-
ból készült munkái

Kiss Árpádné Bodó Bernadett makettjei

Veszelinov Dánielné
népművészeti babája

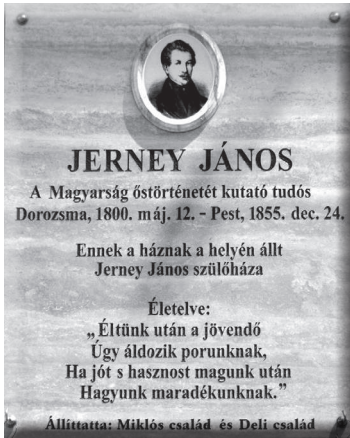

Licsicsányi István faragványai
Berencsiné Dudás Katalin csipkéin

Kruzslicz István kisplasztikái

Emléktábla Jerney János tiszteletére

Jerney János, a magyarság őstörténetét kutató tudós 1800. május 12-én, Dorozsmán született.

Elemi iskoláit Dorozsmán (1810-1814), a gimnáziumot Szegeden a piaristáknál végezte (1816 - 1817.) Pesten bölcsészetre járt. Jerney János fiatalkori tehetsége már korán megmutatkozott. Verseket írt és kiemelt figyelemmel fordult az ősmagyarság története felé. Már tizenhat évesen megírta, összefoglalta életelvét, mely egész életére jellemző volt.

A dorozsmai fiúból akadémiai tudós, magyar géniusz lett. Hűségesen szolgálta a magyar nemzetet. Hitt nemzete jövődő nagyságában, ezért múltját fontosnak tartotta feltárni. A magyarság őseredetét kutatta. Szülei hatalmas birtokot hagytak rá, de ő a gazdálkodás helyett teljesen a tudomány művelését választotta. Birtokait eladta, hogy minden erejével és tudásával a történettudományt, a magyar nemzetet szolgálja. A dorozsmai szülői házból, az egyszerű nemesi kúria küszöbétől a Magyar Tudományos Akadémia tagságáig jutott. Jerney János az 1800-as évek első felében a magyar történettudomány egyik legértékesebb alakja volt. Dorozsmán írt művei Szegeden jelentek meg.¹

Dorozsmán nagy barátság alakult ki Horváth Mihály káplán, (később nagynevű történész), Kovách Pál káplán (történész) és Jerney János között (1832-1836)². Három nagyszerű történettudós találkozásának színhelye volt Dorozsma. Sztriha Kálmán plébános, esperes Kiskundorozsma történetírója is nagy tisztelettel említi. Kiskundorozsmán Jerney János emlékére már korábban is terveztek szobrot és emléktáblát emelni. 1928-ban Sztriha Kálmán dorozsmai esperes-plébános elnöklete alatt alakult egy emlékbizottság, hogy Jerney János tiszteletére Kiskundorozsmán szobrot emeljenek, a szülői házat pedig emléktáblával örökítsék meg. Budapesten élő unokája, mérlaki Jerney Margit és férje dr. Falussy Árpád, Szatmár vármegye volt főispánja ez ügyben országos mozgalmat indított.³

E nemes tervet valami oknál fogva nem sikerült megvalósítani.

Deli Albin helytörténeti kutató kezdeményezésére, Dr. Bogoly József Ágoston

¹Sztriha Kálmán: Kiskundorozsma története. 1937 (Reprint: 1990), 334-336.

²Uő: Uo. 178.

³Napi Hírek, 1928. február/2. 1928-02-24 https://library.hungaricana.hu/en/view/Napi-Hirek_1928_02_2/?pg=215&layout=s&query=Jerney

irodalomtörténéssel közösen szervezve, a *Dorozsmai Hagyományőrző és Kulturális Egyesület*, valamint a *Csongrád Megyei Honismereti Egyesület* tagjainak együttműködésével és a *Szegedi Közéleti Kávéház* ajánlásával, 2018.május 11-én ünnepélyesen felavatták a Jerney János - emléktáblát.⁴ A Jerney János – emléktáblát avató ünnepi program rövid tájékoztatása:

Helyszín: Szeged-Kiskundorozsma, Negyvennyolcas u.5., Jerney János egykori szülőházának helye. Az emléktábla avatása 2018. május 11-én, 15 órakor történt.

Dr. Bogoly József Ágoston, az irodalomtudomány kandidátusa, az MTA Köztestületének tagja Jerney János tudományos munkásságát bemutató tudománytörténeti előadást tartott. Lázár Zoltán, a dorozsmai Jerney János Általános Iskola igazgatója és Dr. Dobos László, a Jászok Egyesületének elnöke Jerney János pályaképéről tartott ünnepi előadást. *Kurunczi Mária Jerney Jánosról* című saját versét mondta el. A Jerney János Általános Iskola tanulói, Kovács Vivien Ramóna, Jerney János Ált. Isk. 7/a Topor Nikol, Jerney János Ált. Isk. 7/a, verset szavaltak.

A *Dorozsmai Búzakalász Citerazenekar* a Jerney-dalt adta elő. A Jerney-dal szövegének szerzője: Deli Albin és Deli Julianna. Az emléktáblát Miklós Zsolt és Deli Alex leplezték le. A Jerney János-emléktábla létrehozását és elhelyezését Miklós Sándor és fia Zsolt, valamint Deli Albin és családja szponzorálta. Koszorút helyezett el a *Jerney János Általános Iskola*, a *Dorozsmai Hagyományőrző és Kulturális Egyesület*, a *Csongrád Megyei Honismereti Egyesület*, a *Szegedi Közéleti Kávéház* és az *Önkormányzat* nevében Lauer István. Az emléktáblánál a lakosok közül néhányan virágot helyeztek el.

Díszvendégként jelen volt a kilencvenkettedik életévében járó Dr. Péter László professzor, irodalomtörténész, aki Jerney Jánosról egy a tudós munkásságát összefoglaló füzetet adott ki. Jelen volt a Jernei- házaspár, ők ős dorozsmaiak és Jerney János oldalági leszármazottainak vallják magukat.

Mivel Jerney János egyik írásában, magát is jásznak vallotta, ezért fontos eseménynek számított, hogy Dorozsmát a Jászok Egyesületének elnöke, Dr. Dobos László is megsztelte.

Első alkalom volt Dorozsma történetében, hogy a Jászságból kirajzott elődök településére, a jászok képviselőjében, a *Jászok Egyesületének elnöke* ellátogatott. Az ünnepségen a műsorvezető Dr. Kovácsné Faltin Erzsébet volt.

A nagy tudós szülőhelyén, 2018.május 11-én, Kiskundorozsmán, egy régi,

⁴delmagyar.hu. 2018.05.11. Emléktáblát avattak Jerney János szülőházánál - a magyarság őstörténetének jeles kutatójavolt

http://www.delmagyar.hu/szeged_hirek/emlektablat_avattak

[_jerney_janos_szulohazanal_-_a_magyarsag_ostortenetenek_jeles_kutatoja_volt/2559830/](http://www.delmagyar.hu/szeged_hirek/emlektablat_avattak_jerney_janos_szulohazanal_-_a_magyarsag_ostortenetenek_jeles_kutatoja_volt/2559830/)

kilencven éves adósságot törlesztettünk. Jerney János szülőháza helyén emléktáblát állítottunk. Jerney János tizenhat éves korában írt és egész életére érvényes életelvét az utókor számára az emléktáblára vésettük:

*„ Éltünk után a jövőndő,
Úgy áldozik porunknak,
Ha jót s hasznost magunk után
Hagyunk maradékunknak. ”*

A Jerney nevet egykor nagy tisztelet övezte és így van ez napjainkban is Dorozsmán. Szülőhelyén utcát és iskolát neveztek el róla.

A szegedi Jerney János Általános Iskola igazgatója, tanári kar és a tanulók kiemelt figyelmet szentelnek Jerney János emlékének ápolására. Az Iskola előterében Virágné Márta Nóra terrakottából készített Jerney Jánost ábrázoló domborműve látható. Mellette a landó kiállítás mutatja be Jerney János életét és munkásságát. A tanári szobában Nyilassy Sándor, 1928-ban festett Jerney-t ábrázoló festménye függ. 1987-ben a nevelőtestület és a szülői közösség *"Jerney - Plakett"* kitüntetést alapított, melyet minden tanév végén az a nyolcadik osztályos tanuló nyerhet el, aki nyolc éven át tartó kitűnő bizonyítványa mellett a közösségi munkában is kimagaslót alkotott. 1993. november 10-én alapították a Jerney János Alapítványt, melynek elnevezése később Jerney János Kulturális és Oktatási Alapítvány elnevezésre módosították. Minden évben, Jerney János születésének évfordulója alkalmából, Jerney – Napot tartanak.⁵

Deli Albin

Jerney János emléktáblájának avatása

⁵ Lázár Zoltán, Jerney János Ált. Isk. igazgatójának közlése

Jerney Jánosról

Kerek év a születése, dorozsmai őslakos.
Kutatta ő kétszáz éve, honnan jöttek a magyarok.
Fekete-tenger vidékéről, Levédia és Etelköz?
Talán az is meglehet még, rokonaink a törökök?
Tanulta a történelmet, Pozsonyban pedig jogot.
Vándorlásai során még Bécsbe is eljutott.
A magyarok útján járt ő, Taganrog városban is élt.
A moldvai csángók között vizsgálódott hazafelé.
Jászok, besenyők, kazárok, kunok és jó palócok között.
Magyaroknak származását kutatta ő mindenütt.
Most itt állunk emlékénel,
E tábla mutatja a jövőnek:
Itt egy értékes ember élt kutatva eredetünket.

Kurunczi Mária

Joó Kálmánné Dudás Ilona visszaemlékezése a Dorozsmai Tájházban

„Négy hónapos koromtól 12 éves koromig ebben az épületben éltem a nagyszüleimmel. Ebben a házban laktak a nagyszüleim, Dudás István, akit öregapónak szólítottunk és neje Dudás Istvánné Pálosi Erzsébet, akit szülikémnek hívtunk. Öt gyermekük volt és nagyon sokszor nekik is itt adtak helyet ebben az épületben. Hogy kerültek ők ide? A nagyszüleim elszegényedtek, és a jómódú Kazi földbirtokosnak dolgoztak, akinek földjük, tanyájuk, birtokuk volt Csólyospálos alatt. Dudás Károly, a dorozsmai marhakereskedő ajánlotta nekik földbirtokos ismerősének „Gyertek be Dorozsmára! Mellettem van egy eladó ház.” Kaziék megvásárolták ezt a házat, mindenestől, a szemben lévő polgári házzal együtt, és ide be is költöztek. Szülikém és öregapó is jöttek a jómódú földbirtokossal, mert náluk mindig kaptak munkát. Ők ebbe az épületbe költöztek be. Szülikém és öregapó is jöttek. Amit most dorozsmai tájháznak hívnak.

Az udvart közösen használták és semmiért nem kellett fizetni. Szülém a szemben lévő polgári épületbe járt fel a naccságának takarítani, főzni. Szülém szakács volt,

nagyapó pedig kocsiskodott, és a jószágokat gondozta a földbirtokos családnál.

Édesapámnak ebben az időben meghalt az első felesége, és újra nősült. Feleségül vette Gyevi Varga Ilonát, akinek a házasságából én és az ikertestvérem, Mária született. Ide hoztak be minket ebbe a házba a nagyszüleimhez, mikor megszülettünk. Mivel már amúgy is sokan voltak, nem fértünk el mindnyájan, ezért az ikertestvéremet anyukám édesanyjához, Gyevi-Varga szülémhez vitték, akik Dorozsmán, a Jász utca 15. szám alatt laktak. A Varga öregapó abban az időben csendőr, rendőr volt. Ikertestvérem ezek után rövidesen, sajnos, tüdőgyulladásban meghalt. Én itt maradtam a nagyszüleimnél. A házban alig volt fekhely, mert akkor már többen is laktunk itt. Nagyszüleim helyet biztosítottak a bajba jutott, fedél nélkül maradt, vagy éppen rosszul sikerült házasságuk miatt idekényszerült gyermekeiknek is. Itt lakott velünk Miska bácsi, édesapám testvére, aki soha nem nősült meg. Mozgássérült volt, majd később megvakult. Itt lakott édesapám testvére, Böske is, aki különvált a férjétől, és gyermekével ő is ebben a házban lakott. Édesapám, édesanyám is itt voltak akkor. Olyan népes volt ez a ház, hogy minden helyiségben laktunk. Nekem pedig még ágy sem jutott. Én itt nagyon sokáig, óvodás koromig a fateknőben aludtam. Iskolás lehettem már, amikor nagyapó deszkából összetákolt nekem egy priccset, és abban aludtam. Volt olyan is, nem egyszer, hogy nyári napokon itt a ház előtt, szalmahordó tragacson aludtam éjszaka.

A házban a következőképpen voltunk. Ahogy belépünk, ott volt a konyha. A konyha akkor nagyobb volt, úgy tűnik, mintha az akkori konyhából lett volna kiszakítva a mostani előtér és a mosdóhelyiség. A konyhában, emlékszem, hogy volt egy rakott sparihelt, asztal, hokedli, pad és más is. A padon a Miska bácsi aludt. Balra, a nagyszüleim, apóka és szülíke aludtak egy ágyon.

A konyhában a szülíkém abból főzött, ami volt a háznál. Szegényesen táplálkoztunk. Gyakori étel volt akkor nálunk a krumplistarhonya, a paprikás krumpli is. Leves az ritkán volt. Lekvárt eperből főzött a szülíkém. Kimentek a mostani nagybani piac körüli eperfákhoz, akkor szedték az epret az unokatestvéreim és abból főztek lekvárt. Nem volt pénzünk szilvára, gyümölcsre. Ha megvolt a liszt, lekvár, és vághattunk egy disznót, akkor nekünk már mindenünk megvolt.

A konyha melletti szoba, ahol most lakószoba van berendezve, ott öten is voltunk. Ott aludt Böske néni és a fia István, anyám és apukám, meg én. Édesanyám, édesapám mindjárt a bejáratnál a baloldali ágyon aludt. Én az ágy végénél, ott, ahol most a bölcső van. Eleiben a fateknőben, majd később deszkából összetákolt priccsen aludtam. Jobboldali ágyon apukám nővére, Böske néni és a fia aludt. Az ágy alatt akkor is volt bili, mert akkor a klozet az udvar végén volt, ott kint, ahol a fabódé van most, ott volt a klozet. Szombat-vasárnaponként néha apukám bátyja, Károly bácsiék is bejöttek a tanyáról, akkor még a földön is feküdtek. Padlóra

szalmát szórtak, arra rongyot, pokrócot terítettek, és azon aludtak ők. Az épületben nem volt kemence, kezdetben a konyhából jött a meleg be. De később a földbirtokos gazdától kaptunk egy kis öntöttvas kályhát, amivel azután melegedtünk. Tűzrevalót kaptunk. Ha gyümölcsösben fát vágtak ki valahol, akkor onnan is kaptunk még tűzrevalót. Tűzeltünk még kukoricacsumával, vagy a kukoricaszárat összevágtuk és azzal is tűzeltünk. Petróleumlámpával világítottunk, ami akkor az ajtó mellett volt felakasztva egy szögre. Az asztalon gyertyatartó volt, amiben gyertya sokáig világított éjszakánként. Télen esténként kártyáztak és malmoztak a meleg szobában az idősek és a szüleink. A legbelső szoba, ami most tisztaszoba, abban volt egy sublót, amin szent szobrocskák voltak. A szülőkém imaszobának nevezte ezt a helyiséget. Ide járt be imádkozni. Jézuskás szobrok és szentképek voltak ott bent. Oda nem volt szabad bemennem. Amikor az iskolába kezdtem járni, és a hittant tanultam, akkor már oda is beengedtek. Alacsony, szalmazsákos vetett ágy volt benne, ebbe nem volt szabad aludni senkinek. Ruhásszekrényünk nem volt, a falba voltak kampók beverve, arra drót volt kifeszítve, és arra voltak felakasztva a ruhák. Szülémnek kettő vagy három bő szoknyái, öregapónak a csizmái, nagykabátja volt felakasztva. Innen, ebből a házból jártam iskolába. Negyedik koromban sokat üldögéltem kint a kapu előtt, egy szakajtót fölfordítottam, arra ültem, és egy hokedlin írtam, tanultam a leckét. Később a Brunner József vaskereskedő leányával, Lenkével jártam egy osztályba, aki néhány házzal fentebb lakott, itt az utcán, most hentes az abban az üzletben. Nekem sokat segített a Lenke a tanulásban is. Hatodik osztályos koromban, amikor a szüleim innen albérletbe mentek, magukkal vittek, de engem minden tavaszkor ide visszahoztak.

A szüleim vidékre mentek dolgozni, addig én itt voltam a nagyszülőknél egész nyáron. Az udvarban mozgalmas élet volt. A szülém a szemben lévő polgári épületbe járt fel dolgozni. Sokszor engem is magával vitt a naccsághoz, amikor takarítani ment. Ilyenkor én mindig megcsodáltam a sok szép mindent, amit ott láttam náluk. Nagyapóék minden évben kaptak egy malacot a nagyságos úrtól, itt hátul neveltük fel, a hátsó udvarunk el volt kerítve. Kijártunk szedni paréjt, s azzal is etettük. Amikor felhízlaltuk, akkor itt, az udvarban volt a disznóvágás. Ekkor összejöttek a testvérek, rokonok, és volt egy kis mulatozás is. Később, amikor a naccságos úr visszaköltöztek a birtokukra, akkor a nagy épületet bérbe adták ki. Nekünk nem kellett fizetni semmiért sem. Nagyszüleim továbbra is itt éltek ebben a kis házban. Emlékszem, hogy a földbirtokos úrtól egy lakást és egy utcai üzletet bérelt itt egy Nagy Ferenc nevű borbély és fodrász. Az utcarészen női-férfi fodrászatot üzemeltetett, s itt laktak szemben a nagyszüleim is. Felesegével és gyermekeivel, Klárával és Tiborral, akik csak néhány évvel lehettek idősebbek nálam, sokat játszottunk.

Emlékszem, hogy velük nagyon sokat játszottam még tovább, annak idején.

Az idő elszállt. 90 évet töltöttem, de örömmel emlékszem vissza, hogy az igazi gyermekkoromat itt éltem le. Innen vezettek a Vásártéri nagy óvodába, majd az iskolába is. Innen jártam ki a hatodik osztályt. Innen jártam a templomba, itt voltam elsőáldozó is. Mikor innen elkerültem, akkor számomra véget ért a gondtalan gyermekkor és megkezdődött a küzdelmes élet. Szüleimmel én is mentem téglát vetni, velük voltam távol Pocsajon is mindaddig, míg a Kunsági Szövőgyárba Nagymihály Gáspár fel nem vett. Nagyszüleim halálukig ebben a kis parasztházban laktak. 1944-ben a nagyszüleim még itt laktak a Miska fiával, nagybátyámmal, édesapám öccsével. Szülém 90 évéhez közel járt, amikor meghalt. Ősszel, októberben innen vitték ki a dorozsmai temetőbe. Miska bátyám egyedül maradt itt, édesanyám járt hozzá gondozni. Miska bátyámat a következő évben, 1945-ben a szegedi, Mátyás téri szociális otthonba helyezték el. Ezt a házat akkor kiürítették. Néhány évre rá államosították az egész házat. Amikor ez a ház IKV-ház volt, mint fiatal házas, megfordult a fejemben, hogy idejövünk. Szerettem volna idejönni, de a férjem máshol kapott lakást, és mi odamentünk. Akárhogy is volt, de így, visszaemlékezve, szép gyermekkorom volt. Igaz, hogy szegénységben éltünk, de gondtalan, boldog gyermekéveimet itt töltöttem, ebben az épületben.

Gyermekkorom szép emléke címmel verset is írtam erről az időszakról. Most, hogy a Deli család jóvoltából tájházat hoztak itt létre, nagyon örülök, merezáltal megmentettek valamit a gyermekkoromból, emléket állítottak az akkori életnek, és az egykor benne élő Dudás családnak. Köszönöm szépen a meghallgatást.”

Az interjú az emléktábla-avatás előtt készült, 2017. augusztus 11-én.

Lejegyezte: dr. Markos Gyöngyi

Joó Kálmánné Dudás Ilona

Joó Kálmánné az ünnepségen családja körében

Honismereti nap Hódmezővásárhelyen

Lőkös Sándorné szervezőmunkája után egyesületünk húsz tagja találkozott május 12-én a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeumban, hogy részt vegyünk Endre Béla szegedi születésű, de vásárhelyivé vált festőművész a Színek koloritja című tárlatának finisszázán. A kiállítást, záró tárlatvezetést Dr. Nátyi Róbert kurátor tartotta. Ismertette a szegedi Fekete-ház polgári családjába született és nevelkedett művész életútját. Apja ármentesítési mérnök, anyja az ismert szegedi Máyer vaskereskedő család tagja. Az apjával sokat járta az árterületeket, festőként kedvelt motívumává vált a Tisza, az árter, a füzesek. Érettségi után a műegyetemre iratkozott be, de már egy év múlva otthagya. Apja támogatta fia festőművészi ambícióit. 1895-ben Rómába ment festészetet tanulni. Másfél év után tért haza. 1898-ban apjával, aki beteg volt utazott ismét Olaszországba. Járta a múzeumokat, tanulmányozta a régi festészetet. Ez évben hazatérnek Vásárhelyre. Az urasági háznál, ahol laknak, műtermet alakít ki magának. Itt festi meg első igényes önálló művét a „Létke partján” című kompozíciót, amin erősen érződik az olasz hatás. Ekkor ismerkedik meg Tornyai Jánossal, a Párizsban járt fiatal festővel. Az ő hatására Endre Béla szintén Párizsba megy tanulni. Másfél év után jön vissza Vásárhelyre. 1902-től állandó lakója a városnak.

Eleinte Tornyai műtermében, majd Endre Béla Petőfi utcai műtermében dolgoznak együtt. A halk, tapintatos, csendes egyéniségű embert mindenki szerette. Széles körben a finom lelkű Endre Bélának nevezték. Tornyaiával nem mindenkor volt felhőtlen a barátsága, annak más habitusa miatt.

1904-ben először szerepel kiállításon. 1905-ben a budapesti Tavasz Tárlaton állítja ki a „Bölcső mellett” című képet, amit mi is megnézhattünk. Endre Béla festészetének első korszakára a népi életképek festése jellemző romantikus szemlélettel. Együttérzéssel jeleníti meg parasztjait. Az Ő képein másképpen jelenik meg a dráma, mint Tornyainál. A kiállításon ebből a korszakból szereplő képei között láthattuk a Bölcso mellett, a Varró öregasszony, a Vén lókötő címűeket is. Életműve nagy részét a csendéletek, szobabelsők, tájképek teszik ki. Minden képén a festői harmónia munkál. Szépnek láttatja a világot. Tájképein feltűnő, hogy az égbolt uralja a vásznat. Csodálatos felhőket láthattunk az alföldi sík felett. Tárlatvezetőnk nagyon részletesen magyarázta a képek mondandóját.

Tornyai és Endre Béla lelkesen gyűjtötte a népművészeti tárgyakat. Kettőjük sikere, hogy múzeumalapításra bírták rá a várost 1904-ben. 1911-ben művész-társaikkal együtt megalapítják a Művészek Majolika és Agyagipari Rt. Nevű

üzemet, hogy megmentsek a vásárhelyi fazekasság értékeit. Endre Béla is sokat tervezett a gyár számára. Tervein a hagyományos népművészeti formák és a szecessziós jelleg ötvöződik. A kiállításban egy terem be volt rendezve a művész bútoraival, és ott láthattuk a majolika számára készített terveiből kiállított lapokat, illetve a gyűjteményéből a népművészeti tárgyakat is.

Véleményem szerint nagyon találó Lyka Károly megállapítása: „A nyugalom festője”. A tárlatvezetés befejezéseként titkárunk, Gergelyné Bodó Mária köszönte meg a kurátor, Nátyi Róbert élvezetes, összefoglaló ismertetőjét. Még egy ideig nézelődtünk a kiállításban, majd a múzeumot elhagyva a Tájházba mentünk.

A belvároson át az úgynevezett Oldalkosár városrészbe tartottunk. Néhány mondatban ismertettem a terület történetét. Beszéltem az 1960-as évek végén kezdődött házbontásokról. Az új építést pedig magunk előtt láthattuk. Az egyetlen megmaradt régi épületegyüttes a Tájház, az Árpád utca 21-ben. Fent maradását Dr. Dömötör Jánosnak, a múzeum igazgatójának köszönhetjük. A kúfal mögött, a két házból álló portán Sonkoly Ágnes tagtársunk és Rakoncai Tibor, a ház gondnoka várt minket. A nagy melegben jólesett az árnyékba tett padokon megpihenni. Ági beszélt a nemrég felújított épületek történetéről. A most látható házakat a 18. század végén, a 19. század elején építette Nagygyörgy János családja. Később a Csáki, majd az Elek családé lett. Tőlük vásárolta meg a város. Az öregebb ház Kúfal felőli fala vályog, a teteje nádalt volt. Az első szoba volt a katonaszállás. Amíg a huszárlaktanya meg nem épült, házakhoz szállásolták be a katonákat lovaikkal együtt. A szállásadónak kellett gondoskodnia az emberről és lováról. A katonaszobában van egy padka nélküli kemence, amit a konyhából fűtöttek. Mostani bútorzata ágy, benne szalmazsák, szék, ácsolt asztal, katonaláda. Az ágyon egy öreg suba, amivel takarózni lehetett. A konyhába berakott sparhelt és szabadkéményes katlan is van. Az edényeket a falra akasztották, vagy a kaszliba tették, a vizes korsóknak a kantaállón volt a helyük. A ház földje döngölt és mázolt. A lakórész mögött van a nagykamra. Itt tartották a nem minden nap használt eszközöket és a tartósított ételmezt. Itt van a nagy lisztesláda, láttuk a füstölt sonka és szalonnák kampóját, a stelázsín sorakoztak a befőttek. A fonott kasokban tartották az aprójószágnak a szemes takarmányt. A kiszáritott kabaktövekben tárolták a kétsszony közti tojást. A kamra alatt van egy kis pince, ez szolgálhatott a zöldségek és esetleg bor tárolására. A kamra után két istálló van, az egyik a tehén és borja részére. A városban sokan tartottak tehenet, mert akkoriban csak házaknál lehetett tejet kapni. A másik, kétállásos lóistálló, hídlóval ellátva. Ezután van a nyitott kocsisín, láttunk ott lovas szánt és egy féderes kocsit is. Az ereszalja nyitott, itt van egy kukoricamorzsoló, ami nagy segítség volt annak idején, gyorsabb és könnyebb volt a morzsolás, mert csak hajtani és etetni kellett. Az ereszalja végét valamikor

beépítették, paticsfalat húztak fel a tető alá. Nyáron aludni is lehetett az így kialakított helyiségben.

A főépület szintén vályogfalú, a tető nád, a girincen cseréppel borítva. A ház eleje zsindelellyel van fedve. Az épület eredendően három osztatú szoba-konyha-szoba. A tisztaszobában padkás kemence adta a meleget.

A berendezés kiállítás jellegű. A festett sarokpad az asztallal, székekkel, a téka, a pipatórium mind vásárhelyi. Különleges a „gondolkodószek”, ami Mónus Pálé volt és 1832-ben készült. Az ablakban ott volt a dohányvágó is. A magas ágyban vásárhelyi hímzésű párnák vannak felrakva. Két tárlóban is megcsodálhattuk a különleges hímzésű terítőket. Nagyon szép kerámiákat láthatunk, a város különböző részeiben dolgozó fazekasok jellemző színű bokályait, táljait állították ki. Nagyon különleges a mennyezet, mert festve van. A gerendák köze kézzel festett virágokkal, indákkal van díszítve. A lakószobában az 1900-as évek elejéből való furnéros berendezés (két ágy, két szekrény és a hatalmas sublót, aminek az alsó fiókja éjszakára kisgyerekeknek ágyként szolgált) van. A nagykemence itt is uralja a teret. Az ablaknál már ott a varrógép is. Mindkét szoba padlója gyalult deszka. A mennyezet itt is és a konyhában is festett, de már ezt sablonnal készítették. A középen álló konyha is sokban különbözik a másik házétól. A földje hatszögletű téglával van kirakva, sokkal könnyebb tisztán tartani, mint a mázolt földet. A két kemencét innen fűtik, de főzni már csikósparhelton főztek. Az edényeket konyhaszekrényben tartották. Az ajtó mögött ott áll a mosdótál. Ami igazán érdekes, az az ajtómélységű kamra, ahol a naponta szükséges főznivalókat tarthatták.

Az udvaron ásott kútból húzták fel a vizet. Az elfolyó víznek ott van a kikövezett gödör, amiben a jószágok meg tudtak fürödni. Az elkerített udvarrészen van disznóól, tyúkól, egy féltetős kocsiallás, valamint egy földbe süllyesztett téli tyúkól is. A nagyudvaron áll a hombár. Miután mindezeket megnéztük, jót beszélgettünk elköszöntünk házigazdáinktól. Akik a buszhoz mentek, azok a kűfal szerelem kapuján hagyták el a tájhatat.

Ezzel ért véget a vásárhelyi Honismereti nap.

Lőkös Sándorné

A Tájház udvarán

A Tájházban

A Tornyai János Múzeumban

Egyesületünk tagjai Nátyi Róbertet hallgatják

Sonkoly Ágneset hallgatva

A győri akadémián jártunk

2018. július 2-től 6-ig rendezte meg a Honismereti Szövetség és a Szülőföldünk Honismereti Egyesület a XLVI. Országos Honismereti Akadémiát Győrött. Az Akadémia témája: A víz és az élet. Az országos rendezvényt megtisztelte Áder János Köztársasági Elnök Úr. Mint minden évben, most is jótékonysági bál előzte meg a hivatalos megnyitót, melynek bevételét – a szokások szerint, a Honismert folyóirat kiadására fordítják. Az öt nap mozgalmas eseményeinek lebonyolítására a Széchenyi István Egyetem és Kollégiuma adott helyet.

Az ünnepélyes megnyitón 2018. 07. 02-án Néma Sándor, a Szülőföldünk Egyesület elnöke, Borkai Zsolt, Győr Megyei Jogú Város polgármestere, Földes Péter, a Széchenyi István Egyetem rektora, valamint Debreczeni-Droppán Béla, a Honismereti Szövetség elnöke köszöntötte a résztvevőket. Nyitó előadó Áder János Köztársasági Elnök Úr volt. Előadásának témája: A víz jelentősége múlt, jelen, és jövő időben. A hallgatóságot is elgondolkodtató, érdekes előadást hallottunk részéről, grafikonokkal, képekkel tarkítva, melyben kibontakozott a sok víz, kevés víz, tiszta és szennyezett víz problémája. Ezt követte a kitüntetések átadása. Csongrád megyéből Ormos Zsuzsanna érem, Gulácsiné Somogyi Ilona, dr. Antal Tamás, Némethné dr. Balázs Katalin és Berencsiné Dudás Katalin részesült emléklap elismerésben. Délután faültetés következett az egyetem parkjában, majd városnéző sétán vettünk részt, lelkes „idegenvezetők” segítségével. Igaz a mondás: „Egy város, ezer élmény”. Győr városa nagyon szép, sok a műemlék épület és ezek rendben is vannak. Külön hangulatot adnak a városnak a folyók, melyek ma és a múltban is meghatározták a város arculatát és gazdaságát. Sétánk során megtekintettük a Káptalan dombot, Szent László hermáját, a Zsinagógát, annak múzeumát. Sétáltunk ódon épületek között és megismerkedhettünk egy ősi mesterséggel, a kékfestéssel Tóth Ildikó népi iparművész jóvoltából. A nap esti fogadással, vacsorával zárult.

Július 3-án már az előadások kerültek túlsúlyba. Andrásfalvy professzor úr betegsége miatt az előadását Debreczeni-Droppán Béla olvasta fel A víz és az ember kapcsolata a történelemben címmel. A víz és életmód témában a nap folyamán kilenc előadást hallgathattunk meg, melyből nekem, Lanczendorfer Zsuzsanna: A víz a magyar népdalkincsben címmel ellátott előadása nyerte el a tetszésemet. Az este a vacsorát követően a vízhez kapcsolódó népdalok éneklésével folytatódott jó hangulatban.

Július 4-én a témakör: A Szigetköz kutatója, Timaffy László. Emlékére öt előadást hallgathattunk meg. Az előadások: Folyóvizek szerepéről Győr iparvárossá válásában /Szakál Gyula / Vízgazdálkodással kapcsolatos pecsétek / Néma

Sándor /. Délután folyamán szekcióülésekre került sor. A három megadott téma közül nekem a Vizek –fürdők-idegenforgalom szekció témája tetszett. Itt értékes előadást hallgathattunk meg a Rába Quelle fürdő igazgatójától, Kovacsics Imrétől. Megtudhattuk, hogy milyen gazdag Magyarország termál-, hévizekben és gyógyvizekben. Vitaindítójában sok ötletet tárt fel a gyógyvizek kozmetika és ivókúra szerinti felhasználhatóságának lehetőségeiről. A témában számtalan értékes hozzászólás is hallható volt a résztvevőktől.

Július 5-én tanulmányúton vehettünk részt. Mivel a Győr- Öntésmajor-Fertőd- Nagycenk- Sopron - Csorna útvonalat választottam, erről számolok be, röviden. Öntésmajorban megnézhattuk a Hanság élővilága kiállítását, melyen betekintheztünk a lápok, mocsarak vadregényes világába. Fertődön megtekintettük az Esterházyak rezidenciáját, a gróf Fényes Miklós által megálmodott kastélyt, melynek kertjében minden hónapban 10000 db virágot ültettek újra. Nagyon jó, hogy ez felbecsülhetetlen értékű épület már felújítás alatt van, és nem méltánytalanul traktorjavító, vagy gabonaraktárként működik. Nagycenken tisztelegtünk gróf Széchenyi István nagysága előtt a mauzóleumban és a kastélyban is. Soproni városlátogatáson bepillanthattunk a Storno- és a Fabricius-ház gyűjteményébe, melyben a régiségekkel, családtagok alkotásaival berendezett enteriőrök képet adtak a 19. század historizáló lakáskultúrájáról, majd sétát tettünk a belváros utcáin. Csornán egy diakónus segítségével a Premontrei rend kolostorába és templomába tettünk látogatást, majd elköltöttünk egy jó vacsorát, baráti társaságban.

Július 6-án az Akadémia zárása következett és ki lett jelölve a következő akadémiai helyszín is. Találkozunk jövőre Nyíregyházán!

Az akadémia nyitó napján jelenlévő tagjaink

Matuszka Istvánné

Ormos Zsuzsanna és Berencsiné Dudás Katalin az okleveleikkel

Gasztronómiai és helyismereti élmények a szigetvári ifjúsági akadémián

2018. augusztus 13. és 17. között rendezték meg a XXIII. Országos Ifjúsági Honismereti Akadémiát Szigetváron, amelynek témája a Gasztronómiai hagyományok, étkezési szokások a családukbán, környezetünkben.

Az akadémia célja a helyi étkezési hagyományok megismerése, átadása és tovább éltetése, valamint a résztvevő fiatalok számára nyári közösségi és művelődéstörténeti élmények biztosítása volt.

A magyarországi és határon túli diákok úgy készültek fel a rendezvényre, hogy otthoni, családi és környékbeli gasztronómiai hagyományokat, étkezési szokásokat kutattak, és a szigetvári vár dzsámijában rendezett konferencián megtartott előadásaikban összegezték kutatásuk eredményeit.

A Nemzeti Kulturális Alaphoz benyújtott sikeres pályázati támogatás segítségével a Honismereti Szövetség, a Baranya Honismereti Egyesület és a Szigetvári Vár-

baráti Kör szervezte meg az ötnapos nyári programot – a témára és a jó nyári időre tekintettel – nagyon kellemes, gazdag, hasznos időtöltést biztosítva.

Gál András, a Baranya Honismereti Egyesület elnöke fő szervezőként a rendezvény helyszínét a történelmi emlékekben és tájjellegű gasztronómiai hagyományokban bővelkedő Szigetvárra és környékére

Az akadémia megnyitása

helyezte, ahol helyi szakemberek és lelkes honismerők mindenben segítették terveinek kialakítását és megvalósítását. Színvonalas szállást a város központjában, a Zrínyi téren lévő Hotel Oroszlán szobáiban foglaltak le, ahonnan az étkezés helye, a nevezetességek és a várban található Dzsámi konferenciaközpont is percek alatt elérhető volt.

Az érkezés napjának délutánján a Vár Dzsámiban Gál András, a honismereti tábor vezetője köszöntötte a mintegy 80 résztvevőt, majd dr. Vass Péter, Szigetvár polgármestere, Varga Zoltán, a Szigetvári Várbaráti Kör elnöke

és Debreczeni-Droppán Béla a Honismereti Szövetség elnöke kívántak nagyon hasznos tanácskozást, jó ismerkedést a várossal és környékével.

A nyitó előadást Gundel János professzor emeritus tartotta Egészséges és/vagy modern táplálkozás, magyar hagyományok címmel. Először több olyan kérdés felvetésével keltette fel a fiatalok érdeklődését, amelyek mindenkiben felmerülhetnek a táplálkozás kapcsán: Korszerű – egészséges – modern? Honnan lehet tudni, mi az? Tudományos – áltudományos felfogások az étkezéssel kapcsolatban? Kinek a véleményére lehet, szabad hallgatni? Csak a szakemberekére. Kiemelte, hogy sajnos nincsenek táplálkozástudományi tanszékek a magyar egyetemeken, ill. sokan nem ismerik az élelmezési törvény szabályozásait. Szólt a média reklámtevékenységének és a hagyományos

Gundel János professzor emeritus előadása

étkezési szokásoknak a szerepéről az étkezésben. Felhívta néhány nagyon fontos alapelvekre a figyelmet, pl. a vegetariánusság 18 éves kor alatt – véleménye szerint – büntett, mert a fiatal szervezet nem jut hozzá az alapvető táplálkozási anyagokhoz, az élelmiszerbiztonsági intézkedéseknek a szántóföldtől az étkezőasztalig kellene tartaniuk, a nyers ételek fogyasztása nem lehet kizárólagos, hiszen a szervezet nem tud így mindent feldolgozni. Az étkezésben a mértékletesség a fontos, a túlzásokat el kell kerülni. Változatosan, ízletesen és örömmel kell enni! Az ételek készítőinek anyagismeretet is tanulniuk kellene.

A magyar konyha világhírnevét, jellemzőit, új technológiák alkalmazását, a külföldi hatásokat is elemezte előadásában. Végül bemutatta egy 1940-es rádióriport részletét híres felmenőjével, Gundel Károllyal. Kedves ajándékot is adott a hallgatóknak, a híres Gundel palacsinta receptjének leírását.

A második előadó, Juhász Katalin a magyar népi ételekről és a paraszti táplálkozásról mesélt. A témát színesítette bőségvarázsló mondókákkal, énekekkel, amelyeket bőrdudás kísérettel adott elő. A paraszti konyha fejlődéstörténetének és ételvásztékának csoportjait ismertetve számos – fiataloknak ismeretlen – ételnevezéssel gyarapította a hallgatók étellekkel kapcsolatos szókincsét, mint pl. gánica, dödölle, csöröge, gőzgombóc, knédli.

A következő napon Végső István, a Honismereti Szövetség titkára a halasi- és a pásztorételekről osztotta meg gondolatait a jelenlévőkkel, majd az ifjú előadók mutatták be otthoni kutatásaik eredményeit. A sok remek előadásból a határon túli diákok közül kiemelkedően jó összeállítást hallhattunk Arad és környéke magyar ételiről, vőfélyektől származó idézetekkel színesítve. A kalotaszegi gasztronó-

mia c. előadáshoz egy lakodalom képeinek bemutatása adta a háttérrel, különlegességként részletesebben esett szó a hólabda nevű süteményről, amelyet az előző esti ismerkedéskor meg is lehetett kóstolni, illetve a savanyú leves receptjéről is. Sepsiszentgyörgyi diákok Székelyföld gasztronómiai szokásait és egy székely lakodalom 4-5 fogásos menüjét ismertették, nagy meglepetést okozott az az információ, hogy Gábor Áron ágyúcsövét a kürtős kalács mintájára öntötték. A magyarországi diákok közül a kazincbarcikai Tóth Hanna Gömöri ízek, ételek c. előadását komoly kutatómunka alapozta meg. Manapság falunapok, szüreti fesztiválok, krumpli- és káposzta fesztiválok, vadásznapiok a hagyományos ételek felsorakoztatói. Számtalan helyi elnevezést ismerhettünk meg: sztrapacska, tócsni, görhő, gulyka, ezeket a putnoki tájtól messzebb élő felnőttek jó része sem ismeri. A szekszárdi fiatalok előadása a mézeskalácsosok mesterségtörténetét, ezen belül a Petrits család híres műhelyének kialakulását és működését, a formák, díszítések változásait, a Mézeskalács múzeum kis csodáit ismertette nagyszerű képi anyag

Lőkös Mihálynak gratulál Debreczeni-Droppán Béla

vetítésével. Csongrád megyét az utolsó napon Lőkös Mihály, a SZTE Gyakorló Gimnáziumának 11. osztályba lépő tanulója képviselte Vársárhelyikum című, ügyesen összeállított előadásával amely bemutatta a legfőbb hódmezővásárhelyi ételspecialitásokat: a disznóvágáskor szokásos orjalevest

A Csongrád megyei diákoknak is tetszett az előadás

Főzés a várkertben

szegedi Dugonics András Piarista Gimnázium két tanulója és a makói József Attila Gimnázium három diákja ugyan nem szerepelt az akadémián előadással, de minden közösségi programon örömmel vett részt és rengeteg ismeretet szerzett. Az akadémián nem csak beszéltek a helyi ételekről, hanem Szigetvár környéki hagyományos ételekből állították össze a vacsorákat is: ettünk bosnyák vacsorát, nagydobszai töltött káposztát a Talpasházban, amelynek a receptjét is megkaptuk fénymásolatban, szerdán délután a szigetvári várkertben háromféle bográcsos ételt főztek helybeli asszonyok és férfiak, s a készítésnél az akadémia fiataljai is kuktáskodtak természetesen mindegyik remekművet alaposan végig kóstolgatva. A csütörtöki kirándulás végén pedig kukoricalevessel és csebényi birkapörkölttel vendégelték meg az akadémia valamennyi résztvevőjét Csebényben, s amíg elké-

A török ház minden részletét le kellett fotózni

csigatésztával, a szármát, a táskalevest, a mákos gubát, a házilag készült kalács, perec, lepény mellett a legérdekesebb elnevezésű finomságot, a pofozó pitét. Az előadáshoz remek fotóanyag is készült.

A fiatalember munkáját Lőkös Sándorné segítette. Összességében nagyon színvonalas, jól összeszedett, érdekes diákelőadásokat hallhattunk, még játékkal fűszerezett bemutatóra is sor került. A

szűlt a vacsora, az udvaron táncház szerveződött, ahol mindenki elsajátíthatta a zselici ördögtánc technikáját. A szakmai programok mellett nagyszerű szabadidős programokkal gondoskodtak a szervezők arról, hogy mindenki egy kicsit nyaralásnak is érezhesse az ifjúsági akadémiát. Az első estén a szigetvári könyvtárban minden diákot megmozgató csapatvetélkedő után a hazulról

A hős várvédők emlékműve

Ágyútűz a fegyverbemutató végén

hozott süteménykülönlegességekkel vendégelték meg egymást a fiatalok. Másnap a Várbaráti Kör tagjai városnézésen megismertettek bennünket Szeged nevezetességeivel: különösen szép élményt nyújtott a gyönyörű török tárgyakkal berendezett XVI. századi török ház, eredeti nevén Karavánszeráj, meglepő volt a kívül török dzsámi, belül keresztény templom épülete, valamint a szálloda közelében álló Ferencesek temploma, amelynek harangütéseit minden órában négyszer lehet hallani, éjszaka is. Mindenki lefotózta a kőoroszlán szobrát, tetszett a Vigadó és a Sóház, a város több helyén is látható Zrínyi Miklós-szobrok, a nemzetiségi gyűjtemény. Maga a vár nagy park-

jával és vármúzeumával, történeti kiállításával lenyűgöző, megkoszorúztuk a hős várvédő, Zrínyi Miklós emlékművét láttunk a várban fegyveres harci bemutatót fáklyák fénye mellett, még az ágyút is elsütötték. Felemelő látvány a Magyar - Török Emlékpark a városon kívül Zrínyi Miklós és Szulejmán szultán hatalmas fejdomborműveivel, ahol nagy csoportkép is készült, hogy megörökítsék az akadémia minden tagját. (9. kép) Egy délelőttöt lehetett eltölteni strandolással a nagyon kellemes Szigetvári Gyógyfürdőben. Az egész napos kirándulás egyúttal tanulmányút volt a Zselicbe, amelynek állomásait is úgy állították össze, hogy a témához kapcsolódó dokumentumokat, tárgyi emlékeket, hagyományokat is megismerhessék a diákok. Szentlászlón a tájház megtekintése mellett feladatok megoldását kérték a vendéglátó honismerők, Sasréten erdei iskolát láttunk, Almamellékre erdei kisvasúton érkeztünk és a kis vasútmúzeumot mutatták meg, Ibfán a régi templomot és a közelében álló híres Pipamúzeumot látogattuk meg, felelevenítettük a nyelvtörő mondókát is. Végül Csebényben a polgármester

fogadott bennünket, egy kicsit mesélt a kicsi település megtartó erejéért végzett munkáról, majd a finom vacsora után - saját költségére - ajándécsomaggal kedveskedett minden akadémiai résztvevőnek. A régebbi honismereti táborok hangulatát idéző, rendkívül jól szervezett ifjúsági akadémiaért szívbeli köszönet illeti a Honismereti Szövetség elnökét és titkárát, Gál András baranyai elnököt, a baranyai honismerőket, akik szíves vendéglátókként, önzetlen figyelmességükkel, fáradozásukkal feledhetetlen élménnyé tették ezt az ifjúsági akadémiát minden résztvevőnek.

Az Ifjúsági Honismereti Akadémia csoportja az emlékparkban

Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna

Vásárhelyikum

Vásárhelyikum – ezt a címet választottam az előadásomnak, amely szót a hungarikum és az Unicum mintájára alkotta Csáki Zsolt hagyományörző vendéglős. A vicces elnevezés jól tükrözi a dolgozat témáját: a hagyományos vásárhelyi (és számunkra emiatt egyedi) ételeket szeretném bemutatni a hallgatóságunknak. Hódmezővásárhely az Alföld déli részén, Csongrád megyében található megyei jogú város. Közigazgatási területe a 2. legnagyobb az országban (Budapest után). A város magja a középkorban több falu egybeolvadásából jött létre, ehhez kapcsolódott a hatalmas külterület, ahol a XX. századra kiterjedt tanyavilág ala-

kult ki. Állattenyésztő-földművelő volt a vásárhelyi nép, ez a forma csak a 60-as évekre változott meg, gondolva itt a Bankpalotára, a Városházára és a Fekete Sas Szállóra.

A régi időket jól mutatja be Nagy Vera 2008-as tanulmányában:

„A táplálkozást mindenkor a gazdálkodás alapvetően határozta meg. Vásárhelyen a paraszti háztartások igyekeztek önellátásra berendezkedni. A városi lakosság jelentős része rendelkezett tanyával, ahol szinte mindent elő tudtak állítani, ami egész évi élelmiszerellátásukat biztosította, sőt a városi piacra is vittek belőle.” (Nagy Vera: Pálanya és Fajancsi, Hódmezővásárhely, 2008.)

A földdel nem rendelkezők a piacon vették meg az élelmük nagy részét. Ott vehettek kenyérnek való gabonát, vágóállatot és mindenféle főznievalót.

A kisiparosok, azaz a „mestörembörök” konyhája hasonló volt a paraszti konyhához, ugyanis sok iparosnak volt földje is. De ahogy Herczeg Miska bácsi írta: „Másként főzi ugyanazt az ételt a szögény embör és másként a jógazda. Aki töheti, jó kosztón él, hiszen az a mienk, amit mögöszünk.” (Herczeg Mihály: Népi ételek Vásárhelyen, Vásárhelyi Tanulmányok VIII., 1977.)

A II. világháború után nagyon megváltozott az élet. Az asszonyok többsége elment dolgozni, ezért a háztartás vezetése teljesen átalakult. Megjelent a gáztűzhely, a hűtőgép, újabb fajta edények kerültek a konyhákba. A boltokban kapható lett sok olyan termék, ami nagyban megkönnyítette az ételkészítést. Hétközben a gyerekek a menzán, a felnőttek az üzemi konyhán ettek, sok helyen így van ez a mai napig. Ezért igazi főzés ma már szinte csak hétvégén van. „Ha kenyér van, midőn van” - mondta a vásárhelyi ember. A kenyér a legalapvetőbb élelmünk ma is. Nagy becsülete volt a kenyérnek, nem volt szabad prédálni. Az asszonyok nehéz munkával készítették el, a családfő tiszte volt a kenyér megszegése. Nálunk, otthon is apa szeli a kenyeret. Mi is szoktunk kenyeret sütni, ami kisebb és tömörebb, mint amit a péknél veszünk.

Nálunk az ebéd levessel kezdődik. Kedvencünk a paradicsomleves betűtésztával, a borsó-, a bab- és a gyümölcslevesek. Nagymamám gyakran főz suhantott levest. Ebben zöldség és tészta van. A forró levesre paprikás zsírral rásuhint, az sístergő hangot ad, innen a leves neve. Ilyen zöldséges levesbe főzi bele mamám a kötözött táskát. Ez úgy készül, hogy a kinyújtott tésztát bekenik zsírral, megszórik borssal, pirított hagymával, majd csíkokat vágnak a tésztából, feltekerik hurkává és csomót kötnek rá. A túrós táskák tölteléke sós túró, de ezt nem kötik, hanem derelyevágóval darabolják fel.

Vásárhelyen a szerdai nap régen főtt tésztás nap volt. Van egy vendéglőnk, ahol szerdán most is tésztát főznek. Nagymamám is tésztát készít szerdán a leves után. Főzték a keménytarhonyát kolbásszal, krumplival, vagy mákoscsíkot, túróstésztát, lekváros vagy cimetes (fahéjas) gombócot, amit pirított morzsával szórtak meg.

Igazi finomságnak számít a lekváros dörölye, amit forró tejfölös zsiradékba forgatunk bele. Már fesztivált is rendeznek a dörölyének. Kedvelt csemege a csöröge fánk és a zsírban sült tyúkláb is, ami igen laktatós tészta.

Szombat volt a sült tészta nap: akkor készült a „legfölségösebb étel”, a sós túrós lepény, amiért most is sorban állnak a piacon. A lepény mellé sült az öntött pite, amivel tréfálkozni is lehetett. Szintén helyi specialitás a zsírosperec, amit lakodalmakra még most is sütnek, mert remek borkorcsolya és sokáig omlós marad. Annyi tésztát sütöttek, hogy másnapra is maradjon. Készült pogácsa, kótt (kelt) kifli, különböző töltött piték. Otthon mi is szoktunk sütni kótt kiflit, a Gyurka kiflit.

Az ünnepi leves a húsleves csigatésztával, de másfajta levestésztával is szeretjük. Nagyszüleim régebben vágtak otthon disznót. Korán kelt a ház népe, mindenkinek megvolt a maga feladata. A vágás után az első finomság a hagymás sült vér volt, ami csak melegen jó. Ilyenkor sütötték a töpörtöt, szedték fel az oldalszalonnát, készült kolbász, szalámi, hurka, disznósajt a sok sütnivaló hús mellett. Régen disznóvágás után készítették a téli ünnepi ételt, a szármát, vagyis a töltött káposztát. Mamámék szoktak hordóban káposztát savanyítani, és ebből készítenek szármát a családnak karácsonyra. A káposztába csavart töltelék mellé tesznek még aprókáposztát, füstölt vagy nyers húst, hogy zsírozzák a káposztát. Végül egy vékony rántással besűrítik a levét. Egyik mamám örölt pirospaprikával, másik mama paprika nélkül csinálja a rántást a szármához, amit tejföllel tálalunk. Az ünnep nem múlhat el kalács nélkül. Az üres fonott kalács, a mákos és diós kalács most is ott van az ünnepi asztalunkon a bejgli mellett.

Risztov Gyuri bácsi édesapám nagybátyja. Gyuri bácsi családja Macedóniából jött Magyarországra, és Vásárhelyen telepedtek le. A családnak saját péksége volt a Szent István és az Észak utca sarkán, ahol a macedón mellett magyar receptek alapján is sütöttek. Gyuri bácsinál vendégeskedve kóstoltuk először a kiflit, ami nagyon ízlett, így került hozzánk a recept. Gyuri bácsi unokája Risztov Éva, olimpiai bajnok volt Londonban, nyílt vízi úszásban.

Kevés hozzávalóból laktató, változatos sütemény ez a kifli. Az alaptészta se nem sós, se nem édes, ezért sokféleképp ízesíthetjük. Könnyű, lágy tészta, még másnap is omlós. Megszórhatjuk különféle magvakkal, például köménymaggal, szezámmaggal, mákkal vagy lenmaggal. Töltelékként rakhatunk bele sajtot, sajtkrémet, túrót (sósan vagy édesen, kaporral is), lekvárokat (elsősorban a keményebbre főzött lekvárok a jók, mert azok nem folynak ki), de lehet apró virslit, bacont is belehajtani. Más vidékeken mákos gubának vagy bubajkának hívják. A mi családjunkban azért különleges, mert nagyapám ezt készítette nagyanyámnak, mikor udvarolt neki. Igaz, mindig másképp mesélik ugyanazt a történetet, de a recept legalább nem változott. Nagyon egyszerű és laktató, finom étel.

A pofozós pite. Anyai dédapám egyik kedvence volt ez az egyszerű paraszti étel. Olyan tésztája van, mint a palacsintának, de ez tepsiben sül. Vékonyra, de nem túl ropogósra kell sütni, akkor igazán alkalmas arra, hogy váratlanul nyakon csapjuk vele a mit sem sejtő asztalszomszédunkat. Dédapám ezt nagyon élvezte. Azóta családi hagyománnyá vált, ha pitét eszünk, valaki mindig megpróbálja meglepni a másikat egy csattanós pitepofonnal.

Bízom benne, hogy sikerült kicsit bemutatni a városomat, az itt élők hagyományos ételeit, egy szóval a Vásárhelyikumot. Köszönöm a figyelmet!

Hódmezővásárhely, 2018. augusztus 10

Lőkös Mihály

Lőkös Mihály előadást tart az akadémián

Makói résztvevők az akadémián Pál Lászlónéval

Kristó László:Az én Fölsővárosom

Könyvbemutató

A Füzet bemutatója minden várakozást felülmúlt! A Szegedi Akadémiai Bizottság székházának díszterme megtelt az érdeklődőkkel. Kristó László özvegye, Roik Ida asszony és két leányuk, Ida és Tímea családjaikkal jelentek meg. Roik Ida asszony és a Kristó-mű kiadásában közreműködők – Deli Albin, Dobayné Deák Éva, Marjanucz László, Pozsik László, Szalay István és Tóth István – az előadói asztalnál foglaltak helyet. Valamennyien elmondták a művel való találkozásuk élményeit. Marjanucz László hozzátette, most, itt, a bemutatkozás során döbrent rá, mind Kristó Lászlót, mind a feleségét évtizedek óta ismeri, de neki csak Laci és Ida voltak! Még inkább örül, hogy személyesen részt vehetett a kiadás előkészítésében és, hogy az általa vezetett egyesület partnerként csatlakozott. Roik Ida asszony a meghatottságtól alig bírta a köszönet szavait megformálni. A férje említette, hogy a Régi Szeged facebook oldalon egy hölgy kiadásra buzdította, és ígéretet tett ennek elősegítésére. „Azóta két év telt el. Nem is gondoltam már az egészre, amikor Böbe megint jelentkezett. Tájékoztattott a fejleményekről. Szívem minden melegével köszwönöm a munkájukat, családom nevében is köszönöm férjem és mindannyiunk Fölsővárosának megjelentetését!” – mondta könnyeivel küszködve Ida asszony.

A mű szerzőjének családtagjai, a szponzorok és a közreműködők tiszteletpéldányainak átadását követően a jelenlévők szép számmal vásároltak a Füzetből. Deli Albin és felesége, Júlia asszony vendéglátása közepette az ország számos más városából, községéből érkezettek a Szegeden élőkkel, mint rég nem látott iskolatársak, barátok és barátnők ölelkeztek össze, üdvözölték egymást. Élénk eszmecsere közepette elevenedett meg az egykori Szeged, benne Kristó László és mindannyiunk Fölsővárosa.

Kovácsné dr. Faltin Erzsébet

Kristó László könyvének bemutatója Szegeden a SZAB székházban

A makói Alkotó honismerők kiállításáról

A kiállítás azért jött létre, hogy a haza által adott lehetőségeket jobban megismerjük. Az alkotók sajátos látásmódjukkal mutatják be világunkat, amiben élünk és létezünk. A honismeret erőt ad a mindennapi életünkhöz. Ezáltal válik otthonunkká, ahol élünk. A hovatartozás nélkül az ember csak lézeng a világban. A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület 2007-től ünnepli a honismeret napját. Az alkotók jó része valamilyen módon ismerősöm. vannak, akikkel tanáraink azonosak, van, aki tanítványom. Ávéd János ékszereivel kapcsolatban az jutott eszembe, hogy én magam is feladatként adom tanítványaimnak az ékszerkészítést. Dobayné Éva életútja visszakanyarodott az alkotáshoz. A dorozsmai kis Cinkék most sajátítják el a kézműves mesterség alapjait. Katkóné Éva múzeumi restaurátor. Bodó Bernadett sokféle technikával alkot. Az egyik tanítványomtól tanult zománcozni. Kruzslicz István akkor fejezte be a főiskolát, amikor én kezdtem. Novák András, Hézső Ferenc, Lelkes István, Dér István nekem is tanárom, majd kollégám volt. Lantos Imre fotózást és a számítógépet kapcsolta össze. Licsicsányi Istvánt ismerem, többször ugyanakkor állítottunk ki Csongrádon. Linczer Jánosné fotóit is megnézhetjük. Lőkös Sándorné fotóiról az jutott eszembe, hogy a pusztulás esztétikájával én is foglalkoztam. Markos Anna által fotózott pusztuló zsidó temetők témája engem is megfogott. többször fényképeztem a

makói zsidó temetőt. Nagy Gábor néprajzos alkotóként is közel áll elméleti munkájához. Ormos Zsuzsannával egy iskolába jártunk. Csongrádon szinte egyszerre volt kiállításunk. Pál László restaurátor. A makói Pál Lászlóhoz hasonlóan és is fotóztam a pusztuló iskolákat. Pál Richárd számítógépes fotókat készít. Volt tanítványomtól, Illés Barnától tanult. Szerdahelyi Péterrel sokszor találkozunk szegedi kiállításokon. Interneten folyamatosan láthatók megosztásai. Ajánlom a kiállítás megtekintését minden érdeklődőnek.

Molnár Sándor

Alkotó honismerőink Makón

Molnár Sándor művészettörténész megnyitja a kiállítást

Dr. Markos Gyöngyit, a kiállítás egyik rendezőjét ünnepeljük

Szikszai Zsuzsanna igazgató és Gergelyné Bodó Mária az alkotásokat szemlélve

A megnyitó közönsége

A Dorozsmai Búzakalász citera zenekar

A kiállítást szemlélve

Halmágyi Pál, Kruzslicz István,
Marjanucz László

Csongrád megyeiek a Temesvári Magyar Napokon

A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület tagjainak temesvári őszi kirándulása mellett két érv szólt. Meghívták az egyesület tagjait temesváriak, hogy nézzük meg, hogyan szervezik a hétfégi rendezvényt. Régióközpont Temesvár, hogyan jelenik meg a városban a magyarság?

A kirándulásra közel ötvenen jelentkeztek. A buszunk Hódmezővásárhelyről indult, Szegeden, Kiszomboron és Makón is szálltak fel utasok. 2018. szeptember 29-én (szombat) vállalkoztunk a honismereti útra. Az utazást Gergelyné Bodó Mária, a programot és étkezést Károlyi Attila szervezte.

A buszon idegenvezetőként beszélt a tájról és a múltjáról Marjanucz László és Károlyi Attila. Szeged és Temesvár között jó 100 km az út, mégis távolabbinak tűnik a csongrádi megyeszékhelytől, mint Budapest... Az út során felidéződött Torontál és Csanád megye múltja, Temesköz és Bánság megnevezés eredete. A tájegység nagyjairól (pl. Szent Gellért, Bartók Béla, a Nékó család, Dembiński és Bem, I. Károly király, Hunyadi János és Kinizsi Pál, Losonczy István) hallottunk történeteket. A magyar középkor Szent Gellért szarkofágja mellett, a nagyszent-

miklósi kincsre gondolva, a Hunyadi várkastély tövében üzent nekünk. A sváb falvak házai Marjanucz László előadásában meséltek a 18. századi benépesítésről és a nemzetiségekről (pl. bolgárok, csehek, horvátok, szerbek, németek, zsidók). Elsuhant a busz a temesvári csatatér mellett...

Első megálló a csanádi római katolikus templom volt. Bene Tamás plébános mutatta be a templomot, Csanád püspöki székhely jelentőségét, és Szent Gellért példájáról beszélt. Egyszerre éltük át a történelmi múlt, a sváb vallásosság és a mai magyar egyházi közösség életének hangulatát. Ócsanád és Nagyszentmiklós újkori településtörténete is beszédes. Temes megye virágzó települései, iparral és szépszámú lakossággal.

Temesvár egykori katonai és soknemzetiségű várostörténetét a buszon hallgattuk meg. Beérkezve összehasonlíthattuk Szegeddel. Most úgy 360 ezres lakosú és a hétköznapokban jó 500 ezer embernek munkát és életteret adó várossal gazdaságilag nem versenyezhet Szeged. 2021-ben Európa kulturális fővárosa lesz, már látszik a városképen a készülődés. A belvárost autóbusból is megfigyeltük. Átmentünk a Bega túlsó oldalára. A Mária-kútnál Dózsa kivégzéséről emlékeztünk meg és az 1989. decemberi forradalmi események kirobbanásáról, Tőkés Lászlóról.

Kis séta után gyalog érkeztünk a Gerhardinum Római Katolikus Teológiai Líceumba. Központi helyen van, pihenőként is alkalmas belvárosi hely. Kocsik Zoltán atya, igazgatóhelyettes fogadott minket. Körbevezetett minket az egykori piarista gimnáziumban és templomban. Az épület történet mellett megismertük a magyar oktatás helyzetét, az egyházi iskola szervezési nehézségeit és az épület felújításának folyamatát.

Kellemes meleg, napsütés kísért minket a Hunyadi kastély mellé. A Losonczy István Hagyományőrző és Sportegyesület sátránál bográcsos ebéd várt minket. Erdei Lajos Árpád biztosította a vendéglátásunk megszervezését, betekintheztünk a hagyományőrzők világába. Gasztrosátrak között, magyar forgatagban voltunk. Még a háromszáz éves temesvári sörfőzésre is felhívták a figyelmünket.

A Temesvári Magyar Napok 2018 rendezvénysorozat szeptember 27-e és 30-a között zajlik le. Nagyszerűsége, hogy magyar szótól hangos a belváros, a magyarság vonzó, vidám közösségként jelenik meg. Több tucat program valósul meg köztereken, sátrakban és színpadokon. Nyilvános örömmünnep, egyfajta magyar városnap. Szól a kisgyerekes családoknak, a kulturális és a gasztro programokat igénylőknek, a fesztiválózóknak. Érdekessége, hogy nem belső terekben valósul meg, kisközösségekben, hanem kint az utcán, a többségi románságnak is bekapcsolódást biztosítva. A program a Várbástya Egyesület mellett a magyar civil szervezetek, a Bartók Béla Elméleti Líceum, a Gerhardinum, az egyházak együttműködésében, pályázatok, szponzorok és bérleti díjak támogatásával va-

lósul meg. Nagy összefogás, hiszen a rendezés, a rendezőként való jelenlét önkéntes civilekre és diákokra alapul. Szombat a többnapos rendezvény (első) fő napja. Szépen kiállított füzetből választhattunk délutáni programokat, kereshettük meg a helyét. A csoportunk egy városnéző sétára jelentkezett be előre. Kiss Ferenc tanár vezette, a két fő tér – az ortodox székesegyháztól a római katolikus székesegyházig – között jártunk. Különböző korok hatottak ránk. I. Ferdinánd király székesegyháza a Trianon utáni korról tanúskodott, Székely László palotái hirdették a város gazdagságát, Bolyai János és Klapka György emléktáblája előtt álltunk meg. Savoyai Jenő és Losonczy István nemcsak terek nevéként maradt meg emlékezetünkben. Olyan jó volt az idegenvezetés, hogy a csoport népes magja sokáig faggatta a helyi tanárt.

Rövid, szabadon választott időtöltésben volt még részünk. Jól éreztük magunkat az őszi kiránduláson. Kellemes időben sétáltunk, szép városban. Sok honismereti és helytörténeti érdekességben volt részünk, hallottunk történeteket, találkoztunk, beszélgettünk helybéliekkel, láttunk szép épületeket és emlékeket. Külön kiemelem, hogy átéltük, milyen jó együtt lenni nekünk, Csongrád megyei honismerőknek.

Károlyi Attila

Templom előtt

Temesvárott

Őcsanádon

Temesvárott

Honismerő alkotók Hódmezővásárhelyen

Kedves kiállítók, kedves közönség! A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület alkotó honismerői csoportjának kiállítására gyűltünk össze azzal a nem titkolt szándékkal, hogy az emberi alkotókedv és közlésvágy gazdag tárházából felmutassuk azokat a véleményeket, gondolatokat, érzelmeket, amelyek jelenleg bennünket is foglalkoztatnak.

Ez a 18 fő alkotó, aki bátor volt érdeklődésének és kifejezési vágyának teret engedni, ebben a körben elének tárja alkotói fantáziájának színes és gazdag világát, amely bizonyára megnyer bennünket igazukról, létjogosultságukról. Ha a téma-választásuk alapján indulunk el és vesszük szemügyre az alkotásaikat, akkor a megszokott látványokkal szembesülünk. Elsősorban hétköznapjaink világa jelenik meg képeiken, amely körülvesz bennünket. Első sorban természeti formák, fák lombkoronával vagy lepusztuló félben, vagy fényekkel átítatva, továbbá csigák, az alföldi táj horizontja a fölé feszülő égbolttal, temetők, melyben az elmúlást kifejező fejfák, fészületek és szobrok adnak hírt a következő nemzedéknek, emlékezetüket megerősítve. Velük együtt jelen van az épített környezetünkről szóló vallomás is, színes, impozáns elrendezésben, szintén a fotó eszközeivel. Az ábrázolás képi keretein belül még nem is említettem azt a két tablót, amelyek egy múzeumi papírrestaurátor munkafázisait dokumentálják, továbbá hasonló céllal egy textiles elegáns kollekcióját szemlélhetjük szintén a fotó segítségével. A kiállítást áttekintve itt is jelentkezik az a sajátos műfaji váltás, amely a hivatásosok kiállításain is feltűnik. Ez pedig nem más, mint a fotó ilyen mértékű térnyerése. Az előző, huszadik század már megteremtette és kikövetelte a fotográfia egyenrangúságát és alkalmazását, és így a képzőművészet is használja, elfogadja, sőt már vele szemben néha visszakozásra is képes. A felsoroltak között pedig, ha megnézzük, láthatjuk, hogy milyen kedves és hangulatos egy grafikai eszközökkel elkészült rajz vagy rézkarccal megjelenített sorozat, vagy a hagyományos olaj és egyéb technikával készült tájkép. Mindezek mellett további nagyszerű dolgokra is szeretném felhívni a figyelmüket. Jó érzés, hogy a kiállított tárgyak körében szervesen illeszkednek azok a műfajok és technikák is, amelyek részben a népművészet, illetve az iparművészet határterületeihez sorolható. Itt utalnék azokra a pásztorfaragásokra, botokra, ékszerdobozra, a csodálatos szarukürtre, csontfaragásra, ékszerekre vagy a gyékény felhasználásával készült ízléses használati tárgyakra. A vitrinekben a kisméretű tárgyak és ékszerek kerülnek bemutatásra, amelyek egyben jól megférnek az érmékkel, plakettekkel és a tűzzománc ékszerekkel, s így együtt gazdagítják ezt a színes kínálatot. A bemutatott kiállítási kollekció anyagában is valóban sokrétű, pedig még nem említettem a szobrászat műfajá-

ban jelen levő bronz, kő, kerámiában és gipszben megformált alkotásokat azzal az épület makettal együtt, ami jelentős türelmet és precíz figyelmet is követelt az őt megalkotó szerzőtől. Ha már az elénk tárt látnivalót így számba vettük, fontosnak tartom annak a megbecsülését. Valójában kik azok a személyek, akik az előbb felsorolt alkotásokat megteremtették. A foglalkozások alapján az alábbi ismerettel szolgálhatok: tanár, orvos, biológus, levéltáros, muzeológus, katonatiszt, nyugdíjasok és egyéb, az élet különböző területeiről. Ez a színes vonulat teszi hitelessé és élethez közelítővé a bemutatott kiállítási anyagot. A kiállítás kezdő nyitányaként helyet biztosítottunk egy más korosztály, a gyermekek kezdő foglalkozásainak, biztosítva a jövő folyamatosságát ebben a körben. Kedves alkotók, kedves közönség! Bízom benne, hogy ez az alkalmi vándorkiállítás a maga eszközével alkalmat teremt a kisebb közösségek kapcsolatainak gazdagításaira, formálására. Egymás értékeinek felmutatását, egyben hiteles értékmegőrzést is jelent. Ezek összeadása folytán leszünk képesek valóban annak a nemes célnak a szolgálatára, hogy a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület keretei között saját értékeinket közkinccsé tehessük. A tovább folytatáshoz kívánok mindenkinek sikeres munkálkodást és együttműködést. További sikereket, jó egészséget kívánok!

Hódmezővásárhely, 2018. október 26.

Hézsó Ferenc

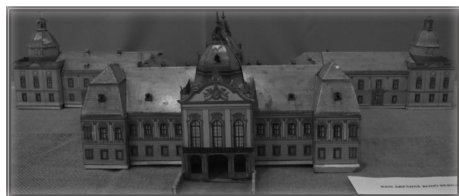
Dr.Ávéd János "bio" ékszerei

Dobayné Deák Éva grafikái

Kovács Lajos alkotásai

Kiss Árpádné Bodó Bernadett makettje, tűzzománcai és gyékénytárgyai

Kruzsliz István alkotásai

Katkóné Bagi Éva munkája

Pál Richárd fotói, Nagy Gábor pásztorfaragásai

Licsicsányi István fafaragásai

A Dorozsmai Kiscinkék zsengei

Az V. Országos Hon-és Népismeret Konferencia programjairól

2018. október 26-28. között Esztergomban változatos és színes programsorozattal várta résztvevőit az V. Országos Hon-és Népismereti Konferencia szervezője, Forróné Virág Zsuzsanna, a Péczeli József Komárom-Esztergom Megyei Honismereti Egyesület elnöke és Debreczeni-Droppán Béla, a Honismereti Szövetség elnöke. A szervezők az esemény célját abban jelölték meg, hogy az egyetemisták és a pályakezdő pedagógusok számára módszertani alternatívákról adjanak széles körű ismeretanyagot és tájékoztatást a hon- és népismereti táborok, tanulmányi kirándulások, erdei iskolák szervezésének módszertanával kapcsolatban.

Szállásunk elfoglalása és a regisztrációt követően a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karának Vitéz János Tanárképző Központ dísztermében, Esztergom polgármestere, Romanek Etelka köszöntött bennünket kedves szavaival. Beszédében kitért Esztergom városának örökségére, a keresztény és magyar értékek továbbadásának fontosságára, valamint reflektált a konferencia kijelölt témakörére. Helyes meglátása szerint a tanulmányi kirándulások, a jól megszervezett táborok, a diákok élményszerzése mellett lehetőséget biztosítanak a változásokra való felkészüléshez.

A polgármester beszédét követően dr. Major Balázs dékánhelyettes tolmácsolta dr. Fodor György, PPKE-BTK dékánja szavait. A dékánhelyettes úr beszéde az erdei iskolák legfontosabb funkcióját emelte ki, azaz a természet megismertetését és megszerettetését. Hangsúlyozta, hogy a kirándulás nem csupán utazást jelent, hanem alkalmat diákjaink nevelésére, látókörük szélesítésére.

Forróné Virág Zsuzsanna elnök asszony is csatlakozott a köszöntők sorához, aki szintén nevelési célokat fogalmazott meg a konferencia témájához kötődően. Beszélt a szervezés módszertani kérdéseiről, annak fontosságáról, illetve a szűkebb környezet hagyományainak átadásáról, a helyismeretek elsajátításának jelentőségéről.

A megnyitót Debreczeni-Droppán Béla, a Honismereti Szövetség elnökének szavai zárták. Fontosnak tartotta felhívni figyelmünket arra a problémára, miszerint napjainkban a kirándulások, tanulmányi utak, táborok az élmények megélése és értékek átadása helyett elhalasztott eseményekké váltak. Azonban ez a hiányosság a megfelelő felkészüléssel és szervezéssel orvosolható, amennyiben a pedagógusok a kiválasztott úti cél sajátosságait, jellegzetességeit, értékes hagyományait alaposan megismerik, és ennek továbbításáért fáradoznak. Beszédében szólt arról, hogy pedagógusokként iránymutatást és támaszt szükséges nyújtanunk tanulóinknak azért, hogy hagyományaink kiállják az idők próbáját. Ezen távlati célokat érdemes szem előtt tartanunk a hon-és népismereti tanóra keretein belül

és kívül egyaránt.

A megnyitó beszédek után három előadás által kaptunk széles körű tájékoztatást a kirándulások és táborok szervezéséről. Maárné Harcsa Szilvia, az Esztergomi József Attila Általános Iskola intézményvezetője Kirándul az iskola címmel vezette föl azokat az elméleti kereteket, melyeket minden pedagógusnak szem előtt kell tartania, ha tanulóinak kirándulást szervez. Ezután Somfai Balázs, intézményvezető-helyettes és Major Tünde, ÖKO munkaközösség-vezető közös beszámolója következett Ahol összerakható a világ című előadásukban. Mindketten ízelítőt adtak számunkra, hogy az erdei iskolák miként működnek a gyakorlatban. Előadásaikban tapasztalataikat osztották meg velünk, ezen felül a sajátos tanulásszervezési módokat, terepi foglalkozásokat számos képpel szemléltették. Az előadások sorát Óvári Zsuzsanna, a Lábatlani Arany János Általános Iskola pedagógusa zárta, aki az örökségvédő táborok munkavégzéseiről számolt be. Ezek egyik érdekessége, hogy a táborok fő szervezőeleme a diákok által végzett munkafolyamatok (pl. tárgyak elkészítése), melyeken keresztül a tanulók megismerik az adott városhoz kötődő hagyományokat, helyi nevezetességeket.

A dísztermet elhagyva az Esztergomi József Attila Általános Iskolába látogattunk el, ahol egy ünnepség keretei között megnyitották a „Hazatérve” című kiállítást az intézmény aulájában, melynek képanyaga által betekintést nyerhettünk, hogy milyen városokat, helyeket látogattak meg az iskola diákjai, és milyen interaktív tevékenységekben volt részük a kirándulások során.

Az első nap programjainak következő helyszíne a Sötétkapu volt, ahol az 1956-os események áldozatainak tiszteletére tartott esti rendezvényen vettünk részt. A Honismereti Szövetség és a megyei egyesület is csatlakozott a megemlékezők sorába egy koszorú elhelyezésével. Ezt követően a megnyitó helyszínén, a Tanárképző Központ dísztermében zártuk a konferencia első napját, Dr. Tölgyessy Zsuzsanna egyetemi adjunktus izgalmas drámajátékaival.

Hasonlóan tartalmas programokkal kecsegtetett minket a konferencia második napja is. Reggel elindultunk a következő célállomás irányába, Visegrádra, hogy betekintést nyerjünk a Madas László Erdészeti Erdei Iskola működésébe. Békefi Andrásné, erdei iskola vezetője köszöntött minket, aki mesélt arról is, hogy milyen oktatási formákat valósítanak meg intézményükben, és miként telnek az általuk szervezett foglalkozások. Két előadás formájában ízelítőt is kaphattunk az interaktív foglalkozások tevékenységeiről. Elsőként Schaub Gáborné, környezeti nevelő a Manómesék a Nagy-Villám Hegyen címmel avatott be minket a mesék általi tanítás módszereibe. Ezt követően Békefi Andrásné vette át ismét a stafétát a Hogyan lesz a makkból bútor? témájú előadásával. A mozgalmas délelőtt után a Mogyoróhegy Étteremben elfogyasztottuk az ebédet, majd visszaindultunk Esztergomba. Az oda -és visszafelé tartó úton Peragovics Ferenc, az esztergomi

Dobó Katalin Gimnázium tanára tartott idegenvezetést, melyből helytörténeti érdekességeket tudhattunk meg az út során érintett településekről, városokról.

Visszatérve Esztergomba a Duna Múzeum felé vettük az útirányt, ahol Fehér Györgyi Fűben, fában orvosság című előadása segítségével megismerkedhettünk a gyógynövények jótékony élettani hatásaival. A foglalkozás végén mindannyian elkészíthettük saját teafilterünket az előadó által hozott növényekből. Hasonlóan tevékenységközpontú volt Gróhné Illés Ildikó Élet a vizes élőhelyeken csoportmunkában végzett foglalkozása is, melyen a résztvevők kreatív feladatokon keresztül ismerhették meg az vizes élőhelyek növényvilágát és faunáját.

A múzeumi látogatást követően a Szentgyörgymezői Olvasókör által szervezett táncházban tanították meg a konferencia résztvevőinek a különböző néptáncok alaplépéseit, majd a nap zárásaként Borz Tamás történész mesélt helyi érdekességeket az esztergomi Dzsámiban.

Az utolsó nap zárásaként a résztvevők meglátogatták a Vármúzeumot, ahol Koditek Pál helytörténész idegenvezetésével és előadásával Esztergom város történelmi emlékeiről, azok történetéről kaptak információkat. Debreczeni-Droppán Béla a vár királyi tróntermében ragadta meg az alkalmat, hogy összegezze a három nap élményeit és lezárja az V. Országos Hon-és Népismeret Konferenciát. Köszönetet mondott Forróné Virág Zsuzsa elnök asszonynak és Végső István szövetségi titkárnak munkájukért, akik azon fáradoztak, hogy a résztvevők eseményekben gazdag konferencián vegyenek részt.

Remekül megszervezett, programokban gazdag hétvégén vehettünk részt a konferencia keretei között. Az átélték alapján megállapítottuk, hogy a rendezvény teljes mértékben alátámasztotta azt a pedagógiai filozófiát, eszmét, melyet hirdetett: az élményközpontú tanítást és tanulást, annak hatékonyságának megtapasztalását.

Hamarosan pályakezdő pedagógusokként úgy gondoljuk, hogy hasznos információkkal gazdagodtunk a kirándulások szervezésével kapcsolatban, és az interaktív programokon megtapasztalhattuk, milyen színes és érdekes tanulmányi utakat biztosíthatunk diákjainknak.

Mucsi Linda, Szilágyi Kitti

Rendezvénysorozat Szegeden a magyar nyelv napja tiszteletére

A magyar nyelv napjához kapcsolódva 5. alkalommal szervezett az Anyanyelv-vápolók Szövetségének szegedi csoportja és a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület a Gábor Dénes Szakgimnázium magyartanárainak, illetve az Agóra munkatársainak segítségével őszi rendezvénysorozatot. Ez az esemény egyre népszerűbb: idén októberben 320 tanuló vetélkedett, írt pályázatot, november 15-én pedig megtelt az Agóra díszterme az ünneplő diákokkal, felnőttekkel.

Már tavasszal meghirdettünk egy filmpályázatot, amelynek célja a magyar nyelvhez kapcsolódó kisfilm készítése. A szegedi pályázatok mellett érkeztek alkotások Hódmezővásárhelyről, Makóról, sőt Sátoraljaújhelyről is. A munkákat Matula Ágnes, a Duna Televízió nyugalmazott szerkesztője és Kozó Attila, a Szeged TV főszerkesztője értékelte. A legjobb alkotások készítői oklevelet és könyvjutalmat kaptak.

Októberben indult az internet segítségével lebonyolított anyanyelvi vetélkedőnk. Bebizonyosodott, hogy ez a forma vonzza a diákokat, mert saját közegükben, akár otthon egy pizza mellett összeülhettek a háromfős csapatok, és megoldhatták a feladványokat. Idén 100 csapat teljesítette az első fordulót, a másodikra pedig 79 vállalkozott. Örömminkre bekapcsolódott a vetélkedősorozatba 3 határon túli iskolából 7 csapat, közülük többen jutalmat is kaptak. Az első fordulóban nyelvi játékokból álló feladatsort állítottunk össze a versenyzőknek, a második körben pedig kreatív szövegalkotási feladattal kellett megbirkózniuk a gyerekeknek: megadtunk néhány irodalmi, illetve filmből ismert szereplőt, pl. Micimackó, Zsákos Frodó, Nemecek, Csipkerózsika, közülük kellett egyet kiválasztani, és eszperente nyelven levelet írni nekik. A második feladatban humoros történetet kellett fogalmazni megadott szólások, közmondások beillesztésével. A harmadik feladvány kultúrtörténeti, nyelvtörténethez kapcsolódó volt. Szellemes, ötletes megoldások születtek, nemcsak a gyerekek élvezték a munkát, nevettek sokat az eszperente szavak keresgélése közben, hanem a javítók is megmosolyogták a „műveket”, bár az értékelés nagy kihívás volt a tanároknak.

November 15-én az Agórában tartottuk ünnepségünket, amelyen a megemlékezés mellett színvonalas gálaműsort adtunk, és közben kihirdettük a pályázat és a vetélkedő eredményét, oklevéllel és értékes könyvekkel jutalmaztuk a győzteseket. A műsorban szegedi, szentesi, hódmezővásárhelyi tanulók szerepeltek irodalmi összeállítással, énekkel, tánccal, de volt zongora- és hegedűjáték, egy zentagunarasi diák pedig mesemondásával nyűgözte le a közönséget.

Örültünk a Csongrád Megyei Honismereti Egyesületet képviselő Dorozsmai Búzakalász Citerazenekar előadásának is.

A rendezvény meghívójára Ormos Zsuzsanna hódmezővásárhelyi tanárnő alkotását választottuk, amelynek címe: Kiáltás. Ez egy szimbolikus jelentésű kép: kiáltás az értékekért, a szépségért, az anyanyelvért. Kiáltás a hagyományokat, értékeket megtartó közösségért.

Bízunk benne, hogy rendezvényünk értékeket sorakoztatott fel, szépséget mutatott be, a közösséget szolgált.

Méltó volt a magyar nyelv napjához.

Némethné dr. Balázs Katalin,
a rendezvénysorozat szervezője

A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület Évkönyve 2016-2017

344 oldal az egyesület kétéves munkájáról

Könyvbemutató

2018. december 7-én Szegeden a Somogyi-könyvtárban mutatták be a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület Évkönyve 2016-2017 című kötetet. Az eseményen megjelentek egyesületünk tagjai, és elfogadta a meghívást Bartha Éva, a Honismereti Szövetség korábbi titkára is.

Dr. Marjanucz László elnök köszöntője után Prof. Dr. Blazovich László ajánlotta a művet az érdeklődőknek. Az egykori elnök kulisszatitokként elárulta, hogy a bemutató időpontja már megvolt, amikor a könyv még nem készült el teljesen. Végül óriási tempóban folyt a munka és Pál Lászlónénak továbbá dr. Kováts Dánielnek köszönhetően időben nyomdába kerülhetett a 344 oldalas kötet.

Blazovich professzor úr felidézte: a honismereti törekvéseket a '60-as években alulról és felülről is támogatták. 1989 után sok kicsi egyesület alakult, akik sok esetben nem ismerték egymást, nem foglalkoztak a többi társasággal – éppen ezért is fontosak az évkönyvek, hiszen igyekeznek összefogni legalább megyén belül a csoportokat.

A kötetet Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna, az egyesület korábbi titkára mutatta be. Elmondta, hogy ez a negyedik évkönyv, ami a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület munkáját mutatja be. Az elsőben 456 oldalon keresztül ismerhetjük meg az 1969-2011 között történeteket, a második 2011-12, a harmadik pedig a 2013-15 közötti időszakot öleli fel. A kötetbe belekerült több konferencia előadása is, így a 2016-os makói Országos Honismereti Akadémiáról, vagy a szintén abban az évben a honismeret napján megtartott, hódmezővásárhelyi rendezvényről, ahol egyébként negyedszázadát ünnepelte az egyesület.

Továbbá megtalálhatóak benne kutatómunkák eredményei és könyvajánlók is. Ennek köszönhetően az évkönyv nemcsak az egyesület tagjainak szól, hanem élvezettel forgathatják olyanok is, akik érdeklődnek a történelem, a helytörténet vagy a néprajz iránt. A könyv szerkesztője elmondta, hogy igyekeztek minél több fiatal kutatót bevonni a munkába, hiszen a honismereti mozgalomban is fontos az utánpótlás. Pál Lászlóné és Blazovich professzor úr is kiemelte, hogy az egyesület gazda kapcsolati hálóval rendelkezik. A kötet által bemutatott két évben az együttműködések is bővültek a makói Szirbik Miklós Egyesülettel és a szabadkai Lányi Ernő Egyesülettel. A kapcsolatok ápolását elősegítik azok a regionális honismereti találkozók, amelyeket minden esetben más településen rendeznek meg. Az egyik

legfontosabb fejezet az egyesület sokszínű életét mutatja be. „Ennek a területnek nem szabad hiányozni egy évkönyvből sem” – mondta Blazovich László, hiszen az egyesület tagjainak kitüntetései, a tagság változása, mozgása ismerhető meg az itt leírtakból. Az egyesület korábbi elnöke külön megköszönte Pál Lászlóné szerkesztői munkáját, szerinte az egyesület évkönyvei nem jelenhettek volna meg ilyen formában, ha ő ezt nem érzi szívügyének. A könyvbemutatón Lőkös Bálint kürtön, Nagy Gábor bőrdudán működött közre. Marjanucz László elnök a bemutató tárgyát képező könyvvel köszönte meg a produkciójukat. Az esemény kellemes beszélgetéssel zárult, a szerzők átvehették tiszteletpéldányukat, az érdeklődők pedig megvásárolhatták a kötetet.

Zeitler Ádám

A könyv szerkesztőjének, Pál Lászlónénak Marjanucz elnök úr nyújt át virágot, előtérben Blazovich László

A könyvbemutató résztvevői

A könyvbemutatón

V. Honismereti Civil Regionális Találkozó

A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület kezdeményezése és szervezése keretében Szegeden (2014), Aradon (2015), Temesváron (2016), Zentán (2017) és Tóthfaluban (2018) találkoztak a honismerettel foglalkozó civilek.

A 2004. december 5-ei népszavazás után fogalmazódott meg, hogy a Csongrád, Békés, Arad, Temes, Bács-Kiskun megyei és vajdasági honismereti egyesületek együttműködésében közös akciókat szervezzünk. A felvetést, hogy a határ mente legyen a határ mentén élők együttműködési régiója, támogatta a Honismereti Szövetség. Fontos, hogy évente egyszer a honismereti civilség témája alapján a honismerők megerősítik a személyes kapcsolataikat, megismerjék egymás munkáját.

2014-ben Szegeden Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna és Károlyi Attila újraszervezte a „dél-alföldi” regionális találkozót. Csongrád megye mellett Arad és Temes megyei, vajdasági szervezetek képviselői találkoztak, jó húszan. Megfogalmazódott akkor, hogy évente legyen egy-egy találkozó, más-más helyszíneken. Akkor vetődött fel, hogy külön szervezzünk tanári honismereti műhelyt, melynek házigazdái feladatait a Dugonics András Piarista Gimnázium vállalta. A találkozók szakmai moderátora Károlyi Attila lett, a házigazdák otthont adtak, a saját térségük honismereti köreit mozgósították. A váltakozó helyszín a házigazda térség helytörténeti, honismereti civiljeinek ad nagyobb részvételi lehetőséget.

Tóthfalu 2017-es meghívását fogadtuk el, amikor december 8-án a vajdasági településre érkeztünk. A találkozót Gergelyné Bodó Mária, Károlyi Attila (Szeged), Erdei Ildikó (Temesvár) és Zsoldos Ferenc (Zenta) szervezte. Házigazdánk, Faragó Zoltán köszöntötte a vendégeket. Csongrád megyéből 16-an érkeztünk a közel 40 fős rendezvényre, ahol Temes megyei és vajdasági civilekkel találkoztunk. Megküzdöttünk a hideggel, és felmelegített bennünket a vendégfogadás.

A személyes bemutatkozók tablót adtak a 2018-as évről, hogy települési körökben, egyesületekben milyen helytörténeti programokat szerveznek (pl. szabad egyetemi előadások nyugdíjasoknak, kézműves, népi hagyományörző, népzenei, kórustalálkozók; kiállítások, könyvbemutatók, művészeti programok; monográfiák írása, terjesztése). Szívet melengető, hogy lelkes emberek egymásnak, azoknak, akik hasonlókat szerveznek a saját körükben, mesélik el, mit éltek át, mit éltek meg sikerként, elmondják, milyen kihívások közt tevékenykednek.

Tanulságos, hogy egy lakóközösséget (pl. Kecskés István-telep, Tóthfalu, Kiskundorozsma) milyen tartalmakkal lehet identitást növelő közösséggé szervezni. Gyakori, hogy iskolások, iskolai csoportok szerepelnek helyi rendezvényeken. Generációkat kapcsolnak össze a megemlékezéseken, helyi és nemzeti ünnepeken. Hogyan tehető nem iskolás programmá, hanem helyi közösségi együttlétté?

Mindkét területen közösségmegtartó erőt jelent a honismereti tartalom. A megemlékezés lehet fájdalmas (pl. pitvarosi szlovák-magyar lakosságcsere), és lehet mozgósító rendezvénysorozat alapja.

A helytörténeti gyűjtemény, tájház a helyi közösség értéktára. Külső, más településről érkező nem nagyon tudja, miért érdemes felkeresni, milyen foglalkozásvezetés kérhető. Az információk megosztása nemcsak települési honlapokon időszerű. Hogyan üzen más településre, fiatal csoportoknak egy tájház?

Az egyházi év is népszokások felelevenítésére, új formájú rendezvények szervezésére ad lehetőséget. Ránk jellemző magyaros íze van a betlehemeseknek. Egyre nagyobb teret nyernek a gasztróprogramok, a fesztiválok, gyerekrendezvények. Külön tartalma a honismeretnek az utazás, a tanulmányút, a történelmi helyszínek vagy foglalkozást nyújtó helyek felkeresése. Jó, ha van vezető, aki szakértelemmel bír. Jó, ha találkozik a helyi civilvel és a turisztikai szolgáltatással az utazó. A térségünk gyakran tranzitrégió, átutaznak rajta valahová, keveset szomszédolnak még az itt élők is. Hogyan válhat céllá és tartalmas programmá? Mekkora ereje van a testvértelepülési kapcsolatoknak? A túraszervezés egyrészt tájékozottságot (pl. helyismeret, kapcsolatok, megfelelő személyek, étkezési lehetőségek), másrészt kalandozásra, váratlan találkozásra való nyitottságot igényel. Vannak országos civil programok (pl. Honismereti Akadémia, anyanyelvi, történelmi, honismereti, néprajzos, tehetségkutató versenyek, Rákóczi Szövetség pályázatai, RMPSZ, Magyar Nemzeti Tanács szervezései), melyek szakmai támogatást, kapcsolatrendszert, országos megmérettetést, kiugrást nyújtanak. Jó szakmai együttműködés alakulhat ki azok között, akik a régióban élnek és e területen dolgoznak, valamint személyes ismeretséggel bírnak.

Az egymás után jövő fiatal generációknak szinte ugyanazon programok ismételhetők meg, akár életkor (1-4., 5-8. és 9-12. osztály) szerinti témák alakíthatók ki. A fiataloknak szóló programok sikere nagyban függ attól, hogy az ifjútól mennyire kíván aktivitást. A családi programok, a játékok, a szórakozás honismereti tartalmat is kaphatnak. A megmaradás és magyaridentitás megőrzése nem lehet csak előírt elvárás, hanem vonzó közösségi együttlétre (pl. Mosolytenger) alapul. Táborok, hétvégi rendezvényeknek (pl. néptánc, kézműves foglalkozás, gyermekfesztivál) helyi gyakorlata alakult ki. Egyre gyakoribb, hogy sportos, természetjárós alkalmak részévé válik a megfigyelés, a terepgyakorlat, a természetjárás. Új formákat kínál a fizikai edzés, terhelés, a mozgás örömeivel, a táj szépségével való találkozás.

A helyi köröket elkülöníthetjük a megyei vagy még nagyobb térséget felölelő, vagy tematikus szervezetek (pl. Csongrád megyei Honismereti Egyesület, Romániai Magyar Pedagógus Szövetség Temes megyei szervezete, Meritum Egye-

sület, Rákóczi Szövetség helyi szervezetei, Nemzeti Együttműködési Közösség, VMDK szegedi tagozata, Vajdasági Cserkészszövetség, Losonczy István Hagyományörző és Sportegyesület, Tour de Délvidék) tevékenységelehetőségeitől. A tematikus szervezetek arculata konkrét, tagjai nagy aktivitást vállalnak. Az emlékpontok, emléktáblák, emlékhelyek kialakítása és megőrzése nemcsak kegyelet, hanem a helyi közösség viszonyulása, egyfajta példa kijelölése. A megyei szervezetek közös akciói a jövőt formálhatják. Magyar identitását elvesztő szórványná válhat még a Magyarországon élő is.

A kisebbségi lét, a szórványsors sok újfajta kezdeményezést hozott. A megmaradás és összetartozás programjai életet és értéket adnak, jó megélni: magyar vagyok. A szülőfölddel való kapcsolat a Magyarországra települtek körében olyan érték, melyet csak ők képviselnek.

Mit jelent egy magyarországinak találkozni a kisebbségi magyar közösség honismereti, identitást őrző programjain jelen lenni, vagy hallani róla? Az összehúzó magyar nyelvi határ egyre húzódik az országhatár felé, a szórvány magyar lét itt van a közelben. Elfogynak, elvándorolnak a gyerekek, az anyaországi településekről is. A honismeret egyben hagyomány, egyben jelenismeret. Tematikus adattárak, térképek segíthetik a tájékozódást. Egyre bővül a kiadványok köre, van rá igény. A diákutazások számára is jó lenne egy ilyen délvidéki, dél-alföldi adattár. A bemutatkozás után Faragó Zoltán Tóthfalu magyar identitást erősítő programjait mutatta be, „ez a falu a világ közepe, ahol csodás dolgok történnek, illetve valósulnak meg”. Egy séta keretében ismertük meg, hogy Tóth József hogyan alapította a 19. században a teljesen magyar falut. Évente több mint 3000 vendég fordul meg a 700 fős településen. Mi teszi kedveltté? Pl. turisztikai adottságai, a tóthfalusikum, a kulturális látnivalói. A rendszerváltás után Turul emlékművet állítottak, Igeösvényt hoztak létre, építik a magyar szentek és királyok parkját, szobrot emeltek Tóth Józsefnek és Szabó Dénes mártír plébánosnak, és készül a Mini Délvidék. Magyaridentitást erősítő ifjúsági központ lett azáltal, hogy fociakadémiája van, és 300 fős nemzeti identitástáborokat rendeznek náluk.

A Csongrád megyei küldöttség tagjai belekóstoltak a tóthfalusikum ízeibe, egymás előtt és nyilvános fórumon civil szervezőként mutatkoztak be, az út megerősítette a barátságokat. Nemcsak a Csongrád megyeiek között, hanem a más országok magyar civiljei között, hogy egyéni céljaiknak, érdeklődésüknek megfelelően találjanak majd új kapcsolatot. A találkozó hozománya, hogy a Dorozsmai Hagyományörző és Kulturális Egyesület vállalta a 2019-es találkozó házigazdai szerepét, és egy pályázati program született, véglegesült a partnerekkel való megbeszélés révén.

Károlyi Attila

Alkotó honismerők kiállítása Mindszenten

Szeretettel köszöntök mindenkit, megkülönböztetett tisztelettel köszöntöm ezen esemény főszereplőit, a kiállító alkotókat. A megkülönböztetés, úgy hiszem, jogos, mert az alkotók teszik számunkra különössé ezt az ünnepi alkalmat. Az Ő tehetségük, szorgalmuk, alkotásra fordított idejük eredményét tekinthetjük, csodálhatjuk meg a paravánokon és a tárlókban.

A kiállításnyitás kettős ünnep. Charles Baudelaire, a francia szimbolista költő írta: „A kiállítás a szem ünnepe”. Igaza volt, és van, mert nem hétköznapi tárgyak közt vagyunk, esztétikailag megformált alkotások vesznek bennünket körül. Hans Georg Gadamer német filozófus szerint az ünnep összegyűjti az embereket, és akkor van ünnep, ha megtartják. Az ünnepnek vannak állandóan visszatérő elemei.

Egy kiállítás nyitásának visszatérő elemei: a köszöntő, az ünnepi műsor, a megnyitó beszéd és a pogácsa. Ez az ünnepi alkalom egy kiállítási sorozat ötödik és egyben utolsó állomása. Az előző kiállítási helyszínek a következők voltak:

Szeged – Kecskés István telep (Kecskési Művelődési Ház);

Szeged - Agóra;

Makó - József Attila Múzeum (Espersit-ház);

Hódmezővásárhely - Németh László Városi Könyvtár

„Az alkotó honismerők” kiállítás Gergelyné Bodó Mária, a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület titkárának ötlete alapján jött létre. Bodó Mária tudta, hogy a tagok közt vannak alkotó emberek, akiknek az alkotásait érdemes lenne egy közös kiállítás keretében bemutatni. Az ötlet után következett a szervezés és a tárgyak összegyűjtésének izgalmas időszaka. Vajon lesz-e elég tárgy, vajon kellően színvonalas kiállítási anyag jön-e össze? Amikor együtt voltak a kiállítandó tárgyak, akkor derült ki, hogy az egyesület tagjai közül milyen sokan, milyen sokféléen és milyen kiváló alkotásokat hoztak létre.

Az ötlet tehát megvolt, a kitartó szervező munka, a gondos válogatás és kiállítás rendezése eredményeként Szeged Kecskés telepen 2017. szeptemberében megnyílt az első kiállítás. A siker alapján a szervezők úgy gondolták, ha már összegyűlt egy ilyen magas színvonalú tartalmas anyag, érdemes lenne megmutatni máshol, másoknak is.

Az első kiállítás megrendezését, majd később a többit is önkéntes munkaként Dr. Markos Gyöngyi néprajzkutató és Ormos Zsuzsanna középiskolai tanár vállalta magára. Ebben a munkában segítségükre voltak a fogadó intézmények munkatársai.

Az első kiállítás sikere után jött a majdnem olyan nehéz feladat, az alkotások további helyekre történő adaptálása, amely a rendezők részére különös kihívást jelentett. Az adaptáció mindig érdekes feladat. Milyen lesz a helyszín, lesz-e elég hely, megfelelő-e a világítás. A feladatot, amint itt is látjuk, rutinjuknak és biztos ízlésüknek köszönhetően kitűnően teljesítették.

A kiállításon tizennyolc alkotó munkái szerepelnek. Festmények, grafikák, szobrok, fotók, népi díszítőművészeti tárgyak, valamint restaurátori tevékenységek eredményeit szemlélhetjük meg. Amikor Kecskés telepen, az első helyszínen a kiállítást megnéztem, az jutott eszembe, vajon ismerjük-e eléggé egymást. Ott többekkel, az alkotókkal is beszélgetve, be kellett látnom, hogy nem. Nem, mert meglepetés volt a kiállítás, nem tudtam és ezzel nem csak én voltam így, hogy ennyi tehetséges ember él a környezetünkben, akikben nem csak „benne él az éhe a szépnék”, de a szépet tehetségük által meg is tudják valósítani. Szerencsénkre azonban nem rejtik a fiókba szellemi és lelki kincseiket, hanem mindenki örömeire önzetlenül meg is mutatják. A kiállítás formájában történő megosztásban teljesebbé válik az alkotások igazi értelme az alkotó, az alkotás és a befogadók hármassága.

Befogadóként lépünk bátran közelebb az alkotásokhoz és szánjunk időt a megtekintésükre. Ha így teszünk, akkor az itt töltött idő által lelkileg, szellemileg gazdagabbak leszünk és az ittlétünk megszentelt idővé válik. A szemlélődéshez, a befogadáshoz kívánok segítséget nyújtani az alkotásokhoz fűzött néhány gondolattal.

ÁVÉD JÁNOS kő, csont, fa, bőr, réz ékszereket állít ki. A szegény embereknek nem volt pénzük drága ékszerekre, de vágytak a szépre. Azokból az anyagokból készítettek maguknak ékszereket, amelyek a környezetükben adódtak. Ávéd János ékszerei a népművészet legnemesebb hagyományának folytatásai, melyek egyben a mai trendeknek is megfelelnek, ugyanis bio ékszerek.

DOBAYNÉ DEÁK ÉVA könnyed négy egyperces méltán érdemel négy perc elmélyedt figyelmet. A csendélet képek valóban a csendet idézik meg.

KISS ÁRPÁDNÉ BODÓ BERNADETT sokoldalú alkotó. Kiállításunkon a kisiskolás korában készített makettjain át a legutóbbi hetekben készített tűzzománcain kívül gyékény használati tárgyakat is láthatunk tőle. A Pécsi székes-egyház és a Gödöllői Grassalkovich-kastélyt bemutató épület makettjei nagy műgonddal, türelemmel és sok-sok órai odaadó figyelemmel létrehozott alkotások.

KOVÁCS LAJOS tűzzománcait a természet és a környezet ihlette. Érdekes megfigyelni, hogy a tűzzománc technika milyen hatásosan ragyogtatja fel a színeket.

KRUZSLICZ ISTVÁN GÁBORNÁK több egyéni kiállítása volt már. Sokoldalú tehetség, kitűnő festményei és szobrai különlegesen értékes tárgyai a

kiállításnak. Festményei a Vásárhelyhez közeli tájakat jelenítik meg, terrakotta szobrai Medgyessy Ferenc kisplasztikáit juttatják eszünkbe.

LANTOS IMRE „Szentek szakrális emlékei” című fotóin láthatjuk, hogy az időnek még a szakrális emlékek sem tudnak ellenállni. Az időnek semmi sem szent. Joseph Schelling mondata juthat eszünkbe „minden létezőnek megvan a maga ideje”.

LICSICSÁNYI ISTVÁN fafaragásai, a fa, mint anyag szeretetéről árulkodnak, és emellett megmutatják alkotójuk fantáziáját és kézügyességét is.

LINCZER JÁNOSNÉ az egyesület felvidéki kirándulásának állított emléket.

Fotóin elhozta nekünk Krasznahorka büszke várát, a kassai Rodostói-házat, a betleri Andrásy-kastélyt és a lőcsei különleges városházát is.

LŐKÖS SÁNDORNÉ „Enyészet” képei egy tanya romjait tárják színes fotókon elénk. Az elmúló idő, az elmúló élet dokumentumai ezek a képek. Ebben a tanyában valamikor, nem régen még emberek éltek. Úgy hagyták ott a tanyát összedőlni, hogy ott maradtak a bútorok és a mindennapi élet kellékei. A Délvilág újság és a boros üveg szomorú mementói egy elmúló világnak.

MARKOS ANNA „Szegedi zsidó temető” fotói egy 2019-ben tervezett nagyobb kiállítás négy képe. Az egyik sírkövön az idő általi megsebzettséget figyelhetjük meg, a másikat a felfutó borostyán már teljesen befedte. Érdeemes megfigyelni a fekete-fehér fotók elvontságát, drámai megjelenítő erejét. Úgy gondolom, hogy ilyen képek csak magas szakmai felkészültséggel és mély lelki átéléssel készíthetők.

NAGY GÁBOR kitűnő néprajzkutató és népzeneész pásztorfaragásai a népi díszítőművészet szép példái. Ezek az eszközök díszítés nélkül is betöltenék a funkciójukat, de díszítve már személyesebbé, sokkal értékesebbé válnak, mert így már „lélek” van bennük. Ezek a tárgyak azt bizonyítják számunkra, hogy a hagyományos népművészet a szakavatott kezek nyomán tovább él. Érdeemes közelebb lépve megnézni a pazar faragásokat, s ha így teszünk, eszünkbe juthat Martin Heidegger találó megállapítása, mely szerint „a művészet bőség és ajándékozás”.

ORMOS ZSUZSANNA hidegtű rajzait jelentéstöbblettel gazdagítják, szimbolikussá teszik a képcímek, ezzel a látványon túli általánosabb mondanivalót fejeznek ki.

PÁL LÁSZLÓ GYÖRGY „Eltűnt tanyai iskolák – stációk” fotóival a múltó idő nyomába szegődött. Az életmód gyökeres megváltozása a tanyák eltűnése miatt már csak egy eladó tanyai iskolát, egy másiknak csak a helyét, valamint az emlékműveiket tudta megörökíteni fényképezőgépével.

PÁL RICHÁRD fotográfus „Archetípusok” című fotói többek, mint fényképek, mert a valóság csak kiinduló pont számára látomásos képei létrehozására.

PÁL LÁSZLÓ restaurátor munkái bizonyítják számunkra, hogy a restaurálás

rendkívüli szakmai ismereteket igénylő feladat. A tárgy újraalkotása nagy felelősséggel járó alkotó tevékenység. A restaurátor, ha valamit elront, akkor elromlik az eredeti értékes tárgy, míg például egy elrontott rajzot újra lehet kezdeni. A kiállításban a bambergi Szent István lovasszobor restaurálásának fotódokumentációját tekinthetjük meg.

Érvényes ez a megállítás **KATKÓNÉ BAGI ÉVA** textil restaurátor munkásságára is, aki méltán tett szert országos és határon túli elismertségre. Gyönyörű viselet rekonstrukcióit az ország és a Kárpát-medence számos múzeumának történeti kiállításain megcsodálhatjuk.

SZERDAHELYI PÉTER szegedi fotográfus, akinek Szegeden a Somogyi-könyvtárban most is látható önálló kiállítása. Szeged, a Tisza és a színek szerelmese, ahogy ezt „Szeged főutcája, a Tisza” és a „Palotás város” című fotói is mutatják.

Utoljára maradtak a Dorozsmai Kis Cinkék gyermek alkotó csoport tagjai, akik a Dorozsmai Tájházban tevékenykednek, s reményeink szerint nemsoká az alkotó honismerők utánpótlását biztosítják.

Összefoglalásul és befejezésül Hölderlinnel szólva: „Lakozzunk költőien”. Az lakozik ugyanis költőien, aki a művészetek társaságában él.

Éljünk az alkalommal, időzzünk el a kiállításban, mert ha így teszünk, lelkileg és szellemileg gazdagabbak leszünk.

Köszönöm a figyelmet, a kiállítást megnyitom.

Mindszent, 2018. december 14.

Dömötör Mihály

Kicsinyek kórusa a megnyitón

A megnyitó résztvevői

Dr.Ávéd János verset mond

Alkotóink fotói, Kiss Árpádné makettje

III. Könyvismertető

A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület Évkönyve

2016 -2017

A szegedi Somogyi-könyvtárban mutatták be 2018 decemberében az egyesület kétéves munkáját bemutató kötetet. A 344 oldalas könyv szerkesztője Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna, az egyesület korábbi titkára volt. Munkáját lektorként dr. Kováts Dániel segítette. A könyv a Magyar Nemzeti Levéltárak Csongrád Megyei Levéltára *Tanulmányok Csongrád Megye Történetéből* című sorozatában jelent meg. A kötet kiadását az egyesület tagjainak tagdíjai, az adójuk egy százalékát az egyesületnek adományozók és a Csongrád Megyei Önkormányzat támogatása tette lehetővé.

A 2016-17. évi évkönyv az egyesület sorozatának negyedik tagja. Az első kötet a kezdetektől, 1969-től 2011-ig mutatja be az egyesület és a honismereti mozgalom megyei történetét, a második kiadvány 2011-2012-es éveket dolgozza fel, míg a harmadik a 2013-2015 közötti időszakról szól.

A kötet a sorozat korábbi részeihez hasonló felépítést követ, összesen hét fejezetből áll. Az első fejezet a *Konferenciáink előadásaiból* címet viseli. 2016-ban két fontos esemény is történt, amelynek előadásai a kötetben olvashatóak. A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület 25 éves fennállását ünnepelte a hódmezővásárhelyi Emlékpontban. A Honismeret napján ezért egy konferenciával emlékeztek meg e jeles alkalomról, a téma a megye városainak értéktárai volt. Ugyancsak 2016-ban rendezték meg Makón a XLIV. Országos Honismereti Akadémiát. A többnapos rendezvényen számos kitűnő történész tartott előadást, melyek közül néhányat a kötetben is olvashatunk. A könyv nagy erőssége a Bálint Sándorról szóló három előadás. Ebben a fejezetben olvashatunk a honismereti akadémia kirándulásairól is, valamint Blazovich László professzor úr idézi fel a rendezvénysorozat legfontosabb pillanatait.

A második fejezet a kutatómunkák eredményeibe nyújt betekintést. A tanulmányok skálája igen széles. Olvashatunk a Maros tájlesztetika-ökológia hagyományaitól a csanádi egyházmegyei központok történetén keresztül a Lajtabánság államelméleti szempontú történeti feldolgozásáig számos írást. Ez a fejezet kitűnő bizonyítéka annak, hogy az egyesület tagjai milyen sok témában kutatnak és

írnak, továbbá, hogy milyen magas színvonalú szakmai teljesítményre képesek. A következő fejezet a *Honismeret és helytörténet az iskolákban* címet viseli. Közel negyven oldalon keresztül számos vetélkedőről, versenyről és különböző rendezvényekről olvashatunk, ahol egyesületünk tagjai aktív résztvevőként, szervezőként vettek részt. Kiemelendő, hogy a legtöbb esetben nem csak helyi, hanem regionális, határokon átívelő versenyek szervezésében is közreműködtek tagtársaink. A diákok honismereti, helytörténeti témájú oktatása nemcsak az utánpótlásképzés miatt különösen fontos, hanem azért is, mert a szoros tantervi tananyag miatt sokszor ezeknek az ismereteknek az átadására órai körülmények között nincs lehetőség, vagy nem marad rá idő. A különböző versenyek tapasztalatait egymással is megosztják a pedagógusok a regionális honismereti-helytörténeti műhelyben. A kötetben ezekről is olvashatunk beszámolókat.

A *Hagyomány és emlékezet* címet viseli a negyedik fejezet. Csongrád megyében több párját ritkító helytörténeti-néprajzi gyűjtemény található. A kötetben három ilyen kiállításról olvashatunk: a Dorozsmai Tájház és Helytörténeti Gyűjteményről, az apátfalvi Langó Hagyományörző Házról és Börcsök Attila makói néprajzgyűjtő 30 éves munkásságáról. Szintén ebben a fejezetben találunk írást a makói Szirbik Miklós Egyesületről, amellyel együttműködési megállapodást kötött a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület. A kötet szerkesztője, Pál Lászlóné pedig a fecskésparti emlékhely kialakításáról számol be írásában.

Az ötödik fejezet a *Könyvespolc* címet viseli. Erre a képzeletbeli bútordarabra csak néhány kötet kerülhetett fel a tagtársaink által írott számos munkából. Az írások a megye összes nagyobb városát érintik: Csongrádtól Makón át Szegedig mindenhol jelentek meg kötetek. Ábrahám Vera a Szegedi Judaisztikai Közleményeket mutatja be, Miklós Péter az Emlékpont könyvsorozatáról írt, Zeitler Ádám pedig a Makói Kincsestár köteteiről.

Az egyesület kapcsolatainak gazdagságát jelzi, hogy a kötetben külön részt szenteltek ennek a témának. A fejezetben regionális kapcsolatokról kaphatunk átfogó képet. Az elmúlt évek során szoros kapcsolatot sikerült kialakítani a határon túl – jórészt szórványban – élő magyarság civil szervezeteivel. Az élő együttműködések jelzik a rendszeres találkozókat, a zentai eseményről Károlyi Attila írását olvashatjuk.

Az utolsó több mint hatvan oldalon egyesületünk sokszínű életéről kapunk átfogó képet. Ebben a fejezetben nyomon követhetjük egyesületünk tagságának változását, több írást olvashatunk az egyesület kulturális tevékenységéről, megtudhatjuk, hogy az egyesület tagjai milyen kitüntetések kaptak 2016-ban és 2017-ben. A kulturális tevékenységről szóló írások közül fontos megemlíteni Ormos Zsuzsanna *Alkotó honismerők* című munkáját. A képző-, ipar- és fotóművészeti kiállítás a bemutató óta szinte az egész megyét bejárta. Különlegessége, hogy a sokféle

alkotás egységet alkot, amely dr. Markos Gyöngyi és Ormos Zsuzsanna – a kiállítás rendezői - munkáját dicséri.

A zárászó előtt megismerkedhetünk egyesületünk új tagjaival, majd a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület összes tisztségviselőjének és tagjainak nevét is megtekinthetjük a 2017. december 31. állapot szerint.

Megvizsgálva a kötetet teljes mivoltában, megállapíthatjuk, hogy Blazovich László professzor úrnak igaza van az *Ajánlásban*, a könyv elején: az évkönyv nem csak az egyesület tagjainak szól. A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület tagjai 2016-ban és 2017-ben is olyan széles spektrumú és magas színvonalú helytörténeti, honismereti, néprajzi, művészeti és egyéb témájú tevékenységet folytattak, amely miatt egy kívülálló érdeklődő is élménnyel forgathatja a kötetet. Az egyesület tagjai pedig visszagondolva a korábbi évekre elmondhatják, hogy igen gazdag két esztendő volt. Köszönet a szerkesztőnek, Pál Lászlónénak és segítőjének dr. Kováts Dánielnek, valamint a kötet 34 szerzőjének, hogy megörökítették ezeket a fontos eseményeket az utókor számára. Ahogy Ungvári Tamás írja: *„A tárgyak az embernél maradandóbbak, a történetek nemzedékről nemzedékre szállnak, az én – az elmúlás.”*

Zeitler Ádám

Dr. Ávéd János: Mindszenthez kötődő orvosok, állatorvosok, gyógyszerészek életrajzai III.

A 2000-ben és 2001-ben javított és bővített kiadásban megjelent „Mindszenthez kötődő orvosok, állatorvosok, gyógyszerészek életrajzai” című könyv harmadik bővített és javított kiadása 2018 júliusában is a szerkesztő saját kiadásában jelent meg 600 példányban. A 172 számozott oldal 93 orvos, 16 állatorvos és 24 gyógyszerész életrajzát tartalmazza.

A könyvben mindazok szerepelnek, akik Mindszenten születtek, ott jártak iskolába, vagy ott dolgoztak. Mind a három előszó olvasható a könyvben, melyben a fentiekre és a szándéokra is kitér a szerkesztő. A könyv magában foglalja a korábbi (2000-2001-es kiadások) teljes anyagát. A 2000. évben megjelent példány szerkesztését Dr. Ávéd János Benák Katalinnal együtt készítette, a 2001 és 2018-as évben megjelentek az elsőre épülve, azt bővítve, javítva már Dr. Ávéd János szerkesztésében jelentek meg. Az életrajzok nagy részét az érintettek, illetve a

családtagok írták, egészítették ki, - sajnálatos elhalálozás esetén - zárták le. Így a legalaposabb és legpontosabb életrajzi adatokat lehet olvasni. Az életrajzok mellé szinte minden esetben arckép is csatolva van. Az egyes írásoknál „*” jellel van elválasztva a korábbi életrajz az újtól, de van teljesen újra fogalmazott és ily módon kiegészített, aktualizált életrajz is, valamint néhány változatlanul került újra megjelenésre. A precíz és alapos munka alpműként szolgálhat egyes kutatásokhoz, munkákhoz. Reméljük, lesz majd folytatás, ha ismét elmúlik egy fél emberöltő. A szerkesztő lokálpatriótaként szeretne emléket állítani Mindszentnek, a mindszentieknek, az ott tanító, oktató pedagógusoknak, egészségügyben dolgozóknak, a városban születetteknek, így is erősítve az összetartozás élményét a település és az életrajzi kötetben szereplők között. Ezt az érzést jó néhány önéletrajzban olvashatjuk is.

Mindszent, 2018.december 29.

Kovács Lajos István

Kristó László: Az én Fölsővárosom

A SZEGEDI HÉTKÖZNAPOK FÜZETEI TERVEZETT SOROZAT 1. kiadványaként jelentettük meg Kristó László gyöngyszemeit. Tehát ez a könyv nem könyv. Füzet. Füzetecske. Szeged-Fölsővárosról szóló mindössze 39 oldalnyi szösszenetgyűjtemény, nagyjában-egészében országunk 60-as – 70-es éveinek esszenciája.

A Délép egykori művezetője rendre feljegyezte gyermekkori élményeit. Olykor meg-meg jelentette a facebook Régi Szeged oldalán. Nevettünk, sírtunk, bólogattunk, miközben olvastunk. S mielőtt még a nyomdai kiadás irányába mozdulhattunk volna, meghalt. Hirtelen. A szíve megszűnt dobogni. Szeged utóbbi 50 évről mindent tudó, bölcs, intelligens kommentjeit nem olvashattuk többé, s félbe maradt az ő Fölsővárosának kiadása.

Az ígéret szép szó, ha megtartják úgy jó! Megszerveztük a kiadást.

Példás gyorsasággal létrejött kis csapat garantálta a teljes előkészítést, megjelentetést, bemutatást, terjesztést. A Dorozsmai Hagyományőrző és Kulturális Egyesület bábáskodik kiadóként a pénzügyek felett, elnöke, Deli Albin lelkiismeretes, fáradhatatlan helytállása révén. A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület - elnöke, Marjanucz László és az egyesület tikára, Gergelyné Bodó Mária tanárnő mentorálása nyomán – partnerként csatlakozott, felvállalva a terjesztést, propagálást. Pozsik László tanár lektorált, Dobayné Deák Éva tördelt. Szalay professzor az Előszót, Tóth István történész-muzeológus az Utószót írta meg. Az Innovariant Nyomdaipari Kft. jelentős kedvezménnyel vállalta a nyomdai kivitelezést. Jómagam szerveztem a kiadást, a szükséges anyagi fedezet előteremtése

érdekében a szponzorálást, a kiadvány bemutatóját a Szegedi Közéleti Kávéház Alapítvány alapító-szervezője, dr. Hekáné dr. Szondi Ildikó segítségével, előkészítettem a szerzői jog birtokosa és a felhasználók szerződését és a szerződéskötést. A szerző családja és a Régi Szeged facebook oldal néhány tagjának támogatása révén összegyűlt a kiadáshoz szükséges forrás, majd a bemutatón mintegy 60 fő vásárolt is, néhányan több példányt! Még némi előrendelés, és meglesz a fotókkal dúsított másodkiadás fedezete is. Kristó László elégedett lehet!

„Az olvasó kilencven epizód, emlék bejegyzés között lapozgathat. Mindnek az egykori Felsőváros a témája. Még a régi, lakótelepi építkezések előtti utcák arculatát karcolja fel vázlatosan a szerző. A korabeli kis boltok kínálatától, a futballmeccsek vonzó eseményeiről kapunk felvillantásnyi betekintést. Nem tipikus visszaemlékezést olvashatunk. Inkább sztorizásról beszélhetünk, de ennél mégis komolyabb műfaj: a megélt múlt iróniával vegyes felidézéséről van szó. A halászok, cipészek, korcsmárosok, kimérők egymást tisztelő, élni hagyó magatartása akár máig szóló tanulságként szolgálhatna. Ma már a szerző által felelevenített 50-es, 60-as évek Felsővárosát nem találjuk. A teljesen új településszerkezet néha még utcák nevét is feledésbe taszította. A korrajz egyik elemeként olvashatunk elmúlt idők kerékpár típusairól és a Szegeden nem csak Felsővároson (de Alsóvároson is) kedvelt galambászat fortélyairól, mely részelemek azután a Mars-Marx téri (újabban ismét Mars tér) gyülekező, találkozó helyen kulmináltak élénk vitákban. Képet alkothat az olvasó a kor nyújtotta televíziózás és rádiózás lehetőségeiről és módjáról. Talán hihetetlennek tűnik az ifjabb nemzedék számára, hogy nem minden nap volt TV program. A kertes Felsőváros még az ételkiegészítőket is pótolta az immunrendszer fejlődéséhez. A csínytevések, komizkodások is az emberiesség határain belül mozogtak. Kivéve a komoly patriotizmusról származó adó Felsőváros – Somogyi telep - Petőfi telep sárgombócos párharca alkalmával –, ahol a sár közé néha kő vagy kavics is vegyült. A szerző sok epizódban jól ütközteti a régi boltok minimál választékát a jelen kor boltjainak árugazdagságával, de a konklúzió igaz: akkor ami cukorként, lisztként, bocskorszíjként, krumpliként került a polcra, az az is volt. Biztos, minden olvasó a könnyed, ironikus másodperces emlékfoszlányok olvasatán azzal teszi le a lapokat, hogy egy kicsit betekinthezett a múltba – nem csupán Felsővároséba. Ugyanis a sörök típusai, az akkor elérhető cigaretta fajták és borok alapján országos választékot ismerhet meg. Jó szórakozást, remélem, nem teszik le idejekorán!” – zárta impresszióit Tóth István történész-muzeológus az Utószóban.

A FÜZETEK a Szeged hétköznapijainak embere által megélt, megtapasztalt hétköznapijairól „tudósítanak”, egyáltalán nem hétköznapi élményt nyújtva!

Kovácsné dr. Faltin Erzsébet

A tizedik "Móravárosi "Évkönyv

2009. június 30-án lett lezárva Gergelyné Bodó Mária szerkesztésében, Kaluczkné Venczler Mária és Pozsik László lektorálásában az az emlékkönyv, amely a Szeged Szabad Királyi Város Iparostanonciskolája és a belőle létrejött Szeged-Móravárosi Szakközép- és Szakiskola 125 éves jubileumára készült.

Azóta hagyománynak nevezhető, hogy iskolánk minden évben megjeleneti évkönyvét. 2018-ban tehát tízéves évfordulóját ünnepelehetük az évkönyv írásnak.

Tíz év távlatából visszatekintve örömmel tölt el, hogy nem adtuk fel, bár elmondható, hogy az első évek lelkesedése után érezhető volt egy visszaesés, nehezebben gyűltek az írások, a minőségi fotók, az új téma megtalálása, a szerkesztő csapat elbizonytalanodása, hogy ne nevezzük elfásultságnak. Gondolataimat csak szubjektíven tudom lejegyezni, mert a kezdetektől napjainkig meggyőződéssel tettem és dolgoztam azért, hogy az évkönyv minden évben megjelenhessen. Olyan szerencsés helyzetben vagyunk, hogy iskolánk vezetősége igyekezett minden alkalommal megteremteni a megfelelő háttérrel ahhoz, hogy az évkönyv kellő példányban megjelenhessen.

Hogyan is születtek az elmúlt évek évkönyvei? Gergelyné Bodó Mária, a kiadvány ügyeletes mozgatórugója és fáradhatatlan szerkesztője, valamikor október tájékán Feketű Bélával, iskolánk igazgatójával, egyben a kiadvány felelős szerkesztőjével történt egyeztetése után kihirdette elektronikus körlevelével formájában az évkönyv témáját, majd ezt követően személyesen kérte fel az érintetteket, a kiválasztottakat az írások elkészítésére. Első hallásra könnyen kipipálható feladatnak tűnhet, de ez távolról sincs így. Tanár kollégáktól írásokat begyűjteni sokkal merészebb kihívás, mint a szakközépiszkolás tanulóktól kész házi feladatot várni. Marika kitartó unszolásának eredményeként rendszerint összeálltak az írások, melyeket Pozsik László alapos lektorálása követett. Az írások mellé kerülő remek fotók nagy részét Meszlényi Jánosnak köszönhetjük, melyek a szalagavató során készültek. Az iskolai élet egyéb momentumait bemutató képek összeválogatása már sokkal nagyobb odafigyelést követelt, hiszen a pixelek és méretek szigorú ellenőre Bernáth Zoltán, kiadványszerkesztő kollégánk könyörtelenül visszadobálta a nem megfelelő fotókat. Miután az igazgatói köszöntő és a több nyelvre lefordított iskolabemutató is elkészült, minden összeállt, a lektorálás véget ért, a szerkesztés befejeződött, mehetett az anyag a nyomdába.

Néhány hét múltán, a frissen érkezett, még nyomdafesték illatú példányokat izgatott kíváncsisággal vehettük kézbe, illetve adhattuk át a közreműködőknek, majd kiosztásra kerültek a végzős diákok által megrendelt példányok is. A fennmaradó könyvek egy részét a ballagás napján külön standon mutattuk be, ahol

lehetőség nyílt a helyszínen történő vásárlásra is. A megmaradó példányokat örömmel ajándékoztuk iskolánk külső partnereinek, a hozzánk látogató vendégeknek, fellépő művészeknek, szakértőknek, testvériskolák képviselőinek. Büszkén mondhatjuk, hogy ezek az évkönyvek eljutottak Európa 21 országába, azokba a partneriskolákba, ahová nemzetközi kapcsolataink kötnek minket: Leonardo, Comenius, Erasmus+, Határtalanul, Norvég alap és még sorolhatnánk.

Mi az, amiben újíítottunk az elmúlt évekhez képest?

Két évvel ezelőtt úgy gondoltuk, hogy a ballagás pillanatait is beillesztve teljessé válhat a bemutatott tanév, így a díjazottak bemutatója, illetve az ott készült képek is bekerülhetnek. Mindez egy gyors és hatékony végső lezárást igényelt. Ennek köszönhetően az érettségien részt vevő végzős hallgatók már átvehették a frissen elkészült kiadványokat.

A mindenkori végzős osztályok bemutatása mellett az évkönyv egy adott téma mentén kerül megszerkesztésre. Az elmúlt években foglalkoztunk már iskolánk egykori diákjaival, nemzetközi kapcsolatainkkal, versenyeredményeinkkel, szakmáink bemutatásával.

A 2017-18-as évkönyvünket az iskolai projektek ismertetésének szenteltük, ahogyan ezt az alcím is mutatja: Tervezve szép az élet – válogatás az elmúlt évek projektjeiből. Témaválasztásunkat az indokolta, hogy elköteleztünk vagyunk a projektmódszer alkalmazása mellett. A projektmódszer olyan tanulásszervezés, amelynek középpontjában egy elvégzendő tevékenység áll. A projekt végére egy produktumot várunk el a résztvevőktől. A módszer lényege a nagyfokú szabadság: a célok kiválasztásától, a tervezéstől, a végrehajtáson keresztül, egészen a produktum bemutatásáig és kiértékeléséig. Ilyen munka mellett nem a tanulás az elsődleges cél, hanem a termék elkészítése, a tanulás észrevétlenül, szinte melléktermékként jelenik meg. Az intézményünkben minden tanév projekthéttel kezdődik a következőképpen: a kilencedikesek számára a cél a város és az iskola megismerése mellett az osztályközösség összekovácsolása; a felsőbb évfolyamok számára minden évben más célkitűzés mentén szervezzük a foglalkozásokat; a végzős évfolyamoknak csak egy napon tartunk projektfoglalkozást, melynek célja a továbbtanulás (az érettségi, illetve a szakmák felé), valamint a munka világának a megismerése.

A tanévzáró projektünk témája a tanév végéhez igazodva könnyedebb hangvételű, ugyanakkor friss információkkal szolgálva, más, nem szokványos oldalról megközelítve, felkeltheti diákjaink érdeklődését az egészséges életmóddal, az európai értékekkel és a szabadidő értelmes eltöltésével kapcsolatban.

Az évkönyvben bemutatott megvalósított projektjeink a következők: Bűnmegelőzési napok (2010), Öko-napok (2011), Hagyj kisebb lábnyomot! (2011), Szeged

híres város (2012), Együtt egymásért (2012), Sulibuli (2013), Helyünk a világban (2013), Mens sana is corpore sano (2013), Tiszta fejjel! (2014), Bűnmegelőzési napok (2014), A zűrben vagyunk (2015), Miénk itt a tér (2015), START NOW! (2015), Európa Cool-túra (2017).

Az évkönyv következő fejezetének címe: Ez történt az idei tanévben. Ez a rész néhány soros összefoglalóval és sokatmondó képek segítségével igyekszik időrendben bemutatni az emlékezetesebb iskolai pillanatok: Határtalanul! – testvériskolánkkal az aradi Csiky Gergely Főgimnáziummal; Knowing you knowing me – Erasmus+ négy partneriskolával; Október 23-a alkalmából előadott ünnepi műsorunk Déry Tibor és Faludy György műveinek, valamint korabeli táncdalok fölhasználásával mutatta be egy frissen szabadult rab és társai sorsán keresztül az 1950-es évek világát és a forradalmat; Pályaválasztási napok; Zöld alkotóházat rendeztünk a Tápai épület aulájában, az Európai Hulladékcsökkentési Hét keretében, melynek idei jelmondata „Adj új életet a tárgyaidnak!”, „A régi kutat elnézni csendben...” című, a Somogyi-könyvtár és a Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara immáron hagyományos, egy régi szakmát bemutató kiállítását.

Karácsonyi műsort; szalagavató ünnepséget; Országos Szakközépiskolai Közismereti Tanulmányi Verseny regionális fordulójának megszervezését iskolánkban; az 1848-49-es forradalom és szabadságharc emlékére rendezett ünnepi műsorban ezúttal egy, a témáról rendezett vetélkedősorozat döntőjét láthatták a nézők. A költészet napjának idei vezérmotívuma az együttműködés volt, melynek jegyében egy-egy diák és tanár alkotta párosok versengtek egymással a szakértő zsűri előtt; a természettudományos munkaközösség idén is interaktív vetélkedőt rendezett a Föld napja tiszteletére; a Szakmák éjszakája immár harmadszor. Az OSZTV és SZKTV döntőjének eredményei: kozmetikus Bús Kitty a második, a hegesztők versenyében Krizsán Péter Zoltán a harmadik, az ácsok vetélkedésében Fövényes Anikó az ötödik helyen végzett. A Nemzeti Tehetség Program támogatásával ebben a tanévben is folytattuk tehetséggondozó projektünket kozmetikustanulóink körében, melynek neve: Szépség – tudományos alapon; sportvetélkedők eredményei; a ballagás és a Tápai-díjazottak: tanárok közül Krämmer Erika, tanulók közül: Bús Kitty és Krizsán Péter Zoltán.

A Végzőseink fejezetben 15 osztály mutatkozik be fotókkal és egy-egy írással, melyből megtudhatjuk, hogyan töltötték elmúlt éveiket intézményünk falai között, és milyen kellemes emlékeket fognak megőrizni a szabadidős tevékenységek közül: kirándulások, iskolai projektek, nemzetközi kapcsolatok, élménypedagógiai foglalkozások, sporttevékenységek és diákönkormányzati programok.

A Válogatás iskolánk diákjainak irodalmi és képzőművészeti alkotásaiból fejezetben bemutattunk verseket, melyeket Gere Barbara és Rátvai Aletta írt, illusztrációkat, melyeket Horváth-Varga Krisztián, Lajos Kamilla, Dobos Tímea

Idei évkönyvünk már szervezés alatt van. Bízunk abban, hogy az elkövetkező években is sikerül évkönyvet megjelentetnünk, így öregbítve iskolánk hírnevét.

Szeged, 2018.01.02

Krämmer Erika

Katkóné Bagi Éva Az Aradi Erekllyemúzeum textilalapú műtárgyainak katalógusa

(kézirat)

A szerző textilrestaurátor, akinek 2010-ben adatott az a lehetőség, hogy egy HURO pályázat keretében az Aradi Complexul Múzeumban őrzött 1848-as ereklyék közül a textil műtárgyakat felmérje, konzerválja, és fotózásra alkalmassá tegye. E munka kapcsán készült jegyzeteit felhasználva készítette el a kéziratot 2018. évben.

Részletek a kéziratból:

Az aradi várarokban elkövetett rémtett után a vesztőhely rögtön zarándokhellyé vált és a város jövője ettől fogva a vértanúk emlékezetével kapcsolódott össze. Arad a Kiegyezésre állt készen arra, hogy méltó legyen a Kossuth által adományozott „Magyarország Golgotája” címre. A 19. század végére pedig emlékművekkel díszített tereken, a hősöknek szentelt templomban ápták a 13 tábornok emlékét és a szabadságharc eszméjét.

Lelkes lokálpatrióták kezdeményezésére 1891-től múzeum is létesült, ahol főként a szabadságharc tárgyi emlékeit gyűjtötték. Az országban hamar tudatosult, hogy a vérrel szentelt aradi földön emelt épületben lesznek a legjobb helyen apáik, nagyapáik féltve, sőt rettegve őrzött ereklyéi. Ahogy kihalt az első és a második generáció, egyre több tárgy került a Szabadságharcos Emléktárgyak Országos Múzeumába. Folyamatos gyarapodás, fejlődés közepette érkezünk el 1920-hoz és a trianoni döntés következtében a magyarság Golgotája templomostól, emlékművestől, múzeumostól eltűnt a látóköreinkből. Az emlékműveket elbonították, a templomban románul imádkoztak és az Erekllye Múzeum raktárára is lakat került. Az egymást követő generációk mára már el is feledték, hogy Aradon

egyszer létezett egy Ereklýe Múzeum, ahol ki tudja, milyen kincsek találhatók. Hosszú csend után a 2010-es év hozott emberi zsvajt az újra meg újra Csipkerözsika álomba zuhanó gyűjtemény életébe.

A Maros partján egy hatalmas zöld park közepén találjuk az 1913-ban átadott Kultúrpalotát, melyen jelenleg a Zeneakadémia és a Múzeum osztozik. Megkerülvén az épületet, egy rejtekajtón kopogva, a belső udvaron áthaladva, egy ráccsal védett kétszárnyú ajtóhoz jutunk, mely mögött nyílik álmaink terme, ahol jelen pillanatban a szabadságharc egykori emlékei alusszák örök álmukat. Belépés után a félhomályhoz alkalmazkodó szemünk omladozó, salétromos falakat véltek felfedezni, azok előtt különböző méretű szobrok bontakoztak ki, felöltöztetett kiállítási bábuk néztek ránk.

Élre állított, keretezett képek foglalták el az egyik oldalt, míg a középső részen vitrines tároló szekrények sorakoztak. A vitrinekben egykori tulajdonosaik neve köré csoportosítva vegyesen elhelyezett tárgyakat láttunk, melyek az omladozó vakolat okozta por és idő homályába burkolózva vártak bennünket.

A másfél évszázadot átívelő raktározás során a fa, fém, és egyéb anyagokból készült tárgyak mellett a textílből készült mőtárgyak sínylették meg legjobban a tárolást. A textíli tárgyak vegyes környezetben, fény és porhatásnak kitéve tárolódtak. A raktár fala salétromos, a vakolat omlik, ezért rendkívüli mennyiségű por keletkezik.

A tárgyfotók esztétikus elkészítésének elengedhetetlen feltételeként a textíltárgyakat portalanítottuk, majd szükség szerint lágyítottuk, és eredeti formáját visszaadtuk. Ez után a fotóssal együttműködve elkészült a tárgyfotó. A jó minőségű, értékelhető fotó elkészítése érdekében minden típust más módon kellett fényképezni. A zászlókat megfelelő nagyságú lapra kellett teríteni, és fektetve fotózni. Az egyenruhákat szabó babára öltöztettük, a fejfedőket kitömtük, és így tovább. A fotózás után fotószámmal ellátva a tárgy méreteit, stílusjegyeit írásban rögzítettük, és előzőleg megtisztított vitrinben, vagy megfelelő nagyságú dobozban savmentes papír között biztosítottuk a további tárolási feltételeket.

A rúdon levő zászlók rúdjukra csavarva, átlátszó celofánba tekerve, álló helyzetben voltak elhelyezve a raktárban. A festett zászlók rendkívül kiszáradt, töredezett állapotban voltak. A középfestmények töredezetek, hasadozottak, hiányosak. Fotózás és konzerválás céljából kitekertük, majd a zászlók méretének megfelelő síkfelületre fektettük őket. Konzerválás, fotózás után a zászlók törekeny állapota miatt rúdon levő további tárolásuk azok megsemmisülését okozná, ezért a rúdról leválasztva, kifektetve tároljuk őket a továbbiakban.

A jelenlegi raktártérben kialakított 200 cm széles polcon, szilárd, könnyű papír dobozban (120cm X 150 cm X 5 cm), savmentes papír között, fénytől, portól elzárva raktározódnak a zászlók.

Az egyéb textiltárgyakat szakszerűen csomagolva visszahelyeztük a tároló vitrinekbe, nyomtatott magyar nyelvű feliratokkal ellátva, mivel a helyi személyzet ragaszkodik a meglévő raktárrend megtartásához. A textilanyag feldolgozását tárgycsoportok szerint végeztük.

A katalógusban viselettípusok szerint csoportosított sorrendben összesen 317 db textiltárgy szerepel részletes méret, szín, anyag, állapot leírással: 12 zászló, 126 koszorúszalag, 30 egyenruha, 31 csákó, fejfedő, 34 kardbojt, öv, tarsoly, erszény, keszkenő, kendő, egyéb textil.

A tárgyak nagy részének tudjuk az eredeti tulajdonosának nevét is, ami különösen értékessé teszi azokat számunkra. 170 év távlatából süt ránk az a mérhetetlen fájdalom, amint az egyenruháiktól és méltóságuktól megfosztott tábornokok felveszik a rabruhát, és lehajtott fejjel a várbörtön celláiban tengetik hátralévő életüket és reménykednek valamiben – csak mi tudjuk, hogy nem volt hiába.

Megtörtént a tárgyfotózás, ami alapja lehet egy nyomtatott anyagnak, melynek során az érdeklődő közönség virtuális képet kaphat a szabadságharc máig ismeretlen relikviáiról. Ha már az eredeti tárgyak határon kívülre kerültek, használjuk ki a technikai fejlődés adta lehetőségeket, és legalább virtuálisan hozzuk haza őket, hiszen az itthoni közönség érti igazán az üzenetet akár 170 év távlatából is.

Részlet a katalógusból:

A fotókat Dömötör Mihály fotóművész készítette.

18;1522. Batthyány Lajos sapkája

Fejbőség: 57 cm, m.: 15 cm Fémzárl és sötétkék fonalból horgolással kialakított forma, világos színű bőrrel bélelve. Feje búbján fémszállal behúzott gomb díszíti.

Fejbőség: 57 cm, m.: 15 cm

Fémzárl és sötétkék fonalból horgolással kialakított forma, világos színű bőrrel bélelve. Feje búbján fémszállal behúzott gomb díszíti.

A bélés belő felén tintaceruzával felirat:

„DOMONKOS ...KY GRÓF KÁROLYI GYÖRGY KÖNYVTÁRNOK A SAPKÁT 1849-TŐL MINT EREKLYÉT ŐRIZTE, S KEVÉSSEL HALÁLA ELŐTT NEKEM AJÁNDÉKOZTA. AZT ÁLLÍTVÁN, HOGY EZ VOLT SZEGÉNY BATTHYÁNYI LAJOS FEJÉN KIVÉGGÉSEKOR. WALTER GÉZA”

19; 1527. Süveg

Fejbőség: 54 cm, m.: 18 cm

Lengyeles sapkaforma, fehér hernyóselyemmel borítva, lapos sapkatetővel. Oldala és teteje me-revített. A sapkát növényi motívumok díszítik domború ezüsthímzéssel kialakítva. Miczyslav Woroniecki honvéd alezredes tábori sapkája.

20; 2184. Sapka (Kossuth)

Fejbőség: 60 cm, m.: 18 cm, rojt: 21 cm

Fekete bársonyból, hat részből szabott házi sapka, pereme fekete fonallal, domború hímzéssel díszítve, tetején golyó gombból 21 cm-es rojt, bőrrrel és selyemmel bélelve. Oldalán nemzetiszínű szalaggal felerősített és három viaszpecsétellátott, névjegyre írt francia nyelvű tanúsítvány, melyet Ruttkayné Kossuth Lujza állított ki Basso Arnoux, Kossuth háziorvosa számára. A tanúsítvány igazolja, hogy ezt a sapkát Kossuth Lajos Turinban viselte élete utolsó napjaiban.

Katkóné Bagi Éva

Osztrák tartományból magyar vármegyék

Marjanucz László könyve a Temesi Bánságról

Marjanucz László történész, egyetemi docens, a szegedi egyetem bölcsészkarának modernkori magyar történelmi tanszékének vezetője, a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület elnöke, a Szeged folyóirat szerkesztőbizottságának tagja, a dél-alföldi helytörténelmi kutatások meghatározó alakja. Önálló kötetben foglalta össze a szegedi zsidó polgárcsaládok tizenkilencedik századi történetét (1988), valamint Magyarcsanád (2000) és Gyálarét (2016) történetét. Az elmúlt években kutatásainak két fontos iránya van: koordinálja a Hódmezővásárhely-monográfia aktuális kötetének munkálatait és szerkeszti azt, valamint szorgalmasan vizsgálja a Temesi Bánság múltját.

Utóbbi kutatási területe eredményei egy részének összefoglalását adja a nemrégiben megjelent A Temesi Bánság vázlatos történelmi útja. 1716–1848. Osztrák tartományból magyar megyék című kötete. A könyv Makón jelent meg, a nyugalmazott makói múzeumigazgató, Halmágyi Pál szerkesztésében kiadott Arad, Csanád, Torontál vármegyei füzetek című sorozat első darabjaként. Itt érdemes

megjegyezni, hogy Makón a helytörténet művelésének egyik eszköze egy kiadványsorozat megjelentetése. A két világháború között a Csanádvármegyei Könyvtár, majd a Makói Múzeum Füzetei sorozat, a rendszerváltozást követően pedig a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége makói csoportja, az Erdei Ferenc Társaság és a Szirbik Miklós Társaság adott ki hasonló köteteket. Úgyhogy – már csak ezen értékes hagyományokból következően is – jelen kezdeményezés mindenképpen üdvözlendő!

Marjanucz László könyvében a Temesi Bánság (1716–1779) létrejöttének körülményeit példás részletességgel ismerteti, s külön kiemelendő azon törekvése, hogy a Bánság történeti fogalmát több tudományterület és elmélet felől közelítve igyekszik meghatározni. A török kiűzése után a Bánság nem a magyar állam részeként, hanem a Habsburg-uralkodó magántartományaként került kormányzásra – közvetlenül Bécsből, egy Temesvárott székelő „tartományi elnöknek” nevezett tisztviselő által.

A bécsi udvar tizennyolcadik századi bánsági telepítési politikáját a szervezett német kolonizáció jellemezte, amelynek alapelve az volt, hogy katolikus vallású és nem magyar etnikumú népesség kerüljön a térségbe: a régióban élő ortodox felekezeti szerb és román lakosság mellé. Ezzel párhuzamosan megindult a terület infrastrukturális fejlesztése, vagyis – elsősorban biztonságpolitikai okokból – az úthálózat megújítása, illetve kiépítése, valamint az iparosítás. A Bánság területén – amely akkor ismét a Magyar Királyság része lett – 1779-től Temes, Torontál és Krassó vármegye kezdte meg működését. Ezzel elhárult az akadály a magyarok betelepülése előtt.

Marjanucz László kötetében áttekinti a Bánság 1716 és 1848 közötti történetét közigazgatás-, politika-, gazdaság- és társadalomtörténeti dimenzióból, de nem hagyja ki az egyház-, oktatás- és művelődéstörténeti momentumokat sem. Hangsúlyozza a régió multietnikus jellegét is, hiszen a magyarok, románok, szerbek és németek mellett még kisebb számban franciák, bolgárok, szlovákok, csehek, sokácok, zsidók stb. is éltek a területen.

De mi indokolja a kötet recenziálását?

Túl a szerző személyén az is, hogy a mai Szeged egy része (Újszeged és Szőreg városrész) a Bánság területén fekszik. Ennél azonban lényegesebb, hogy Marjanucz László – Bálint Sándor nyomán – rámutat arra, hogy a tizenkilencedik századi szegedi kirajzások elsődleges iránya éppen a Temesköz volt, s a „szögedi nemzet” jelentős része bánsági (ma többnyire Romániához tartozó) falvakban telepedett le. A Temesi Bánság története tehát részben a szegediek története is.

Marjanucz László könyvének alapját – derül ki a lábjegyzetekből – az eddigi magyar és német nyelvű szakirodalom eredményei, valamint a szerző által föltárt

budapesti és bécsi levéltári források tartalomelemzéseit képezik.

Csak sajnálni lehet, hogy a kötetben nincs sem kutatástörténeti áttekintés, sem módszertani (a fölhasznált levéltári anyagokat röviden ismertető) egység, de még a bibliográfia is hiányzik. Örvendetes ugyanakkor, hogy gazdag és igényes képek illusztrálják a kiadványt, illetve, hogy három (Temes, Torontál és Krassó megyét ábrázoló) térképmelléklet egészíti ki. Ugyancsak elismerően kell szólni a szerb, román és német nyelvű rezümékről is, amelyek a könyv eredményeinek a szomszédos országokban élő kutatók számára való hozzáférhetőségét biztosítják. Összességében Marjanucz László könyve szakmailag megalapozott és korrekt összefoglalását adja a Bánság tizennyolcadik–tizenkilencedik századi történetének. A kötet nemcsak a Dél-Alföld, de kifejezetten Szeged történetéhez – elsősorban a régióközponttá válásban versenytárs (és végül „győztes”) Temesvárral való gyakori összehasonlítások révén – is fontos adalékokkal szolgál.

(Marjanucz László: A Temesi Bánság vázlatos történeti útja. 1716–1848. Osztrák tartományból magyar megyék. Makói Múzeumért és Kultúráért Alapítvány, Makó, 2017. /Arad, Csanád, Torontál vármegyei füzetek, 1. köt./ 137 old.)

Megjelent: Szeged folyóirat 2018. novemberi számában

Miklós Péter

Pintér István - Ifj. Pintér István A Románia elleni háború 1917-től a bukaresti békéig

Két évvel ezelőtt jelent meg Pintér István első könyve, melyben az 1916-os erdélyi román betörés eseményeit ismertette meg az érdeklődő olvasókkal. Hiába múlt el 100 év, Székelyföld kiürítése, lakóinak szenvedése ma is sajnó seb mindannyiunk lelkében. A hitszegő támadás a védtelen terület ellen könnyű győzelmet ígért a támadónak, ám számunkra Bukarest s szinte egész Románia elvesztésével ért véget.

A most kiadott második könyv – melyet fiával, ifj. Pintér Istvánnal közösen írtak - innen folytatja a romániai fronton zajló diplomáciai és katonai események ismertetését. A harmadik éve dúló háborúban már százazrek estek el a harcoló felek mindkét oldalán. A hátszörzrgrk lakossgrgá nélkülözött, különösen a cári

Oroszországban volt súlyos a helyzet. 1917 februárjában Szentpéterváron kitört a forradalom. Napok alatt megbukott a cári rendszer, és az országban az Ideiglenes (polgári) Kormány és a Lenint követő bolsevikok között kettős hatalom alakult ki. Úgy tűnt, a hatalmas orosz medve kiesett a világméretű küzdelemből.

A most ismertetett történeésekről olvashatunk részletesen a kötet első részében. Érdekesekek a diplomáciai boszorkánykonyhák machinációit bemutató oldalak, hiszen minden hatalom a saját érdekeinek, céljainak megfelelően próbálta befolyásolni az eseményeket.

Az USA még nem lépett be a háborúba - ez majd csak 1917. április 6-án, a Németországnak küldött hadüzenettel történt meg - sőt békeközvetítő szerepet játszott. Az antant tengeri blokádjának megtörése és Anglia térdre kényszerítése szándékával a német vezetés megindította 1917 februárjában a kiterjesztett tengeralattjáró támadásokat. Az Európába - főleg Angliába - irányuló amerikai szállítmányok elsüllyesztése kezdetben komoly nehézségeket okozott. A Központi Hatalmak reménykedtek, hogy ez és az orosz válság könnyíti helyzetüket. 1917. április elején azonban - az amerikai hajók elsüllyesztése miatt - az USA az antant társult hatalmaként belépett a háborúba. Kimeríthetetlen erőforrásai miatt ez döntő fordulatot jelentett. Az orosz Ideiglenes Kormány is - az antant erőteljes nyomására - tovább folytatta a háborút. Az 1917. június végén megindított ún. Kerenszkij-offenzíva azonban súlyos kudarccal végződött. Ez volt a világháborúban az orosz hadsereg utolsó támadása. Galíciától délre is összeomlott az orosz-román közös támadás és a német és osztrák - magyar csapatok benyomultak Moldvába. Ezekről a harcokról is izgalmas részleteket olvashatunk a könyv második fejezetében, ahol színes térképek is segítik az olvasó eligazodását.

Az utolsó fejezet a keleti front küzdelmeit lezáró Breszt-Litovszkban és Focsaniban aláírt fegyverszüneti szerződések ismertetése. Az utolsó oldalakon pedig az 1918. május 7-i bukaresti békeszerződés I. és II. fejezetének szövegét olvashatjuk.

A kötet szerzői őszintén leírják saját véleményüket is a szerződésről. Az olvasó - ismerve a háború befejezése utáni eseményeket - nem tagadhatja meg tőlük együttérzését.

A történelem iránt érdeklődő olvasó ismét sok - eddig homályban maradt - részletet ismerhetnek meg Pintér István és fia könyvéből a száz éve befejeződött I. világháború történetéből.

Halmágyi Pál

Ábrahám Vera - Urbancsok Zsolt: Szegedi Judaisztikai Közlemények

„Szegedi Judaisztikai Közlemények” néven a Szegedi Zsidó Hitközség és dr. Birnfeld Sámuel Könyvtárának kiadványa 2016-ban indult útjára. Első darabunk még Könyvtári Tudományos Füzetek néven jelent meg.

Periodikánk szegedi és vonzaskörzetébe tartozó zsidóság múltjával foglalkozik. Felmenőink élete, közösségünk történelme, sorsa, tudományos, gazdasági, kulturális, oktatási, művészeti (és még sorolhatnám!) élete gazdag témát szolgáltat. Emellett a Szegedi Zsidó Hitközség Archívumának ritka iratai, ugyanúgy a családi levéltárak, az orális történelem még nem publikált darabjai mind közreadásra várnak.

Lednitzky András elnök úrral együtt fontos feladatunknak tartjuk a múlt színvonalasan publikált megőrzését jelenünk és a jövő nemzedéke számára. A tudományos kutatások közlésével új ismereteket adhatunk, és ezzel sorozatunk a zsidó tudományos élet aktív részévé válik. E törekvésből fakadó elhivatottsággal hoztuk létre ezt a, remélhetőleg hosszú évekig funkcionáló, kiadványt.

Kezdeményezésünk aktív együttműködő partnerei a Rabbiképző Zsidó Egyetem Kaufmann Dávid Kutatócsoportja, továbbá a SZTE-BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszéke.

Sorozatunk tervezett tartalmáról és célunkról röviden. (Leendő íróinknak néhány gyakorlati tudnivaló következzen!)

A füzet arculata állandó, A/5-ös méret. Terjedelme változó, 20–50 A/5-ös oldal. A füzet egy vagy két tanulmányt, bevezetőt, ajánlást tartalmaz. Angol nyelvű rezümét köszönettel fogadunk. Évente (anyagiak függvényében) 2–4 füzetet tudunk kiadni, emellett internetes megjelenésével foglalkozunk.

Dr. Bányai Viktória szerkesztőségi tag sorai az első kiadványunkból: „Amikor 1858-ban Löw Lipót rabbi elindította Szegeden – valójában egy 1844-es próbálkozás után újraindította – a Ben Chananja folyóiratot, akkor első fecskének számított: nem jelent meg Magyarországon más zsidó periodika. A német nyelvű lap gyorsan meghatározó fórumává vált mind a hazai zsidó tudományosságnak, mind az egyes közösségekről, a zsidóság belső vitáiról és a kifelé, az emancipáció eléréséért vívott küzdelemről szóló híradásoknak; illetve alapvető forrásává mindezen témáknak az utókor számára. Száz feletti közreműködő kapcsolódott be az évek folyamán – az 1867 végi megszűnésig – Magyarországról és a Habsburg Birodalom más területeiről. Közel száz évvel később, egy magyarországi zsidó folyóiratokban újra szegény időszakban, 1954–55-ben szintén Szegeden szerkesztette Schindler József rabbi a Vidéki Rabbikar Körlevele című, csupán sokszorosításban megjelent periodikát. Saját korának zsidó közösségeiről

– a Ben Chananja-hoz hasonlóan – elsőrangú történelmi forrás. A nagy elődök előtt is tisztelegve, és Szeged úttörő szerepét újra felvállalva indul útjára a Szegedi Judaisztikai Közlemények (...) Ábrahám Vera sok éves munkával hozza felszínre és teszi közzé a szegedi zsidóság történelmi forrásait, emlékeit: a Hevra Kadisa Aranykönyvét, Löw Immanuel sírverseit, a szegedi zsidó temetők történetét és adatbázisát, egyletek működését, családtörténeteket. Ezt folytatja most új formában, és teremt teret másoknak is erre. A szegedi és Csongrád megyei zsidóság gazdag örökségéből van még mit felszínre hozni.

Periodikánk eddig megjelent számai, a Szegedi Judaisztikai Közlemények sorozat eddig megjelent füzetei:

1. Ábrahám Vera: A Szegedi Löw-Könyvtár sorsa. Mit mondanak a megmaradt iratok? I. rész (Szeged, 2016) Könyvtári Tudományos Füzetek sorozatnéven
2. Fodor Péter: Szemelvények a csongrádi zsidóság történetéből (Szeged, 2017)
- Kiss Endre: Balázs Béla és akiket érdekel (Szeged, 2017)
3. Bányai Viktória: A Szegedi Zsidó Hitközség tulajdonában lévő textiltárgyak: feliratok, adományozók (Szeged, 2017)
4. Szabó Attila: Megemlékezés Gerle Jenő szegedi gyógyszerésről (Szeged, 2017)
5. Családkutatás a Szegedi Zsidó Hitközségben: Pollák-család példáján (Szeged, 2018)
6. Ábrahám Vera-Urbancsok Zsolt: A Szegedi Orthodox Imaegylet története (Szeged, 2018)

Örömmel várjuk írásaikat a Szerkesztőségbe! Ebben az évben indult útjára, és folyamatosan töltjük fel azt a honlapot, ahol a Rothschild Alapítvány jóvoltából kutathatóak a Szegedi Zsidó Hitközség Archívumának dokumentumai. (2019. dec. 31-ig fejezzük be) A projekt vezetője Ábrahám Vera, a honlap még módosítás alatt van. <http://szegedjewisharchive.org>

Ábrahám Vera
sorozatszerkesztő

Zeitler Ádám: Útikönyv Makóról

2018 decemberében jelent meg egy útikönyv Makóról. A város a fürdő és a Makovecz-épületek miatt egyre népszerűbb mind a hazai, mind a külföldi (román, szerb) turisták körében. Azonban idáig nem adtak ki még olyan összefoglaló jellegű művet, amely elsősorban a Makóra látogató vendégeknek szól. A

kötet 80 oldalas, 52 színes fotót tartalmaz, hat fejezetből áll. Az első fejezetben egy rövid összefoglalót olvashatunk Makóról, amely a legfontosabb információkat tartalmazza (népesség, gazdaság, társadalom, közlekedés). A következő rész Makó történetét ismerteti röviden, kiemelve a legfontosabb eseményeket. A város neve mára összeforrt Makovecz Imre világhírű építész nevével, közel egy tucatnyi építmény tervei fűződnek hozzá. Emiatt egy külön fejezet szól a Makovecz-építményekről, kronológiai sorrendben, fotókkal illusztrálva. A leghosszabb, közel húsz oldalas fejezet a város ismertetését tartalmazza, a különböző településrészeket egy-egy séta keretében ajánlja felfedezni a látogatóknak. Makóra azért is érdemes ellátogatni, mert a környékbeli kistelepülések is rejtegetnek gyöngyszemeket. Ezekről külön fejezetben olvashatunk. Megismerkedhetünk Kiszombor, Óföldsé, Magyarcsanád és Csanádpalota különleges nevezetességeivel. Az utolsó részben pedig hasznos információkat találhatunk: orvosi ügyelet címét, rendelési idejét, a gyógyszertárak felsorolását. Továbbá, hogy milyen rendszeres programokat érdemes megtekinteni a városban, hol lehet megszállni, milyen vásárlási lehetőségek vannak. Az útikönyv megjelenésével egy hiánypótló kötet jött létre, bízom benne, hogy minél többen fognak Makóra látogatni a jövőben, és érdekes információkkal gazdagodnak, ha a város felfedezéséhez segítségül hívják ezt a kiadványt.

Zeitler Ádám

Makó, Espersit - ház

IV. Tagságunk

Bemutatkozik Pitvaros, a 2019. évi közgyűlés helyszíne

A hontalanság évei 1947 – 1949

A csehszlovák – magyar lakosságcsereére emlékeztünk Pitvaroson

A falut 1470-ben említi először oklevél „Pythwaros” néven. A török hódoltság alatt elpusztult. Területe 1755-től kincstári kezelésű bérföld lett.

A mai község 1816-ban létesült nagylaki evangélikus szlovák zsellérekből. A királyi kamara által rájuk rótt, rosszul jövedelmező dohánytermesztés megtagadása után 1843-ban területének kétharmadát elvették, s ott két új falut alapítottak: a mai Csanádalbertit és Ambrózfalvát. Munkát keresni – tavasztól őszig – Dunántúlra és Felvidékre is eljártak.

A II. világháborút követő csehszlovák – magyar lakosságcsere jelentősen megváltoztatta a település etnikai összetételét, hiszen szlovákságának háromnegyede áttelepült – 655 család, 2442 személy.

A katolikus templomban tartott ökomenikus istentisztelet után Dr. Tóth István történész-muzeológus, a szegedi Móra Ferenc Múzeum munkatársa mondott ünnepi beszédet a kopjafánál, majd emlékfá ültetésére került sor. Ezen szomorú esemény 70. évfordulójára emlékeztünk – községi szinten – 2017. június 24-én Pitvaros Község Önkormányzata és a Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat szervezésében.

A résztvevők végül megtekinthették Fuzik János lakosságcsereéről készült filmjét. A film ugyan feltépte a régi sebeket – hiszen a szereplők nagy része már nincs az élők sorában, de leszármazottaik, hozzátartozóik jelen voltak a vetítésen – de egyben segített emlékezni is, elgondolkodni az akkori eseményeken és azok következményein.

Rendezvényünket megtisztelték jelenlétükkel az Országos Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat vezetői, valamint Vezekény, Diószeg és Gúta képviselői is. Pitvaros község Önkormányzata 2017. szeptember 21-én Gúta városával testvértelepülési megállapodást kötött.

Iskolánkban – Petőfi Sándor Általános Iskola – 2017. december 13-án, egy helytörténeti vetélkedő keretében emlékeztünk meg a csehszlovák – magyar la-

kosságcsere 70. évfordulójáról.

A gyerekeknek PPT prezentációt kellett készíteni és bemutatni. Évfolyamonként két, egyenként négy fős csapat indulhatott a megmérettetésen. Tanulóink komoly felkészültségről tettek tanúbizonyságot, ami nem könnyítette meg a szigorú zsűri munkáját. Célunk az volt, hogy diákjaink – természetesen életkoruknak megfelelően – megismerjék azt a szomorú eseményt, amely generációról generációra nyomot hagyott és hagy mind a mai napig a Csehszlovákiából áttelepített magyarok és a Magyarországról kitelepült szlovákok és utódaik emlékezetében.

Mit jelentett hontalannak érezniük magukat egy új hazában, számukra idegen környezetben, idegen emberek között?

Mi mindezt már csak a történelemkönyvekből, valamint a még kevés túlélő visszaemlékezései alapján ismerjük, és próbáljuk átélni mindazt, amit nekik akkor a saját bőrükön kellett megélniük. Hiszen más a megírt és más a megélt történelem. Ezúton is szeretnék köszönetet mondani fő támogatóinknak: Pítvaros Község Önkormányzatának, a Szlovák Nemzetiségi Önkormányzatnak, az Iskolánk és Óvodánk Gyermekéiért Alapítványnak, valamint a Szülői Munkaközösségnek, akik értékes díjakkal és jutalmakkal hálálták meg diákjaink lelkiismeretes munkáját és szorgalmát.

Összefoglalva elmondható, hogy a megemlékezések mély és maradandó nyomot hagytak mind a résztvevőkben, mind a versenyző gyermekekben, hiszen kutatómunkájuk eredményeként jobban megismerték településük történetének e szomorú fejezetét, s ismereteiket másokkal is megoszthatták.

Kocsis Pál

Kitüntetettjeink 2018-ban

Ormos Zsuzsanna

2018-ban Honismereti Munkáért Emlékérem kitüntetést kapott.

1947-ben Hódmezővásárhelyen született. Középiskolai tanulmányai után a

Szegedi Tanárképző Főiskolán, majd a JATE Bölcsészettudományi Karán szerzett tanári diplomát. 40 évig tanított szülővárosában, egy helyen, a Kalmár Zsigmond Ipari Szakközépiskola és Szakiskolában. Első számú feladatának a pedagógus munkát tekintette, a közéleti tevékenységei is ezt a célt szolgálták. A Városvédő Egyesület tagjaként az ifjúsági tagozat munkáját irányította, számos helytörténeti ismeret feldolgozására ösztönözve a diákokat. Részt vett a 2000-ben kiadott Hódmezővásárhely ipari szakképzésének története című könyv írásában, szerkesztésében, mint társszerző. Tagja a „Tájak, korok, múzeumok” Egyesületnek és a hódmezővásárhelyi Szeremlei Társaságnak. A Csongrád Megyei Honismereti Egyesületben 2007-től tevékenykedik. Érdeklődési köre elsősorban a művészettörténet és a képzőművészet – különösen a grafika iránt erős a vonzódása –, így ennek megfelelő feladatokat vállal. Részt vesz egyesületi kirándulásokon, honismereti akadémiákon, amelyekről tudósításokat is írt. 2010-ben az egyesület jubileumi kiállításának tervezésében és megvalósításában nagy munkát végzett. Grafikai kiállításai az egyesület tagjai számára esztétikai és művészeti élményt jelentenek. Rajz szakos lévén több alkalommal vett részt művésztelepeken. Szakmai fejlődését, látásmódját, a grafika iránti szeretetét a gyulai telepvezetők irányító munkájának köszönheti. Különösen hatott rá Morvay László festőművész, aki magas szintű szakmai tudással és ragyogó pedagógiai érzéssel „terelte” a sokszorosító grafika felé. A hidegtű számára a leheletfinom vonalak és a festői, lágy tónusok megvalósítója, mellyel nyugalmat, szeretetet, finom érzéseket lehet kifejezni. A barna szín pedig melegséget ad.

Témáit a természetből meríti. Kedvenc motívumai a fák, nyesedékek, gyökerek, melyek görccseikkel, ágaikkal, formáikkal emberi mozdulatokat, jellemeket, karaktereket jelenítenek meg. Honismereti „bolyongásai” során bőven van lehetőség a természeti motívumok megfigyelésére, rögzítésére.

Kiállításai:

1985 óta szerepel tárlatokon, így Gyula, Szeged, Makó, Hódmezővásárhely, Kecskemét, Kaposvár, Budapest voltak a jelentősebb állomások. Több mint 15 éve vesz részt Szentesen a „Rejtelmek, ha zengenek...” Alkotó pedagógusok tárlatán, ahol több alkalommal is szakmai díjjal ismerték el tevékenységét. Egyéni bemutatkozásra 1996-ban került sor először, ezt azóta már több követte. Többek között: Szentesen, Makón, Mindszenten, Szegváron, Hódmezővásárhelyen, Algyőn, Szegeden, Budapesten, Tihanyban az Apátság Rege kávéházában, 2015-ben újra Hódmezővásárhelyen a felújított Görögkeleti templomban, 2016-ban Csongrádon, 2017-ben és 2018-ban az Alkotó honismerők kiállításain.

Díjai:

2003-ban Hódmezővásárhely Önkormányzata Díja

2006-ban különdíj az Alkotó pedagógusok tárlatán
2007-ben Szentes Város Önkormányzata Alkotói Díj
2008-ban II. díj az Alkotó pedagógusok tárlatán
2009-ben a Pedagógus Szakszervezet Csongrád Megyei Szervezetének Díja
Munkáját a Honismereti Szövetség 2010-ben emléklappal ismerte el.
Jelentős részt vállalt a Makón megrendezett Országos Honismereti Akadémia szervezésében 2016-ban. Többek között a szentesi kirándulás vezetője volt. Segített a megyei Alkotó honismerők kiállítás megvalósításában. 2017-18-ban a Honismereti Szövetség által szervezett Kiegyezés és a dualizmus kora című Kárpát-medencei középiskolai művelődéstörténeti vetélkedő képzőművészeti kérdéseinek kigondolásában, majd a jutalmazott diákok idegenvezetésében.

2018-ban a Honismereti Szövetség Emléklapját kapták:

Dr. Antal Tamás Róbert

A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán az Európai Jogtörténeti Tanszék egyetemi adjunktusa. Szakmai érdeklődésének főbb területei: a magyar és az egyetemes jogtörténet, különös tekintettel a polgári és a népi demokratikus korra (19-20. század); a magyar büntető anyagi jog és eljárásjog; a magyar közjog, különös tekintettel az igazságszolgáltatási szervezetre, a népképviselői szervek és a kormányzati szintű igazgatás működésére, az államhatalmi szervek egymáshoz való viszonyára, valamint a helyi önkormányzatokra; az Európai Unió joga. Az MTA köztestületi tagja, a Szegedi Akadémiai Bizottság Állam- és Jogtudományi Szakbizottságának tagja, a SZAB Állam- és Jogtudományi Szakbizottság Gazdasági Jogi Munkabizottságának tagja, a hódmezővásárhelyi Szeremlei Társaság tagja, tisztségviselője. A hódmezővásárhelyi Emlékpont elektronikus folyóiratának, az Emlékeztetőnek szerkesztő bizottsági tagja. 2013-tól a CSMHE tagja, 2014-től Felügyelő Bizottságának tagja. Jelenleg az egyesület jogi tanácsadója.

Berencsiné Dudás Katalin

Az egri Tanárképző Főiskola magyar-történelem szakán szerzett diplomát. Járdánházán kezdett tanítani. 1989 januárjában családjával Csongrádra költözött. A Kossuth Lajos Általános Iskolában (ma Nagyboldogasszony Katolikus Általános Iskola) tanított nyugdíjazásáig. A történelmet és a helytörténetet megszerettette tanítványaival. Rendszeresen részt vettek tanulmányi versenyeken. Országos döntőbe kerültek a Mátyás vetélkedőn, a Rákóczi vetélkedőn, a Kossuth vetélkedőn. Forгатókönyveket írt az ünnepekre és jubileumi rendezvényekre, amelyeket be is tanított a diákoknak. Helytörténeti kirándulásokra és vetélkedőkre

készített fel. Kezdetektől segítője a Csongrádon rendezett megyei honismereti vetélkedőknek. Kutatta és megírta az Alföld Néptánc Együttes 20 éves munkásságát. A 150 éves iskolájáról kiadott könyvnek és a DVD-nek a főszerkesztője volt. A Csongrádon rendezett programok állandó segítője.

Gulácsiné Somogyi Ilona

Makón született. Államigazgatási Főiskolát végzett, igazgatás szervező a szakképesítése. Képesített könyvelő, tervező és statisztikus. Pályázatírást tanult. 2009 júniusától rokkantnyugdíjas. A közigazgatásban dolgozott 32 évig, az ifjúsági mozgalomban 5 évig. Dolgozott pénzügyi, titkársági, személyzeti ügyintézőként és 19 évig jegyzőként. 2010 tavaszán lépett be a Csongrád Megyei Honismereti Egyesületbe. A pályázatírásban, a pénzügyekben, a jegyzőkönyvvezetésben segít. 2010 decemberétől az egyesület ellenőrző Bizottságának tagja, elnöke.

Némethné dr. Balázs Katalin

A szegedi Gábor Dénes középiskola tanára. A hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Gimnáziumban tett érettségi után magyar-orsz szakon végzett a szegedi József Attila Tudományegyetemen. Később elvégezve az angol szakot, az angol tanításával és sikeres pályázatok segítségével bejárta Európát. A közoktatás-vezetői szak elvégzése és a pedagógus szakvizsga is gyarapította tudását. Kiemelt szakterülete az anyanyelvápolás, az országos versenyeken sikereket hozó tehetséggondozás, a szakköri munka. Számos megyei és országos továbbképzést, tábort, versenyt szervezett. 2009-ben Kazinczy-díjat kapott. Az anyanyelvápolás a honismereti tevékenység része, a jó programok és a baráti közösség vonzotta 2014-ben a Csongrád Megyei honismereti Egyesületbe, ahol szívesen vesz részt a rendezvényeken, előadásokat tart, cikkeket ír. Az egyesület támogatásával szervezi november hónapokban a magyar nyelv napja alkalmából középiskolásoknak a regionális anyanyelvi vetélkedőt és a gálaműsort.

A Honismereti Szövetség által kiírt Országos honismeret-helytörténeti pályázat végeredménye 2018-ban: **Erdélyi Mónika Villó** különdíj. A pályamű címe: Egy „Hangyás” a paprikabeváltó élén – Dank Viktor és a Szegedi Paprikabeváltó

Gergelyné Bodó Mária 2018. júliusban a Kazinczy-alapítványi Bizottság által adományozott Kazinczy-jutalomban, november 13-án az Anyanyelvápolók Szövetsége országos anyanyelvi pályázatán dicséretben részesült.

Némethné dr. Balázs Katalin

Sátoraljaújhelyen rendezték meg 2018-ban az Édes anyanyelvünk verseny országos döntőjét. A szónokversenyként is emlegetett rendezvény a legnehezebb anyanyelvi verseny hazánkban. Némethné dr. Balázs Katalin a versenyen elismerést vehetett át többéves felkészítő munkájáért. Ezt minden évben két pedagógus kapja meg - őt második alkalommal tüntették ki, hiszen immár 22 érmes diákkal büszkélkedhet.

Kovács Lajos István

Kovács Lajos István a Honismereti Szövetség országos honismereti és helytörténeti pályázatán vette át Az én városom Mind-szent....című munkájáért az oklevelet, melyet a Honismereti Szövetség elnöke, Debreczeni - Droppán Béla és Végső István titkár adott át 2018.december 14-én Budapesten.

Tóth István Tömörkény-díjat kapott. Tóth István több mint 35 éve dolgozik a múzeum munkatársaként. A közgyűjtemény jövőre 40 éves történettudományi osztálya vezetőjének idén két kötete is megjelent: az egyik a dél-alföldi szlovákság két világháború közötti történetéről, a másik a gyulai honvédek hadifogoly visszaemlékezéseiről.

Az elismerést 1994 óta adják át a Móra Ferenc Múzeum egykori és jelenlegi kollégáinak kiemelkedő szakmai tevékenységükért. Az országosan jegyzett díj odaítéléséről a múzeum Közgyűjteményi Szenátusának javaslatai alapján a múzeumigazgató hozza meg a döntést. Az elismerést minden év decemberében, Tömörkény István születésnapjáról megemlékezve adják át.

Urbancsok Zsoltnak 2018-ban „A Szegedi Zsidó Hitközség (...) a makói és szegedi zsidóság múltja, értékei feltárásában, rendszerezésében, hagyományőrző és kulturális élete elősegítéséért, közösségünk levéltári archívuma kialakításában végzett munkájáért Löw Lipót emléklakettet adományoz.”

Zeitler Ádám Start ösztöndíj-pályázatot nyert. A Szegedi Tudományegyetem a Szegedi Tehetségponttal közösen hirdette meg a Start ösztöndíj-pályázatot. Több mint ezer hallgató pályázott, figyelembe vették az érettségi és tanulmányi eredményeket, a nyelvtudást és a versenyeredményeket is.

Végül közel 200 hallgató részesült az ösztöndíjban. A pályázat célja a tehetséges hallgató támogatása, további ösztöndíj és versenylehetőségekről való folyama-

tos tájékoztatással és mentorrendszerrel. A díjak átadására a Szegedi Tudományegyetem nyílt napján került sor, ahol részt vett Prof. Dr. Rovó László, az SZTE rektora is. Zeitler Ádám pályázatában az alábbi információk szerepeltek: A felvételi eljárásban a maximális 500 pontból 482 pontot szerzett. Még középiskolásként az OKTV-n történelemből a második helyen végzett. 2013-2016 között történelemből szerzett diplomát, szociológia modullal kiegészítve. 2016-tól a jogi karon tanul politológiát, 2018 óta pedig levelező képzési formában jogászként is tanul. Az egyetemi tanulmányi eredményei alapján eddig minden félévben részesült tanulmányi ösztöndíjban.

Új tagjaink bemutatkozása

Balassa Istvánné

1957. 05. 28-án született Szegeden. 1978-ban végzett a bajai Tanítóképző Főiskolán. 13 évig dolgozott a Zalka Máté Általános Iskolában 3-4. osztályos tanítóként, majd 1,5 évig a Rókus I. Általános Iskolában napközis nevelőként. Most már 20 éve a Béke Utcai Általános Iskolában tanít nagy felmenő rendszerben elsőtől negyedik osztályig. 2018-ban ment nyugdíjba a „Nők 40” program keretében. Érdekli a néprajz, népművészet, honismeret, szeret kirándulni és utazni.

Katkó József

Szegeden, 1949. szeptember 20-án született. A Juhász Gyula I. számú Gyakorló Általános Iskola elvégzése után a 624-es Szakmunkásképző Intézetben szerzett autószerelő szakmát. Szakaszevezető katonai szolgálata után a Ságvári Endre Gimnáziumban szerzett gimnáziumi érettségit. 1964-től Kónya Mihály autószerelő mesternél dolgozott, majd 1979-től a Móra Ferenc Múzeum gépkocsivezetője, gépjármű előadója volt. 2008-tól nyugdíjas.

Katkóné Bagi Éva

Pusztaszeren 1952. 11. 18-án született. A női szabó szakma megszerzése után 1979-ben a JATE Ságvári Endre Gyakorló Gimnáziumában érettségizett. 1994-ben olasz nyelvvizsgát tett. Megszerezte a konzervátor, restaurátor, becsüs szakmát is. 2002-ben a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Főiskolai Karon művelődésszervező – média szakon végzett. 1983-tól 2011-ig a szegedi Móra Ferenc Múzeum alkalmazottja volt, és a textilgyűjtemény rendszerezésével, karbantartásával, restaurálásával foglalkozott. Munkája során a szegedi Móra Ferenc Múzeum textilgyűjteménye rendszereződött és közismertté vált az általa írt cikkek, tanulmányok segítségével.

Két könyve és számos dolgozata nyújt betekintést a nagyközönség számára a múzeum tárgyi világába. 2011-től, nyugdíjasként is részt vesz a múzeum életében, és fontosnak tartja írásban rögzíteni múltféltben levő világunkat.

Veszteségünk

Dr. Tóth Ferenc nyugalmazott múzeumigazgató, helytörténész, muzeológus, az egyesület tiszteletbeli tagja 2018. augusztus 21-én elhunyt. A Csongrád. Dr. Tóth Ferenc Makó-kutató halála ma még pótolhatatlannak látszó űrt hagyott maga után. Írásai, kimondott gondolatai Makó múltjának szinte minden korszakát, s az egyes szakaszokon belül minden fontosabb területet felöleltek. Tudása a városról enciklopédikus jellegű volt, nélküle Makó valódi története nem ismerhető meg. Kutatási eredményei lényegében a Makóról szóló tudományos írások terjedelmének nagyobb részével azonosak. Megkerülhetetlen historiográfiát alkotott, ezértjoggal tartják a „legmakóibb makainak” Megyei Honismereti Egyesület életútja előtt tiszteleg, emlékét megőrzi.

Egyesületünk tagjai 2018-ban

Szegedi tagok: (39+2)

Dr. Antal Tamás, Apjok Vivien, Ábrahám Vera, Balassa Istvánné, Bari Gyöngyi, dr. Ph.D. Bárkányi Ildikó, dr. Biernacki Karol, Prof. Dr. Blazovich László, Bodó Ferencné, Dr. Bogoly József Ágoston, Csordás Zoltán Péter, Dobayné Deák Éva, Dunai Józsefné, Erdélyi Mónika Villő, dr. Fári Irén, Gergely István, Gergelyné Bodó Mária, Károlyi Attila, Katkó József, Katkóné Bagi Éva, Kiss Árpádné, Kocsis Tamás, Kovácsné dr. Faltin Erzsébet, Krämmer Erika, Linczer Jánosné Benke Margit, dr. Marjanucz László, dr. Markos Gyöngyi, Molnárné Ferenczy Valéria, Nagy Gábor, Németh György, Némethné dr. Balázs Katalin, Ottohál Andrea, dr. Ósz Károly, dr. Schmidt Józsefné, dr. Szerdahelyi Péterné, dr. Szuromi István, dr. Tóthné Facskó Zsuzsanna, dr. Tóth István, Varga Róbert.

Tiszteletbeli tagok: Prof. Dr. Juhász Antal, Prof. Dr. Péter László

Csongrádi tagok : (6)

Berencsiné Dudás Katalin, Csüllögné Balogh Judit, Georgiádes Ildikó, Licsicsányi István Rostáné Hajdú Erzsébet, dr. Szűcs Judit

Hódmezővásárhelyi tagok: (10)

Faragóné Szénási Emese, Felletár Zsolt, dr. Kacziba Ágnes, dr. Kruzslicz István, Lőkös Sándorné, Ormos Zsuzsanna, Pintér István, Pintérné Szurovecz Irén, ifj. Pintér István, Sonkoly Ágnes

Makói tagok: (12+1)

Forgó Géza, Gilicze János, Huszár Szabolcs, Lengyel István, Matuszka Istvánné, Nagy Csaba, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna, Pletka Anna, Szikszai Zsuzsanna, Urbancsok Zsolt, Virág Etelka, Zeitler Ádám, Tiszteletbeli tag volt.: Dr. Tóth Ferenc +

Mindszenti tagok: (3)

Dr. Ávéd János, Kovács Lajos, Pálinkó Máté

Szentes: (4)

Labádi Lajos, Lantos Imre, Móra József, Tímár Ferenc

Csanádpalotai tagok (2)

Ádók István, Ádókné Debreczeni Ilona

Kiskundorozsmai tag (1)

Deli Albin

Kisteleki tag: (1)

Dr. Ph.D. Nagy Netta

Kiszombori tag: (2)

Endrész Erzsébet, Gulácsiné Somogyi Ilona

Pitvarosi tagok: (6)

Kemény Lajosné, Kocsis Pál, Kocsis Pálné, Rigóné Szabó Erzsébet,
Székely Miklósné, Tószegi Gyula

Óföldségi tag: (1)

Vass József

Röszke: (1)

Molnár Anita

Ruzsa: (1)

Vörös Tiborné Gárgyán Mária

Sándorfalva: (1)

Széll Gábor

Tápé: (1)

Molnár Mária

Újszentiván: (3)

Dr. Hegedűsné Gera Éva, dr. PhD Miklós Péter, Veszelinov Dánielné

Megyén kívüli tagok (5):

Budapest: (1) Czagány Blanka

Dunaharaszti (0+1)

Tiszteletbeli tag: Dr. Kováts Dániel

Tartalomjegyzék

KAKAS BÉLA: Elnöki köszöntő.....	5
MARJANUCZ LÁSZLÓ: Lecturis Salutem!.....	7

I. Tanulmány

MARJANUCZ LÁSZLÓ: Bél Mátyás országleírása Csongrád megye példáján.....	9
ANTAL TAMÁS: Temesvári ítélőtábla szervezése 1890-91-ben.....	17

II. Egyesületünk sokszínű élete, programjaink 2018-ban

A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület 2018. évi programja.....	28
Tagjaink által szervezett programok, amelyekre a tagtársak is hivatalosak voltak.....	28
ORMOS ZSUZSANNA: Tájékoztató a 2018.02.03. közgyűlésről.....	32
GULÁCSINÉ SOMOGYI ILONA: Tisztújító közgyűlés Csongrádon.....	33
KÁROLYI ATTILA: Regionális helytörténet honismereti műhely.....	36
PÁL LÁSZLÓNÉ SZABÓ ZSUZSANNA: Átfogó történelmi tabló jelenetekben a dualizmus koráról.....	39
GULÁCSINÉ SOMOGYI ILONA: Tájékoztató 2018.04.13. közgyűlésről.....	46
ROSTÁNÉ HAJDÚ ERZSÉBET: 10. születésnapját ünnepelte a honismereti verseny.....	48
GERGELYNÉ BODÓ MÁRIA: Alkotó honismerők bemutatkozása a honismeret napján 2018-ban.....	51
DELI ALBIN: Emléktábla Jerney János tiszteletére.....	63
KURUNCZI MÁRIA: Jerney Jánosról.....	66
DR. MARKOS GYÖNGYI: Joó Kálmánné Dudás Ilona visszaemlékezése a Dorozsmai Tájházban.....	63
LŐKÖS SÁNDORNÉ: Honismereti nap Hódmezővásárhelyen.....	70
MATUSZKA ISTVÁNNÉ: A győri akadémián jártunk.....	74
PÁL LÁSZLÓNÉ SZABÓ ZSUZSANNA: Gasztronómiai és helyismereti élmények a szigetvári ifjúsági akadémián.....	76
LŐKÖS MIHÁLY: Vásárhelyikum.....	81
KOVÁCSNÉ dr. FALTIN ERZSÉBET írása: könyvbemutató Az én Fölsővársom című könyv bemutatójáról.....	85
MOLNÁR SÁNDOR: A makói Alkotó honismerők kiállításáról.....	86

KÁROLYI ATTILA: Csongrád megyeiiek a Temesvári Magyar Napokon.....	88
HÉZSŐ FERENC: Honismerő alkotók Hódmezővásárhelyen.....	91
MUCSI LINDA-SZILÁGYI KITTI: Az V. Országos Hon-és Népismeret Konferencia programjairól.....	95
NÉMETHNÉ dr. BALÁZS KATALIN: Rendezvénysorozat Szegeden a magyar nyelv tiszteletére.....	98
ZEITLER ÁDÁM: 344 oldal az egyesület kétéves munkájáról - könyvbemu- tató.....	100
KÁROLYI ATTILA: V. Honismereti Civil Regionális Találkozó.....	102
DÖMÖTÖR MIHÁLY: Alkotó honismerők kiállítása Mindszenten.....	106

III. Könyvismertető

ZEITLER ÁDÁM: A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület Évkönyve 2016-2017.....	100
KOVÁCSNÉ dr. FALTIN ERZSÉBET: Az én Fölsővárosom.....	102
KOVÁCS LAJOS ISTVÁN: Dr. Ávéd János: Mindszenthez kötődő orvosok, állatorvosok, gyógyszerészek életrajzai III.....	114
ZEITLER ÁDÁM: 344 oldal az egyesület kétéves munkájáról.....	
KRAMMER ERIKA: Tízéves A „Mórávárosi” Évkönyve.....	116
KATKÓNÉ BAGI ÉVA: Katkóné Bagi Éva Az Aradi Ereklémúzeum textilalapú műtárgyainak katalógusa (kézirat).....	119
MIKLÓS PÉTER: Osztrák tartományból magyar vármegyék Marjanucz László könyve a Temesi Bánságról.....	122
HALMÁGYI PÁL: Pintér István - Ifj. Pintér István: A Románia elleniháború 1917-től a bukaresti békéig.....	124
ÁBRAHÁM VERA: Ábrahám Vera - Urbancsok Zsolt: Szegedi Judaisztikai Közlemények.....	126
ZEITLER ÁDÁM: Útikönyv Makóról	127

IV. Tagságunk

Bemutatkozik Pitvaros, a 2019. évi közgyűlés helyszíne

KOCSIS PÁL: A hontalanság évei 1947 – 1949.....	129
Acsehszlovák – magyar lakosságcserére emlékeztünk Pitvaroson.....	129

Kitüntetettjeink:	130
--------------------------------	-----

Új tagjaink bemutatkozása:

Balassa Istvánné.....	135
Katkó József.....	135
Katkóné Bagi Éva.....	136

Veszteségünk.....	136
--------------------------	------------

Egyesületünk tagjai 2018.....	137
--------------------------------------	------------

Tartalomjegyzék.....	139
Kötetünk szerzői.....	142
Évkönyvborító képei.....	143

Kötetünk szerzői

DR. ANTAL TAMÁS
ÁBRAHÁM VERA
DELI ALBIN
DÖMÖTÖR MIHÁLY
GERGELYNÉ BODÓ MÁRIA
GULÁCSINÉ SOMOGYI ILONA
HALMÁGYI PÁL
HÉZSÓ FERENC
KAKAS BÉLA
KATKÓNÉ BAGI ÉVA
KÁROLYI ATTILA
KOCSIS PÁL
KOVÁCS LAJOS ISTVÁN
KOVÁCSNÉ dr. FALTIN ERZSÉBET
KRAMMER ERIKA
KURUNCZI MÁRIA
LŐKÖS MIHÁLY
LŐKÖS SÁNDORNÉ
MARJANUCZ LÁSZLÓ
DR. MARKOS GYÖNGYI
MATUSZKA ISTVÁNNÉ
MIKLÓS PÉTER
MOLNÁR SÁNDORKÁROLYI ATTILA
MUCSI LINDA
NÉMETHNÉ dr. BALÁZS KATALIN
ORMOS ZSUZSANNA
PÁL LÁSZLÓNÉ SZABÓ ZSUZSANNA
ROSTÁNÉ HAJDÚ ERZSÉB
SZILÁGYI KITTI
URBANCSOK ZSOLT
ZEITLER ÁDÁM

Az évkönyvborító képei az alábbi településekhez kapcsolódnak

Borító első oldala:

MAKÓ: *BALLO ANDREA munkája*

MINDSZENT: *DR.ÁVÉD JÁNOS munkája*

SZENTES: *DR. SZERDAHELYI PÉTER munkája*

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY: *DR. SZERDAHELYI PÉTER munkája*

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY: *LŐKÖS SÁNDORNÉ munkája*

TEMESVÁR: *DR. ZALÁNYI SAMU munkája*

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY: *DR. SZERDAHELYI PÉTER munkája*

Borító hátsó oldala

SZEGED: *LANTOS IMRE munkája*

SZEGED: *LANTOS IMRE munkája*

SZEGED: *LANTOS IMRE munkája*

SZEGED: *LANTOS IMRE munkája*

MINDSZENT: *LANTOS IMRE munkája*

CSONGRÁD: *LŐKÖS SÁNDORNÉ munkája*

TÓTHFALU: *DELI ALBIN munkája*

TEMESVÁR: *DR. ANTAL TAMÁS bocsájtotta rendelkezésre*

ARAD: *KATKÓÉ BAGI ÉVA munkája*

DOROZSMA: *DELI ALBIN munkája*

Felelős kiadó: Dr. Marjanucz László elnök és Biernacki
Karol igazgató
Kiadja: Csongrád Megyei Honismereti Egyesület és
Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltára
Nyomdai kivitelezés: Innovariant Nyomdaipari Kft.
Szeged
Készült: B/5 méretben fekete – fehér nyomással
Kiadás éve: 2019